

משניות סדר זרעים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת ונתן זרע לזרע ולחם לאכל לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2023

הובא לדפוס באמצעות $\text{\LaTeX}$ ע"י שמעון מונטגיו

הקדמה

שנמצאת במשניות שהיה לומד מעלת מורינו
הרב המדקדק רבי דוד בכ"ר שלמה אלטארטס
זצ"ל שעשאה לתיקון המשניות בחייו וזה
לשונה

עם שונה שלום

ידיע להוי לך שונה ידיד דתהלות לאל יתברך כעל אשר גמלני
ורב טוב שהחייני וקיימני לגמור בעדי מה שבצפייתי צפיתי
ואויתי בעודי בחיים חייתי להיות לי למגן וצנה משכיות סדורות
ערוכות בכל ושמורות מוגהות ביתר שאת כיד ה' הטובה אנה לידי.
והוא יודע ועד כמה יגיעות יגעתי עד שבאתי לכלל ישובן למוצאן
ולמובאן והביאו לי מקום הראשונים שבקדושה להתגדר זעיר שם
זעיר שם ודוד מכרכר בכל עז לפני ה' מטפס ועולה מטפס ויורד
לו לשמו כי כל ישעי וכל חפצי לדבקה בו:

ואלה פקודיהם למסעיהם בראשונה השתדלתי למצוא כל
הגירסאות הטובות והבריאות ש"ס ורבינו שמשון זצ"ל על
המשנה ומבעל הערוך ז"ל זולת מה שהביאו המפרשים הקדושים
אשר בארץ המה הרמב"ם ז"ל והר"ב ז"ל ובעל תי"ט כי מימיהם
אנו שותים:

ועוד שנית בפסק ההלכות מה שלא פסקו הם ז"ל לא שלותי
עד ששקטתי לברר ההלכה על תלה וארמונה על משפטו
ישב כי דפקתי על דלתי רבינו הגדול פוס ממלל רברבן הרמב"ם ז"ל

בחבורו הגדול ומהולל בתשבחות שם העליתי מצודתי ומצאתי און
לי והוצאתי לאור משפטי ומפוסקים אחרים ולאן מלתא זוטרתי:

הז אמת חפצתי בטו"חות חכמה כי מצאתי קצת סתירות להרב
ז"ל מיניה וביה מהפי' והחיבור לא רציתי לשלוח יד להכריע.
הגם כי כבר ראיתי לאחרונים ז"ל כבת קול יוצאת מפיהם ומפי
כתבם דהלכתא כמילי בתראי דפסק בחבורו דלסוף ימיו עשהו
ויכוננהו ואזן וחקר ותקן ותכן במאזני שכלו הזך כי מי כמוהו מורה
אב הוא דלא לוסף עליהם עם כל זה האיש הנלבב יעשה מה שלבו
חפץ הוא יבחר ולא אני מכריע שאין בו ממש. א"כ איפה ראה
כל היכא דתמצא דמות כוכב כזה * בא האות והמופת דהלכתא
כוותיה ואי איכא פלוגתא דרבוותא על הפסק דין מר פסיק כוותיה
ומר לא פסיק כוותיה או הרמב"ם ז"ל דהדר ביה בחבורו עשיתי
ציון כזה ° . האות הראשון הוא מהפירוש והשני מהחבור ודוק:

ותו משכחת לה דלפעמים במשנה איכא פלוגתא דתנאי ולית
הלכתא כשום חד מניהו משום דאיכא פסק הלכה כי סברא
שלישית דאוקי ש"ס דבתר דידהו סמיכנא ואמשול לך משל בגיטין
פ"ז מ"ד לא תתיחד עמו אלא בפני עדים וכו' מה היא באותן הימים
ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה
מגורשת לית הילכתא לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי לפי שיש פסק
דין בזה דמגורשת לגמרי והר"ב ובעל תי"ט השמיטוהו ויעזבוהו
ולו נטשתוהו ובחפוש אחר חפוש באמתחות פי' הר"מ מצאתיו כי
הוא כרבא דכולי ביה וזולתם הרבה והכל רשום בכתב אמת כי
שנתי ושלשתי לעשות ציונים מכוונים במלאכת השמים:

ועוד בה שלישיה כי בדקתי עד שידי מגעת בש"ס וכל איכא
דמשכחיה דאוקי ש"ס ההוא מתניתין בחסורי מחסרה
עשיתי רושם על פני חוץ לכתוב שתי תיבות כזא חסורי מחסרה
להיותם לי לזכרון בין עיני וטוטפות ולסנבוטין כי זה חלקי מכל

עמלי. ומצאתי להר"ב ז"ל דלפעמים הכי קאמר שבש"ס קורא אותו ח"מ וליתא בנשיקת ידיו ורגליו דח"מ תוספת על המשנה בפועל והכי קאמר בכח כידוע המשל בפרק המניח במשנת כ' שהיו מהלכים בר"ה אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצים כתב הר"ב ח"מ והכי קאמר וכו' ועיין מ"ש דף ל"ב דקאמר התם השתא אחד רץ ואחד מהלך פטור שניהם רצים מבעיא אלא הכי קאמר וכו' עמוד עליו כי האמת יורה דרכו ושאר פרפראות והבנות בקיצור על קצת משניות ודיוקים בדקדוק הלשון על הקריאה כאשר עיני השונה תחזינה מישרים ומה שימצא בה דבר טוב יתלה הדבר במי שהוא טוב וישר ה' כי הוא הנותן לפתאים ערמה וכח לעשות חיל ומה שלא יצדק כי לא בא אל נכון יתלה הדבר בי לפי קוצר המשיג כי נער אנכי נער ישראל ואוהבהו עושה מעשה נערות. וה' יכפר בעדי אם שגיתי ואתי תלין משוגתי כי אני מכיר את מקומי שאיני כדאי לשום דבר יציב ונכון שאין בי לא חכמה ולא תבונה עת לחננה. קריאת חנה דוד הוא הקטן ולא יבצר ממך מזימה שונה מתנות שנחלן אל לעמו ישראל כי תקנתי מעוות יוכל לתקון בחליף וחסיר ויתיר שגיאות הבאות אל שער הדפוס למען לא אטה ימין ושמאל קולע אל השערה ולא אחטיא בגרסת המשנה בעזר המאזני חיל לתת תמים דרכי ואעידה לי שנים עדים נאמנים כי צרפתים כצרוף את הכסף וכבחון את הזהב הא' בפרק ד' דביצה ואין חותכין את הפתילה לשנים רי"א חותכה באור כצ"ל ולא יותר ובכל הגרסאות חדשות גם ישנות נמצא דתני לב' נרות וטעות הוא בידם דבש"ס הכי קאמר ואין חותכין את הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא חותכה באור בפי שתי נרות ע"כ. ופירש רש"י דקמתקן מנא א' היתה ועושה אותה שנים. בפי שתי נרות שתי ראשיה בתוך ב' נרות אם צריך להדליקן כאחד ומדליק באמצע דלא מוכח דלתקוני מנא מכיין אלא להדלקה בעלמא עכ"ל הא קמן דלא גרסינן במתניתין

לשתי נרות דבתוספתא תני הכי ר' חייא ולזה כוין ר' יהודה בכח כשאמר חותכה באור וק"ל ובעל תי"ט לא קאמר ביה מידי והב' בפרק ב' דחולין השוחט לשם זבחים כצ"ל ובגרסאות שלנו תני לשם שלמים והיא שגגה שיוצאת שפירוש זבחים כאן ר"ל שלמים ואינו שם כולל כמו בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו והביאו בעל תי"ט ז"ל ומצאתיו מתוקן בגירסת הש"ס דפוס אמשטרדם. אם כן ל"ג שלמים דהוו סברי בעלי הדפוס דשלמים עדיפא להו דהוא מפורש טפי וכי תורת המשנה זאת תורת העולה על רוחה כדסברא דעתייהו וכהנה רבות עמי אשר שם אלהים בפי לדבר. כי הכל עשיתי לזכות את עצמי שלא לגשש כעורים קיר שאיני כדאי וראוי לזכות את אחרים כי מה אני להבל דמה תולעת ולא איש לדייק בלישניה לישנא קלילא הראוי לבילה פרט הנושר בשעת הבצירה דערבא ערבא צריך והבא ללמד ונמצא למד אבל בטחתי בחסד אלהים יעזרני על דבר אמת לאמתו (כי פה לא עשיתי מאומה והבור רק אין בו מים) ויוציאני למרחב יחלצני לתת לי לחם ושמלה שאוכל להוציא לאור מה שיש בלבי לשמור ולעשות כי כל יוכל. ולא יזכור לי עון אשר חטא כי הוא ירבה לסלוח ותקרב ותבואה עת לחננה כי בא מועד תרבה הדעת כמים לים מכסים בקול ששון ובקול שמחה אכ"ר :

לישנא קלילא והראוי לבילה

דב"ש אלטאראס זלה"ה

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יאָרע דְבַר תִּקְלָה עַל יְדֵי וְלֹא אֶפְשָׁל
בְּדַבֵּר הַלְכָה וְיִשְׁמְחוּ בִּי חֲבִירֵי וְלֹא אֹמֵר עַל טְהוֹר טָמֵא וְלֹא עַל
טָמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל מִתֵּר אֲסוּר וְלֹא עַל אֲסוּר מִתֵּר וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבִירֵי
בְּדַבֵּר הַלְכָה וְאַשְׁמַח בָּהֶם:

והאר"י זצוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כִּי יִי יִתֵּן חֶכְמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה:

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הִנְנִי רוֹצֶה לְלַמֹּד כְּדֵי שְׂיָבִיאֲנִי תִּלְמוּד זֶה לְיַדִּי מַעֲשֶׂה וְלִידֵי מַדּוֹת
יְשׁוּרוֹת וְלִידֵי יְדִיעַת הַתּוֹרָה וְהִרְיִנִי עוֹשֶׂה לְשֵׁם יְחִוּד קִדְשָׁא בְּרִיךְ
הוא ושְׂכִינְתָּיה בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוּ וְיִהְיֶה נֹעֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה
יְדִינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

משניות סדר זרעים

יש בו י"א מסכתות וזהו סדורן

א ברכות ט פרקים · ב פאה ח פרקים · ג דמאי ז פרקים ·
ד כלאים ט פרקים · ה שביעית י פרקים · ו תרומה
יא פרקים · ז מעשרות ה פרקים · ח מעשר שני ה פרקים ·
ט חלה ד פרקים · י ערלה ג פרקים · יא בכורים ג פרקים ·
בין הכל ע"ד פרקים:

מסכת ברכות

יום א

פרק א

מאימתי קורין את שמע בערבית. משעה שהכהנים
נכנסים לאכול בתרומתן. עד סוף האשמורת
הראשונה. דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים עד חצות.
רבן גמליאל אומר. עד שיעלה עמוד השחר. מעשה
שבאו בניו מבית המשתה אפרו לו. לא קרינו את
שמע. אמר להם. אם לא עלה עמוד השחר. חייבין אתם
לקרות. ולא זו בלבד. אלא. כל מה שאמרו חכמים עד
חצות. מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר חלבים
ואברים. מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלים
ליום אחד. מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם בן למה
אמרו חכמים עד חצות. כדי להרחיק את האדם מן
העבירה:

^ב מאימתי קורין את שמע בשחרית משיפיר בין תכלת
ללבן. רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי (וגומרה) עד
הנץ החמה. רבי יהושע אומר. עד שלש שעות. שכן דרדך
בני מלכים. לעמוד בשלש שעות. הקורא מכאן ואילך.
לא הפסיד. באדם הקורא בתורה:

א בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו. ובבבלי
 יעמדו שנאמר ובשכבך ובקומך. ובית הלל אומרים כל
 אדם קורא כדרךכו. שנאמר ובלכתך בדרך. אם כן למה
 נאמר ובשכבך ובקומך. (אלא) בשעה שדרך בני אדם
 שוכבים ובשעה שדרך בני אדם עומדים. אמר רבי
 טרפון. אני הייתי בא בדרך. והטתי לקרות כדברי בית
 שמאי. וסכנתי בעצמי. מפני הלסטים. אמרו לו כדי היית
 לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל:

ב בשחר מברך שתים לפניו. ואחת לאחריו. ובערב
 מברך שתים לפניו. ושתים לאחריו. אחת ארצה ואחת
 קצרה. מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר. לקצר
 אינו רשאי להאריך. לחתום אינו רשאי שלא לחתום.
 ושלא לחתום אינו רשאי לחתום:

ה מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן
 עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר
 יציאת מצרים בלילות. עד שדרשה בן זומא. שנאמר
 למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי
 חייך הימים. כל ימי חייך הלילות. וחכמים אומרים ימי
 חייך העולם הזה. כל ימי חייך. להביא לימות המשיח:

פרק ב

הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא אִם כּוֹיִן לְבוֹ יָצָא
 וְאִם לָאוּ לֹא יָצָא בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד
 וּמִשִּׁיב. וּבְאַמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה וּמִשִּׁיב. דְּבָרֵי רַבִּי
 מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאַמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה.
 וּמִשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד. בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד. וּמִשִּׁיב
 שְׁלוֹם לְכָל אָדָם:

ב אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים. בֵּין בִּרְכָּה רֵאשׁוֹנָה לַשְּׁנִיָּה. בֵּין
 שְׁנִיָּה לַשְּׁמַע. בֵּין שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע. בֵּין וְהִיָּה אִם
 שְׁמַע לְוִיֵּאמָר. בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיִצִּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר.
 בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיִצִּיב לֹא יִפְסִיק. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
 קֶרְחָה לָמָּה קִדְמָה שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע. (אֶלָּא) כְּדִי
 שִׁיקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחַלֶּה. וְאַחֵר כֵּךְ יִקְבֵּל
 עָלָיו עוֹל מִצּוֹת. וְהִיָּה אִם שְׁמַע לְוִיֵּאמָר. שְׁוְהִיָּה אִם שְׁמַע
 נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וִיֵּאמָר אֵינּוּ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם:

ג הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יָצָא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
 לֹא יָצָא. קָרָא וְלֹא דִקְדַּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יָצָא.
 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יָצָא. הַקּוֹרֵא לְמִפְּרָע לֹא יָצָא. קָרָא
 וְסָעָה. יַחֲזוֹר לְמָקוֹם שִׁטָּעָה:

ד הָאוֹמְנִין. קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאֵילָן. אוֹ בְּרֹאשׁ הַנֶּדְבָךְ. מֵה
 שְׂאִינָן רִשְׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בַּתְּפִלָּה:

ה' חֲתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת. אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה. מַעֲשֵׂה בִּרְבֵּן גַּמְלִיאֵל. שֶׁקָּרָא בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁנֵשָׂא. אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו. לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁחֲתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן. אָמַר לָהֶם. אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם. לְבַטֵּל מִמֶּנִּי עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אֶפִּילוּ שָׁעָה אַחַת:

י' רַחֵץ בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁמַתָּה אֲשֶׁתּוֹ. אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו. לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁאַבֵּל אָסוּר לְרַחוּץ. אָמַר לָהֶם אֵינִי כְּשֹׂאֵר כָּל אָדָם אֶסְטָגִים אֲנִי:

י' וּכְשִׁמַּת טָבִי עֲבָדוֹ קִבֵּל עָלָיו תִּנְחוּמִין. אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו. לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ. שֶׁאִין מְקַבְּלִין תִּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים. אָמַר לָהֶם. אִין טָבִי עֲבָדִי כְּשֹׂאֵר כָּל הָעֲבָדִים. כְּשֶׁר הִיא:

ה' חֲתָן. אִם רָצָה לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן קוֹרֵא. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. לֹא כָּל הָרוֹצֵה לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם יְטוֹל:

פרק ג

מי שמתו מוטל לפניו פטור (מקריאת שמע) מן
התפלה ומן התפלין נושאי המטה וחלופיהן וחלופי
חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את
שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן
חייבין אלו ואלו פטורין מן התפלה:

^ב קברו את המת חזרו אם יכולים להתחיל ולגמור.
עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו.
העומדים בשורה הפנימים פטורים והחיצונים חייבין:

^ג נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומן
התפלין והייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון:

^ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניו ולא
לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו.
רבי יהודה אומר מברך לפניו ולאחריהם:

^ה היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק.
אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות
ולקרות עד שלא תגז החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם
לאו יתכסה במים ויקרא אבל לא יתכסה לא במים
הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים וכמה
ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות:

י זב שראה קרי ונדה שפלטתה שכבת זרע והמשמשת
שראתה נדה צריכין טבילה ורבי יהודה פוטר:

פרק ד

תפלת השחר עד חצות רבי יהודה אומר עד ארבע
שעות תפלת המנחה עד הערב רבי יהודה
אומר עד פלג המנחה תפלת הערב אין לה קבע ושל
מוספין כל היום (רבי יהודה אומר עד שבע שעות):

ב רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית
המדרש וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום
לתפלה זו אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע
תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

ג רבן גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם שמונה
עשרה רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה רבי עקיבא
אומר אם שגורה תפלתו בפיו יתפלל שמונה עשרה
ואם לאו מעין שמונה עשרה:

ד רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו
תחנונים רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה
מתפלל תפלה קצרה אומר הושע השם את עמך את
שארית ישראל בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך
ברוך אתה יי שומע תפלה:

ה הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמֹר יֵרֵד. וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לֵירֵד. יַחְזִיר
אֶת פָּנָיו. וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת פָּנָיו. יִכּוּן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדָשִׁים:

י הָיָה יוֹשֵׁב בַּסְּפִינָה. אוֹ בְּקֶרוֹן. אוֹ בְּאֶסְדָּא. יִכּוּן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדָשִׁים:

י' רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין אֵלָא
בְּחֶבֶר עִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֶבֶר עִיר וְשֵׁלָא בְּחֶבֶר עִיר.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוּ כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶבֶר עִיר. הֵיחִיד
פְּטוֹר מִתְּפִלַּת הַמוֹסְפִין:

פרק ה

אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפִלָּל אֵלָא מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ. חֲסִידִים
הָרָאוּשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִים שָׁעָה אַחַת וּמִתְּפַלְלִים. כְּדִי
שֶׁיִּכְוְנוּ אֶת לִבָּם לְמָקוֹם. אֲפִילוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ לֹא
יִשְׁיבְנוּ. וְאֲפִילוּ נָחַשׁ כְּרוּךְ עַל עֵקְבוֹ לֹא יַפְסִיק:

ב מְזַכְרִין גְּבוּרוֹת גִּשְׁמִים בְּתַחֲתֵת הַמַּתִּים. וְשׁוֹאֲלִין
הַגִּשְׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים. וְהַבְּדֵלָה בַּחוּגֵן הַדַּעַת. רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר אוֹמְרָה בְּרָכָה רְבִיעִית בְּפָנֵי עַצְמָה. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה:

ג הָאוֹמֵר (יְבָרְכוּךָ טוֹבִים הָרִי זוֹ דֶּרֶךְ הַמִּינִים) עַל קֶן
צִפּוֹר יִגְעוּ רַחֲמֶיךָ. וְעַל טוֹב יִזְכֹּר שְׁמֶךָ. מוֹדִים מוֹדִים
מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ. הָעוֹבֵר לְפָנֵי הַתִּיבָה וְטָעָה. יַעֲבֹר אַחֵר

תַּחֲתֵיוֹ. וְלֹא יֵהָא סִרְבֵּן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. מִנֵּין הוּא מִתְחִיל
מִתְחַלֵּת הַבִּרְכָּה שְׁטַעָה בָּהּ:

ד' הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחֵר הַכֹּהֲנִים אֲמֵן מִפְּנֵי
הַטְּרוּף. וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֲלֵא הוּא לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו.
וְאִם הִבְתַּחֲתוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ
רְשָׁאי:

ה' הַמִּתְפַּלֵּל וְטַעָה סִימֵן רָע לוֹ. וְאִם שָׁלִיחַ צָבוּר הוּא סִימֵן
רָע לְשׁוֹלְחָיו. מִפְּנֵי שֶׁשְּׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ. אָמְרוּ עָלָיו
עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים. הָיָה
אוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת. אָמְרוּ לוֹ מִנֵּין אֶתָּה יוֹדֵעַ. אָמַר לָהֶם.
אִם שְׁגוּרָה תִּפְלְתִּי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל. וְאִם לֹא.
יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוֹרֵף:

פרק ו

כִּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפִּירוֹת. עַל פִּירוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר בּוֹרָא
פְּרִי הָעֵץ. חוּץ מִן הַיֵּין. שְׁעַל הַיֵּין אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי
הַגֶּפֶן. וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה. חוּץ
מִן הַפֶּת. שְׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאֶרֶץ.
וְעַל הַיִּרְקוֹת אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
בוֹרָא מִיְּנֵי דְשָׂאִים:

^ב בֵּרֶךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה יֵצֵא וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ לֹא יֵצֵא עַל כָּלֵם אִם אָמַר שֶׁהֵכֵל יֵצֵא:

^ג עַל דְּבַר שְׂאִין גְּדוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל עַל הַחוֹמָן וְעַל הַנּוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבְאֵי אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל (עַל הַחֲלָב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבִּיצִים אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא מִין קָלָלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו:

^ד הָיוּ לְפָנָיו מִיָּנִים הֶרְבֵּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם מִמֵּין שְׁבָעָה מְבָרְךְ עָלָיו וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מְבָרְךְ עַל אֵי זֶה מֵהֶם שִׁירָצָה:

^ה בֵּרֶךְ עַל הַיֵּין שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן פֶּטֶר אֶת הַיֵּין שְׁלֹאֲחֵר הַמְּזוֹן בֵּרֶךְ עַל הַפְּרָפֶרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן פֶּטֶר אֶת הַפְּרָפֶרֶת שְׁלֹאֲחֵר הַמְּזוֹן בֵּרֶךְ עַל הַפֶּת פֶּטֶר אֶת הַפְּרָפֶרֶת עַל הַפְּרָפֶרֶת לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף לֹא מַעֲשֵׂה קִדְרָה:

^ו הָיוּ יוֹשְׁבֵין לֶאֱכֹל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעֶצְמוֹ הַסִּיבּוֹ אֶחָד מְבָרְךְ לְכָלֵם בָּא לָהֶם יֵין בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעֶצְמוֹ לְאַחֵר הַמְּזוֹן אֶחָד מְבָרְךְ לְכָלֵם וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמְּגֻמָּר אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְבִיאִין אֶת הַמְּגֻמָּר אֵלָּא לְאַחֵר הַסְּעוּדָה:

י הביאו לִפְנֵי מַלְיָח בַּתְּחִלָּה וּפֶת עֵמוּ. מְבַרֵּךְ עַל הַמְּלִיחַ.
וּפּוֹטֵר אֶת הַפֶּת. שֶׁהַפֶּת טְפִלָּה לוֹ. זֶה הַכֶּלֶל. כָּל שֶׁהוּא
עֵיקָר וְעֵמוּ טְפִלָּה. מְבַרֵּךְ עַל הָעֵיקָר וּפּוֹטֵר אֶת הַטְּפִלָּה:

ח אָכַל תְּאֵנִים וְעִנְבִּים וְרִמּוֹנִים. מְבַרֵּךְ אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשׁ
בְּרָכוֹת דְּבָרֵי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת
(מֵעֵין שְׁלֹשׁ). רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֶפִּילוּ אָכַל שֶׁלֶק וְהוּא
מְזוֹנוֹ. מְבַרֵּךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. הַשּׁוֹתֶה מִים לְצִמָּאוֹ.
אוֹמֵר שֶׁהֶכֶל נִהְיָ בְּדִבְרֵי רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר בּוֹרָא נִפְשׁוֹת
רַבּוֹת:

פרק ז

שְׁלֹשָׁה שָׂאֲכָלוּ בְּאַחַד. חֵיבִין לְזִמֵּן. אָכַל דְּמָאִי. וּמַעֲשֵׂר
רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ
שֶׁנִּפְדּוּ. וְהַשְּׁמֶשׁ שֶׁאָכַל כְּזִית. וְהַכּוֹתִי. מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם.
אָבֵל אָכַל טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ.
וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ. וְהַשְּׁמֶשׁ שֶׁאָכַל פָּחוֹת
מִכְזִית. וְהַנֶּכְרִי. אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם:

ב נָשִׁים וְעֹבְדִים וְקִטְנִים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם. עַד כֶּמָּה
מְזַמְּנִין. עַד כְּזִית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד כִּבְיָצָה:

ג כִּיצַד מְזַמְּנִין. בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר נִבְרָךְ. בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא.
אוֹמֵר בְּרָכוּ. בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר נִבְרָךְ לֵאלֹהֵינוּ. בַּעֲשָׂרָה וְהוּא.
אוֹמֵר בְּרָכוּ. אֶחָד עֲשָׂרָה וְאֶחָד עֲשָׂרָה רַבּוֹא. בְּמֵאָה

אומר נברך ליי אלהינו במאה והוא אומר ברכו באלף
 אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל באלף והוא אומר
 ברכו ברבוא אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל אלהי
 העבאות יושב הכרובים (על המזון שאכלנו) ברבוא
 והוא אומר ברכו כענין שהוא מברך כד ענין אחריו
 ברוך יי אלהינו אלהי ישראל אלהי העבאות יושב
 הכרובים על המזון שאכלנו רבי יוסי הגלילי אומר לפי
 רוב הקהל הן מברכין שנאמר במקלות ברכו אלהים
 יי ממקור ישראל אמר רבי עקיבא מה מצינו בבית
 הכנסת אחד מרבין ואחד מועטין אומר ברכו את יי
 רבי ישמעאל אומר ברכו את יי המבורך:

ד שלשה שאכלו כאחד אינן רשאים לחלק וכן ארבעה
 וכן חמשה ששה נחלקין עד עשרה ועשרה אין נחלקין
 עד שיהיו עשרים:

ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן
 רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמון ואם לאו
 אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן ואין מברכין על
 היין עד שיתן לתוכו מים דברי רבי אליעזר ותכמים
 אומרים מברכין:

פרק ח

אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּסֵעוּדָה. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם. וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם. וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם:

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים:

גִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנְנִי יָדָיו בַּמִּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶת:

דִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית:

הִבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים גֵּר וּמִזּוֹן וּבִשְׂמִים וְהַבְּדֵלָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים גֵּר וּבִשְׂמִים וּמִזּוֹן וְהַבְּדֵלָה. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאֹד הָאֵשׁ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרָא מְאֹדֵי הָאֵשׁ:

וְאִין מְבָרְכִין לֹא עַל הַגֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם. וְלֹא עַל הַגֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מְתִים. וְלֹא עַל הַגֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלפְּנֵי עֲבוּדָה זָרָה. אִין מְבָרְכִין עַל הַגֵּר עַד שִׁיאֲתוּ לְאֹרֻז:

י מי ששָׁכַח וְשָׁכַח וְלֹא בִרְךָ בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יַחְזֹר
לְמָקוֹמוֹ וּבִבְרָךְ וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים יִבְרָךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר.
עַד אֵימָתִי הוּא מְבָרָךְ עַד כְּדֵי שִׁיתַּעֲבֹל הַמָּזוֹן שֶׁבִּמְעֵיו:

ה בא לָהֶם יֵין לְאַחַר הַמָּזוֹן וְאִין שָׁם אֵלֶּא אוֹתוֹ הַכּוֹס בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרָךְ עַל הַיֵּין וְאַחַר כֵּךְ מְבָרָךְ עַל הַמָּזוֹן.
וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרָךְ עַל הַמָּזוֹן וְאַחַר כֵּךְ מְבָרָךְ עַל
הַיֵּין עוֹנִין אָמֵן אַחֵר יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרָךְ וְאִין עוֹנִין אָמֵן אַחֵר
הַכּוֹתֵי הַמְּבָרָךְ עַד שִׁישְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

פרק ט

הַרְוָאָה מָקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂוּ בּוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה מָקוֹם
שֶׁנַּעֲקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה
זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

ב עַל הַזִּיקִין וְעַל הַזּוֹעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הַרְעָמִים
וְעַל הַרוּחוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁכַּחוּ וּגְבוּרָתוֹ מִלֵּא עוֹלָם.
עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיָּמִים וְעַל הַנְּהָרוֹת וְעַל
הַמַּדְבָּרוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר הַרְוָאָה אֵת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה
אֵת הַיָּם הַגָּדוֹל בְּזִמְנֵי שְׁרוּאָה אוֹתוֹ לְפָרְקִים עַל הַגְּשָׁמִים
וְעַל בְּשׂוֹרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב וְעַל
בְּשׂוֹרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ דִּין הָאֵמֶת:

א בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה כָּלִים חֲדָשִׁים אֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהִחְיִינוּ.
מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה וְעַל הַטּוֹבָה מֵעֵין הָרָעָה.
הַצּוֹעֵק לְשַׁעֲבֵר הָרִי זֶה תַּפְּלַת שׁוֹא בִּיצֵד הֵיתָה אִשְׁתּוֹ
מִעֲבָרָת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר הָרִי זֶה תַּפְּלַת
שׁוֹא הֵיחָא בָּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צֹחָה בָּעִיר וְאָמַר יְהִי
רָצוֹן שְׁלֹא יִהְיוּ אֵלּוּ בְּנֵי בֵּיתִי הָרִי זֶה תַּפְּלַת שׁוֹא:

ד הַנִּכְנָס לְכָרֶךְ מִתַּפְּלִל שְׁתִּים אַחַת בְּכִנְיָסָתוֹ וְאַחַת
בִּיצִיאָתוֹ בֶּן עָזַי אֹמֵר אַרְבַּע שְׁתִּים בְּכִנְיָסָתוֹ וְשְׁתִּים
בִּיצִיאָתוֹ וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשַׁעֲבֵר וְצוֹעֵק לְעֵתִיד לְבֹא:

ה הַיֵּיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל
הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַהֲבַת אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ בְּכָל לִבְבְּךָ בְּשֵׁנֶי יְצִירֶיךָ בִּיצֹר טוֹב
וּבִיצֹר רָע וּבְכָל נַפְשְׁךָ אֲפִילוֹ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדְךָ בְּכָל מְמוֹנְךָ דָּבָר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ בְּכָל מוֹדָה
וּמוֹדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הֵי מוֹדָה לוֹ בְּמֵאֵד מְאֵד לֹא יִקַּל
אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמְּזֵרַח שֶׁהוּא מְכוּוֹן כְּנֶגֶד
בֵּית קֳדָשֵׁי הַקֹּדְשִׁים לֹא יִכָּנֵס לְהֵר הַבַּיִת לֹא בְּמִקְלוֹ וְלֹא
בְּמִנְעָלוֹ וְלֹא בְּפִנְגְּדָתוֹ וְלֹא בְּאַבְקָה שֶׁעַל רִגְלָיו וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ
קַפְּנִדְרִיא וְרִקִּיקָה מִקַּל וְחוֹמֶר כָּל חוֹתְמֵי בְּרִכּוֹת שֶׁהֵיוּ
בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם מִשְׁקָלָקְלוֹ הָאִפִּיקוֹרוֹסִים
וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֵלָּא אֶחָד הִתְקִינוּ שִׁיְהִיו אוֹמְרִים מִן
הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְהִתְקִינוּ שִׁיְהִי אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם
חֲבֵירוֹ בְּשֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה בְּעָז בָּא מִבֵּית לַחֵם וַיֹּאמֶר

לְקוֹצְרִים יִי עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרְכֶךָ יִי וַאֲמַר יִי עִמָּךְ
 גְּבוּר הַחַיִּל וַאֲמַר וְאַל תָּבוֹז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ וַאֲמַר עַתָּה
 לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ רַבִּי נָתַן אוֹמַר הִפְרוּ תוֹרָתְךָ
 מִשּׁוּם עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי: סליק

מסכת פאה

פרק א

אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁיעוּר. הַפֶּאֶה. וְהַבְּבוּרִים.
וְהָרָאיוֹן. וּגְמִילוּת חֲסָדִים. וְתִלְמוּד תּוֹרָה. אֵלּוּ
דְּבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פִּירוֹתֵיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְהִקְרָן קִיּוּמָת
לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. כְּבוֹד אָב וָאִם. וּגְמִילוּת חֲסָדִים. וְהַבָּאָת
שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבִירוֹ. וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלֶם:

ב אין פּוֹחֲתִין לַפֶּאֶה מְשֻׁשִׁים. וְאִף עַל פִּי שֶׁאֲמָרוּ. אֵין
לַפֶּאֶה שִׁיעוּר. הַכֹּל לְפִי גִדּוֹל הַשְּׁדָה. וּלְפִי רוֹב הָעֲנָנִים.
וּלְפִי רוֹב הָעֲנָנָה:

ג נוֹתֵנִין פֶּאֶה מִתְחִלַת הַשְּׁדָה וּמֵאֲמָצְעָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן
אוֹמֵר וּבִלְבָד שִׁיתֵּן בְּסוֹף כְּשִׁיעוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם
שִׁיר קָלַח אֶחָד. סוֹמֵךְ לוֹ מִשּׁוּם פֶּאֶה. וְאִם לֹא. אֵינוֹ נוֹתֵן
אֶלָּא מִשּׁוּם הַפֶּקֶר:

ד כָּלֹל אָמְרוּ בַּפֶּאֶה. כֹּל שֶׁהוּא אוֹכֵל. וְנִשְׁמֵר. וְגִדּוֹלִיו
מִן הָאָרֶץ. וְלִקְיֻטָּתוֹ כְּאֶחָד. וּמִכְנִסוֹ לְקִיּוּם. חַיִּיב בַּפֶּאֶה.
וְהַתְּבוּאָה וְהַקְטָנוֹת בְּכָלֹל הַזֶּה:

ה (וּבְאֵילָן) הָאוֹג וְהַחֲרוּבִין וְהָאֲגוּזִים וְהַשְּׁקָדִים וְהַגָּפְנִים
וְהָרְמוּנִים וְהַזִּיתִים וְהַתְּמָרִים חַיִּיבִין בַּפֶּאֶה:

י לעולם הוא נותן משום פאה. ופטור מן המעשרות עד שימרח. ונותן משום הפקר. ופטור מן המעשרות עד שימרח. ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות. ופטור מן המעשרות עד שימרח. ונוטל מן הגורן וזורע. ופטור מן המעשרות עד שימרח. דברי רבי עקיבא. כהן ולוי שלקחו את הגורן. המעשרות שלהם עד שימרחו. המקדיש ופודה חייב במעשרות. עד שימרח הגזבר:

פרק ב

ואלו מפסיקין לפאה. הנחל והשלוזלית. ודרך היחיד. ודרך הרבים. ושביל הרבים. ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים. והבור והנזר וזרע אחר. והקוצר לשחת מפסיק. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש:

אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת. רבי יהודה אומר מפסקת. וכל ההרים אשר במעדר יעדרון. אף על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו. הוא נותן פאה לכל:

הכל מפסיק לזרעים. ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. ואם היה שער בותש אינו מפסיק. אלא נותן פאה לכל:

ולחרובין. כל הרואין זה את זה. אומר רבן גמליאל נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח. ולחרובין כל הרואין זה את זה. רבי אליעזר

ברבי צדוק אומר משמו. אף לחרובין שהיו להם בכל
העיר:

ה הזרע את שדהו מין אחד. אף על פי שהוא עושהו
שתי גרנות. נותן פאה אחת. זרעה שני מינין. אף על פי
שעשאן גורן אחת. נותן שתי פאות. הזרע את שדהו שני
מיני חטין. עשאן גורן אחת. נותן פאה אחת. שתי גרנות
נותן שתי פאות:

י מעשה שזרע רבי שמעון איש המצפה (ובא) לפני רבן
גמליאל ועלו ללשכת הגזית ושאלו. אמר נחום הלבלר.
מקבל אני מרבי מיאשא שקבל מאבא. שקבל מן הזוגות
שקבלו מן הנביאים. הלכה למשה מסיני. בזרע את
שדהו שני מיני חטין. אם עשאן גורן אחת. נותן פאה
אחת. שתי גרנות. נותן שתי פאות:

י שדה שקצרוה גוים. קצרוה לסטים. קרסמוה נמלים.
שברתה הרוח או בהמה. פטורה. קצר חציה וקצרו
לסטים חציה. פטורה. שחובת הפאה בקמה:

ה קצרו לסטים חציה. וקצר הוא חציה. נותן פאה ממה
שקצר. קצר חציה ומכר חציה. הלוקח נותן פאה לכל.
קצר חציה והקדיש חציה. הפודה מיד הגזבר. הוא נותן
פאה לכל:

פרק ג

מִלְבָּנוֹת הִתְבּוֹאָה שְׁבִין הַיָּיִתִּים. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
פָּאָה מְכַל אַחַת וְאַחַת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
מֵאַחַת עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים שָׂאֵם הָיוּ רֹאשֵׁי שׁוּרוֹת מְעוֹרְבִין.
שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

^א הַמִּנְמֵר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קִלְחִים לַחִים. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נוֹתֵן פָּאָה מְכַל אֶחָד וְאַחַד. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַד
עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹרַע שֶׁבֶת אוֹ
חֶרְדֵּל בְּשָׁנִים וּבְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת. שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מְכַל
אֶחָד וְאַחַד:

^ב הַמַּחְלִיק בְּצִלִּים לַחִים לְשׁוֹק. וּמִקְיִים יְבֹשִׁים לְגוֹרֵן. נוֹתֵן
פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמָן. וְלֹאֵלוֹ לְעֶצְמָן. וְכֵן בְּאֶפּוֹנִין. וְכֵן בְּכָרִם.
הַמֵּדֵל נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוֹאֵר עַל מֵה שֶׁשִּׁיר. וְהַמַּחְלִיק מֵאַחַת
יָד נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוֹאֵר עַל הַכֹּל:

^ג הָאֲמָהוֹת שֶׁל בְּצִלִּים חַיִּיבוֹת בַּפָּאָה. וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר.
מִלְבָּנוֹת הַבְּצִלִּים שְׁבִין הֵיֶרֶק. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר פָּאָה מְכַל
אַחַת וְאַחַת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

^ד הָאֶחָדִין שֶׁחִלְקוּ נוֹתֵנִין שְׁתֵּי פָאוֹת. חֲזָרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ. נוֹתֵנִין
פָּאָה אַחַת. שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ אֶת הָאֵילָן נוֹתֵנִין פָּאָה אַחַת.
לְקַח זֶה צִפּוֹנוֹ וְזֶה דְּרוֹמוֹ. זֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ. וְזֶה נוֹתֵן
פָּאָה לְעֶצְמוֹ. הַמוֹכֵר קִלְחֵי אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ. נוֹתֵן פָּאָה

מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנָן שְׁלֹא שִׁיר
בְּעַל הַשָּׂדֶה אֲבָל אִם שִׁיר בְּעַל הַשָּׂדֶה הוּא נוֹתֵן פָּאָה
לְכָל:

י רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קֶרְקַע בֵּית רוֹבַע חַיִּיב בַּפָּאָה רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה סְאִתִּים רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר שְׁשֶׁה
עַל שְׁשֶׁה טַפָּחִים רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר כְּדִי
לְקַצֹּר וְלִשְׁנוֹת וְהִלָּכָה כְּדִבְרֵיו רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר קֶרְקַע
כָּל שֶׁהוּא חַיִּיב בַּפָּאָה וּבִבְכוּרִים וְלִכְתוּב עָלָיו פְּרוּזְבוּל
וְלִקְנוֹת עֲמֹ נִכְסִים שְׁאִין לָהֶם אַחֲרֵיכֵן בְּכֶסֶף וּבְשֹׁטֶר
וּבַחֲזָקָה:

י' הַכּוֹתֵב נִכְסָיו (וְהוּא) שֹׁכֵיב מֶרַע שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא
מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה לֹא שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא אֵין מִתְּנָתוֹ
מִתְּנָה הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו וְכָתַב לְאַשְׁתּוֹ קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם קִבְּלָה עָלֶיהָ
אֵף עַל פִּי שְׁלֹא כָתַב לָהּ אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ:

י" הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ יֵצֵא בֶן חוֹרִין שִׁיר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא לֹא יֵצֵא בֶן חוֹרִין רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶן
חוֹרִין עַד שִׁיאֲמַר הָרִי כָל נִכְסֵי נְתוּנִין לְאִישׁ פְּלוּנִי עַבְדִּי
חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבּוּא שְׁבָהֶן:

פרק ד

הפאה נתנת במחבר לקרקע. בדלית ובדקל. בעל
הבית מוריד ומחלק לעניים. רבי שמעון אומר
אף בחליקי אגוזים. אפילו תשעים ותשעה אומרים
לחלק. ואחד אומר לבוז. לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ב בדלית ובדקל אינו כן. אפילו תשעים ותשעה אומרים
לבוז. ואחד אומר לחלק. לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ג נטל מקצת פאה וזרקה על השאר. אין לו בה כלום.
נפל לו עליה. ופירש טליתו עליה. מעבירין אותה הימנו.
וכן בלקט. וכן בעומר השכחה:

^ד פאה. אין קוצרין אותה במגלות. ואין עוקרין אותה
בקרדומות. כדי שלא יכו איש את רעהו:

^ה שלש אבטיות ביום. בשחר ובחצות ובמנחה. רבן
גמליאל אומר לא אמרו אלא כדי שלא יפחתו. רבי
עקיבא אומר לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו. של בית
נמר היו מלקטין על החבל ונותנים פאה מכל אומן
ואומן:

^ו נכרי שקצר את שדהו ואחר כך נתגיר. פטור מן הלקט
ומן השכחה ומן הפאה. רבי יהודה מחייב בשכחה. שאין
השכחה אלא בשעת העמור:

י' הקדיש קמה ופדה קמה חייב. עומרין ופדה עומרין
חייב קמה ופדה עומרין. פטורה שבשעת חובתה. היתה
פטורה:

ח' ביוצא בו. המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת
המעשרות. ופדאן חייבין. משבאו לעונת המעשרות.
ופדאן חייבין. הקדישן עד שלא נגמרו. וגמרון הגזבר.
ואחר כך פדאן. פטורין. שבשעת חובתן היו פטורין:

ט' מי שלקט את הפאה ואמר. הרי זו לאיש פלוני עני.
רבי אליעזר אומר. זכה לו. וחכמים אומרים. יתננה לעני.
שנמצא ראשון. הלקט והשכחה והפאה של נכרי. חייב
במעשרות. אלא אם כן הפקיר:

י' איזהו לקט. הנושר בשעת הקצירה (היה קוצר) קצר
מלא ידו. תלש מלא קמצו. הפהו קוז ונפל מידו לארץ
הרי הוא של בעל הבית. תוד היד ותוד המגל. לעניים.
אחר היד ואחר המגל לבעל הבית. ראש היד וראש המגל
רבי ישמעאל אומר לעניים. רבי עקיבא אומר לבעל
הבית:

י" חורי הנמלים. שבתוד הקמה. הרי הן של בעל הבית.
שלאחר הקוצרים. העליונים לעניים. והתחתונים של
בעל הבית. רבי מאיר אומר הכל לעניים. שספק לקט
לקט:

פרק ה

גְּדִישׁ שֶׁלֹא לָקַט תַּחֲתָיו. כָּל הַנוֹגַע בְּאֶרֶץ הָרִי הוּא שֶׁל
עֲנִיִּים. הָרוּחַ שֶׁפָּזְרָה אֶת הָעֵמָרִים. אוֹמְדִין אוֹתָהּ.
כַּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת. וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים. רֶבֶן שִׁמְעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדִּי גְפִילָה:

ב שִׁבְלֵת שֶׁבִּקְצִיר וְרֹאשָׁה מַגִּיעַ לַקָּמָה. אִם נִקְצְרָה עִם
הַקָּמָה. הָרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְאִם לֹא הָרִי הִיא שֶׁל
עֲנִיִּים. שִׁבְלֵת שֶׁל לָקַט שְׁנֵתֶּרְבָּה בְּגִדִישׁ. מַעֲשֵׂר שִׁבְלֵת
אֶחָת וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הֵיֶאֱדָה הָעֲנִי הַזֶּה
מִחֲלִיף דָּבָר שֶׁלֹא בָּא בְּרִשּׁוֹתוֹ. אֶלֶּא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי בְּכָל
הַגִּדִישׁ וּמַעֲשֵׂר שִׁבְלֵת אֶחָת וְנוֹתֵן לוֹ:

ג אֵין מְגַלְגֵּלִין בְּטוֹפָח. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים מִתִּירִין
מִפְנֵי שְׁאִפְשָׁר:

ד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְצָרִיךְ לְטוֹל לָקַט
שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי. יְטוֹל. וְכִשְׁיַחֲזוֹר לְבֵיתוֹ יִשְׁלֵם.
דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים עָנִי הָיָה בְּאוֹתָהּ
שְׁעָה:

ה הַמִּחֲלִיף עִם הָעֲנִיִּים. בְּשָׁלוֹ פֶּטוֹר. וּבִשְׁלֵל עֲנִיִּים חֵיִיב.
שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה בְּאַרְיִסוֹת. זֶה נוֹתֵן לָזֶה חֶלְקוֹ
מַעֲשֵׂר עָנִי. וְזֶה נוֹתֵן לָזֶה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר עָנִי. הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה
לְקָצוֹר. אֲסוֹר בְּלָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי. אָמַר רַבִּי

יהודה אימתי בזמן שקבל ממנו למחצה לשליש ולרביעי.
אבל אם אמר לו שלישי מה שאתה קוצר שלך. מתר
בלקט ובשכחה ובפאה. ואסור במעשר עני:

י המזכר את שדהו. המזכר מתר. והלוקח אסור. לא
ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקוט בנו אחריו.
מי שאינו מניח את העניים ללקוט. או שהוא מניח את
אחד. ואחד לא. או שהוא מסייע את אחד מהן. הרי זה
גוזל את העניים. על זה נאמר אל תסג גבול עולים:

י העמר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל הבית. שכחו
בעל הבית ולא שכחוהו פועלים. עמדו עניים בפניו. או
שחפוהו בקש. הרי זה אינו שכחה:

ח המעמר לכובעות. ולכוסמאות. לחררה. ולעמרים. אין
לו שכחה. ממנו ולגזרן. יש לו שכחה. המעמר לגדיש.
יש לו שכחה. ממנו ולגזרן אין לו שכחה. זה הכלל כל
המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו שכחה. ממנו
ולגזרן. אין לו שכחה. למקום שאינו גמר מלאכה. אין לו
שכחה. ממנו ולגזרן יש לו שכחה:

פרק ו

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים הֶפְקֵר לַעֲנִיִּים הֶפְקֵר. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים אֵינוֹ הֶפְקֵר עַד שְׂיוּפֶקֶר אֶף לַעֲשִׂירִים
כְּשִׁמְיטָה. כָּל עוֹמְרֵי הַשָּׂדֶה שֶׁל קֵב קֵב וְאַחַד שֶׁל אַרְבַּע
קֵבִין וְשִׁכְחוּ. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים שִׁכְחָה:

^ב הָעֹמֵר שֶׁהוּא סְמוּךְ לַגֶּפֶה וְלַגְדִּישׁ לִבְקָר וּלְכֵלִים. וְשִׁכְחוּ.
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
שִׁכְחָה:

^ג רִאשֵׁי שׁוּרוֹת. הָעֹמֵר שֶׁכָּנְגְדוּ מוֹכִיחַ. הָעֹמֵר שֶׁהִחֲזִיק בּוֹ
לְהוֹלֵכוֹ אֶל הָעִיר. וְשִׁכְחוּ מוֹדִים שְׁאֵינוֹ שִׁכְחָה:

^ד וְאֵלוּ הֵן רִאשֵׁי שׁוּרוֹת. שְׁנַיִם שֶׁהִתְחִילוּ מֵאֲמָצַע הַשּׁוּרָה
זֶה פָּנָיו לַצָּפוֹן וְזֶה פָּנָיו לַדָּרוֹם וְשִׁכְחוּ לַפְּנִיָּה וּלְאַחֲרֵיהֶם.
אֶת שְׁלֹפְנֵיהֶם שִׁכְחָה וְאֶת שְׁלֹאֲחֵיהֶם אֵינוֹ שִׁכְחָה. יָחִיד
שֶׁהִתְחִיל בְּרֹאשׁ הַשּׁוּרָה וְשִׁכַּח לַפְּנָיו וּלְאַחֲרָיו. שְׁלֹפְנָיו
אֵינוֹ שִׁכְחָה וְשְׁלֹאֲחָרָיו שִׁכְחָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּבֵל תָּשׁוּב.
זֶה הַכֹּל כָּל שֶׁהוּא בְּבֵל תָּשׁוּב שִׁכְחָה. וְשְׁאֵינוֹ בְּבֵל תָּשׁוּב
אֵינוֹ שִׁכְחָה:

^ה שְׁנֵי עוֹמְרִים שִׁכְחָה. וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה. שְׁנֵי צְבוּרֵי
זֵתִים וְהַחֲרוּבִין שִׁכְחָה. וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה. שְׁנֵי הוֹצְנֵי
פֶּשֶׁתָן שִׁכְחָה. וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה. שְׁנֵי גִרְגָּרִים פָּרֵט

וּשְׁלֹשָׁה אֵינָן פָּרְטִי שְׁתֵּי שַׁבָּלִים לְקַטֹּת וּשְׁלֹשָׁה אֵינָן לְקַטֹּת
 אִלּוּ כְּדַבְּרֵי בֵּית הֵלֵל וְעַל כּוֹלֵן בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים שְׁלֹשָׁה
 לְעֻנָּיִים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת:

^י הָעֹמֵר שֵׁשׁ בּוֹ סָאתִים וּשְׁכָחוּ אֵינּוּ שְׁכָחָה שְׁנֵי עֹמְרִים
 וּבָהֶם סָאתִים רַבֵּן גְּמְלִיאֵל אֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת וּחֲכָמִים
 אֹמְרִים לְעֻנָּיִים אָמַר רַבֵּן גְּמְלִיאֵל וְכִי מְרֹב הָעֹמְרִים
 יוֹפִי כַחוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוֹרַע כַחוּ אָמְרוּ לוֹ יוֹפִי כַחוּ
 אָמַר לָהֶן וּמָה אִם בְּזֶמֶן שֶׁהוּא עֹמֵר אֶחָד וּבּוֹ סָאתִים
 וּשְׁכָחוּ אֵינּוּ שְׁכָחָה שְׁנֵי עֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים אֵינּוּ דִין
 שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁכָחָה אָמְרוּ לוֹ לֹא אִם אִמְרַתְּ בְּעֹמֵר אֶחָד
 שֶׁהוּא כְּגִדִּישׁ תֹּאמַר בְּשְׁנֵי עֹמְרִים שֶׁהֵן כְּכַרִּיכוֹת:

^י קָמָה שֵׁשׁ בָּהֶם סָאתִים וּשְׁכָחָה אֵינָה שְׁכָחָה אֵין בָּהֶם
 סָאתִים אֲבָל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתִים אֲפִילוּ הִיא שֶׁל
 טוֹפַח רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא עֲנֻה שֶׁל שְׁעוֹרִים:

^ח הַקָּמָה מַצֵּלֶת אֶת הָעֹמֵר וְאֶת הַקָּמָה הָעֹמֵר אֵינּוּ מַצִּיל
 לֹא אֶת הָעֹמֵר וְלֹא אֶת הַקָּמָה אִי זֶה הִיא קָמָה שֶׁהִיא
 מַצֵּלֶת אֶת הָעֹמֵר כֹּל שְׁאִינָה שְׁכָחָה אֲפִילוּ קִלַּח אֶחָד:

^ט סָאָה תְּבוּאָה עֲקוּרָה וְסָאָה שְׁאִינָה עֲקוּרָה וְכֵן בְּאֵילָן
 וְהַשּׁוֹם וְהַבְּצֵלִים אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסָאתִים אֲלֹא שֶׁל עֲנָיִים
 הֵם רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר אִם בָּאת רְשׁוֹת הָעֲנִי בְּאִמְצַע אֵינָן
 מִצְטָרְפִין וְאִם לֹא הָרִי אִלּוּ מִצְטָרְפִין:

׳ תבואה שנתנה לשחת או לאלומה: וכן באגודי השום.
ואגודות השום והבצלים אין להן שכחה: וכל הטמונים
בארץ: כגון הלוף והשום והבצלים: רבי יהודה אומר אין
להם שכחה: וחכמים אומרים יש להם שכחה:

א״ הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה: ואם
היה מתכוין לטול את הגס הגס אין לו שכחה: אם אמר
הרי אני קוצר: על מנת מה שאני שוכח אני אטול: יש לו
שכחה:

פרק ז

כל זית שיש לו שם בשדה: אפילו כזית הנטופה
בשעתו: ושכחו: אינו שכחה: במה דברים אמורים:
בשמו ובמעשיו ובמקומו: בשמו: שהיה שפכוני או
בישני: במעשיו שהוא עושה הרבה: במקומו שהוא עומד
בצד הגת או בצד הפרצה: ושאר כל הזיתים שנים
שכחה: ושלשה אינן שכחה: רבי יוסי אומר אין שכחה
לזיתים

ב״ זית שנמצא עומד בין שלש שורות: של שני מלבנים
ושכחו: אינו שכחה: זית שיש בו סאתים ושכחו: אינו
שכחה: במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו: אבל
אם התחיל בו: אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו יש לו

שכחה. כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו. רבי מאיר
אומר משתהלך המחבא:

^ג איזהו פרט. הנושר בשעת הבצירה. היה בוצר. עקץ
את האשכול. הסבך בעלים. נפל (מידו) לארץ ונפרט.
הרי הוא של בעל הבית. המניח את הכלכלה תחת הגפן.
בשעה שהוא בוצר. הרי זה גוזל את העניים. על זה נאמר
אל תסג גבול עולים:

^ד איזהו עוללת. כל שאין לה לא כתף ולא נטף. אם
יש לה כתף או נטף. של בעל הבית. אם ספק. לעניים.
עוללת שבארובה. אם נקרצת עם האשכול. הרי היא
של בעל הבית. ואם לאו. הרי היא של עניים. גרגר יחידי
רבי יהודה אומר אשכול. וחכמים אומרים עוללת:

^ה המדל בגפנים. כשם שהוא מדל בתוך שלו. כן הוא מדל
בשל עניים. דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר בשלו הוא
רשאי. ואינו רשאי בשל עניים:

^ו כרם רבעי. בית שמאי אומרים אין לו חומש ואין לו
ביעור. ובית הלל אומרים יש לו. בית שמאי אומרים יש
לו פרט ויש לו עוללות. והעניים פודין לעצמן. ובית הלל
אומרים כלו לגת:

^ז כרם שכלו עוללות. רבי אליעזר אומר לבעל הבית.
רבי עקיבא אומר לעניים. אמר רבי אליעזר כי תבצור

כִּרְמָךְ לֹא תַעֲלִיל. אִם אֵין בְּצִיר. מִנֵּין עֲלִלּוֹת. אָמַר לוֹ
רַבִּי עֲקִיבָא וְכִרְמָךְ לֹא תַעֲלִיל. אֲפִילוּ כְּלוּ עֲלִלּוֹת. אִם בֵּן
לָמָּה נֶאֱמַר כִּי תִבְצֹר לֹא תַעֲלִיל. אֵין לַעֲנִיִּים בְּעֲלִלּוֹת
קוּדֵם הַבְּצִיר:

ה' הַמְּקַדֵּשׁ כִּרְמוֹ עַד שֶׁלֹּא נֹדְעוּ בּוֹ הָעֲלִלּוֹת. אֵין
הָעֲלִלּוֹת לַעֲנִיִּים. מִשְׁנֹדְעוּ בּוֹ הָעֲלִלּוֹת. הָעֲלִלּוֹת
לַעֲנִיִּים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִתְּנוּ שֹׁכֵר גְּדוּלָּן לְהַקְדִּישׁ. אִי זֶה הִיא
שִׁכְחָה בְּעָרִיס. כָּל שְׂאִינֹו יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִטְלֶה.
וּבְרַגְלֵיּוֹת מִשִּׁיעֵבֹור הַיְמָנָה

פרק ח

מֵאִימָתִי כָּל אָדָם מוֹתְרִין בִּלְקֹט. מִשְׁיִלְכוּ הַנְּמוּשׁוֹת.
בִּפְרָט וְעֲלִלּוֹת מִשְׁיִלְכוּ הָעֲנִיִּים בִּכְרֶם וַיָּבֹאוּ.
וּבְזִיתִים מִשְׁתַּרְדַּד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהֵלֵא יֵשׁ
שְׂאִינֹו מוֹסְקִין אֶת זִיתֵיהֶם אֶלֶּא לְאַחַר רַבִּיעָה שְׁנִיָּה. אֶלֶּא
כִּדִּי שִׁיָּהָא הָעֲנִי יוֹצֵא. וְלֹא יֵהָא מִבִּיא בְּאַרְבָּעָה אֶסְרוֹת:

ב' נֶאֱמָנִים עַל הַלְקֹט וְעַל הַשִּׁכְחָה וְעַל הַפֶּאֶה בְּשַׁעֲתָן. וְעַל
מַעֲשֵׂר עָנִי בְּכָל שְׁנָתוֹ. וּבֶן לֹוי נֶאֱמָן לְעוֹלָם. וְאִינֹו נֶאֱמָנִין
אֶלֶּא עַל דְּבַר שְׁבָנִי אָדָם נוֹהֲגִין בֵּן

ג' נֶאֱמָנִים עַל הַחֲטִין. וְאִין נֶאֱמָנִין עַל הַקֶּמַח. וְלֹא עַל הַפֶּת.
נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׁעוּרָה שֶׁל אוֹרֹז. וְאִין נֶאֱמָנִים עָלָיו בֵּין חֵי
בֵּין מְבוּשָׁל. נֶאֱמָנִים עַל הַפּוֹל. וְאִין נֶאֱמָנִין עַל הַגְּרִיסִין.

לא חייזר ולא מבושל. נאמנין על השמן לומר של מעשר עני הוא. ואין נאמנין עליו לומר של ייתי ניקוף הוא:

נאמנין על הירק חי. ואין נאמנין על המבושל אלא אם כן היה לו דבר מועט. שכן דרך בעל הבית להיות מוציא מלפסו:

ה אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים. רבי מאיר אומר חצי קב. קב וחצי כוסמין. וקב גרוגרות. או מנה דבילה. רבי עקיבא אומר פרס. חצי לוג יין. רבי עקיבא אומר רביעית. רביעית שמן. רבי עקיבא אומר שמינית. ושאר כל הפירות. אמר אבא שאול. כדי שימכרם ויקח בהם מזון שתי סעודות:

מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראלים. היה מציל. נוטה מחצה ונותן מחצה. היה לו דבר מועט נותן לפניהם. והן מחלקין ביניהן:

ה אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום. מכפר בפונדיון. מארבע סאין בסלע. לן. נותנין לו פרנסת לינה. שבת. נותנין לו מזון שלש סעודות. מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי. מזון ארבע עשרה סעודות. לא יטול מן הקפה. והקפה נגבית בשנים. ומתחלקת בשלשה:

ה מי שיש לו מאתים זוז. לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היו לו מאתים חסר דינר. אפילו אלה נותנים

לו כִּאֲחַת־הָרִי זֶה יִטּוֹל־הָיו מִמְשַׁכְּנִין לְבַעַל חוּבוֹ אוֹ
לְכַתּוּבַת אִשְׁתּוֹ־הָרִי זֶה יִטּוֹל־אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמִכּוּר
אֶת בֵּיתוֹ וְאֶת כָּלִי תִשְׁמִישׁוֹ:

ט מי שִׁישׁ לוֹ חֲמִישִׁים זֶזוֹ וְהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם־הָרִי זֶה
לֹא יִטּוֹל־וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְטוֹל וְנוֹטֵל־אֵינוֹ מֵת מִן
הַזִּקְנָה עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְבִרְיוֹת־וְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטוֹל וְאֵינוֹ
נוֹטֵל־אֵינוֹ מֵת מִן הַזִּקְנָה עַד שֶׁיִּפְרֹג־אֲחֵרִים מִשְׁלוֹ וְעָלָיו
הַפְּתוּב אֹמֵר בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בֵּי וְהָיָה יִי מִבְּטָחוֹ־
וְכֵן דִּין שְׁדָן דִּין אֶמֶת לְאֶמֶת־וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא חֲגֵר־
וְלֹא סוּמָא וְלֹא פֶסֶח וְעוֹשֶׂה עֲצָמוֹ כְּאֶחָד מֵהֶם־אֵינוֹ מֵת
מִן הַזִּקְנָה עַד שֶׁיִּהְיֶה כְּאֶחָד מֵהֶם שְׁנֶאֱמַר (וְדוֹרֵשׁ רָעָה
תְּבוֹאֲנוֹ וְנֶאֱמַר) צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוּף וְכָל דִּין שְׁלוֹקָה שׁוֹחֵד־
וּמָטָה אֶת הַדִּין אֵינוֹ מֵת מִן הַזִּקְנָה עַד שֶׁיַּעֲנִיּוּ כִּהְיוֹת־
שְׁנֶאֱמַר וְשׁוֹחֵד לֹא תִקַּח כִּי הַשְׁחָד יַעֲזוֹר פְּקָחִים: סליק

מסכת דמאי

פרק א

הקלים שבדמאי השיתין והרמין והעוזרידין ובגנות
שוח ובגנות שקמה. ונבלות התמרה והגופנין
והנצפה. וביהודה האוג והחומץ (שביהודה) והפסבר.
רבי יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה.
כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה. כל בגנות שקמה
פטורות חוץ מן המוסטפות:

^ב הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור. ונאכל לאוגן. ונכנס
לירושלים ויוצא (ונפדה) ומאבדין את מיעוטו בדרךים.
ונותנו לעם הארץ. ויאכל כנגדו. ומחללין אותו. כסף על
כסף. נחושת על נחושת. כסף על נחושת. ונחושת על
הפירות. ובלבד שיחזור ויפדה את הפירות. דברי רבי
מאיר. וחכמים אומרים יעלו הפירות ויאכלו בירושלים:

^ג הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעורות. שמן לנר. שמן
לסוד בו את הכלים. פטור מן הדמאי. מכזיב ולהלן פטור
מן הדמאי. חלת עם הארץ. והמדימץ. והלקוח בכסף
מעשר שני. ושירי המנחות. פטורין מן הדמאי. שמן ערב.
בית שמאי מתיבין. ובית הלל פוטרין:

^ד הדמאי מערבין בו. ומשתתפין בו. ומברכין עליו.
ומזמנין עליו. ומפרישין אותו ערס. בין השמשות. הא

אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום. שמן
שהגרדי סד באצבעותיו. חייב בדמאי. ושהסורק נותן
בצמר פטור מן הדמאי:

יום ב

פרק ב

ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום. הדבילה
והתמרים והחרובין האורז והכמון. האורז
שבחוצה לארץ כל המשתמש ממנו פטור:

^א המקבל עליו להיות נאמן מעשר את שהוא אוכל. ואת
שהוא מזכר. ואת שהוא לוקח. ואינו מתארח אצל עם
הארץ. רבי יהודה אומר אף המתארח אצל עם הארץ
נאמן. אמרו לו. על עצמו אינו נאמן. כיצד יהא נאמן על
של אחרים:

^ג המקבל עליו להיות חבר. אינו מזכר לעם הארץ לח
ויבש. ואינו לוקח ממנו לח. ואינו מתארח אצל עם
הארץ. ולא מארחו אצלו בכסותו. רבי יהודה אומר אף
לא יגדל בהמה דקה. ולא יהא פרוץ בנדרים ובשחוק.
ולא יהיה מטמא למתים. ומשמש בבית המדרש. אמרו
לו לא באו אלו לכלל:

^ד הנחתומים. לא חיבו אותם חכמים להפריש. אלא כדי
תרומת מעשר וחלה. החנונים אינן רשאים למכור את
הדמאי. כל המשפיעין במדה גסה. רשאים למכור את

הַדְּמָאִי אֵלּוּ הֵן הַמְשַׁפִּיעִין בַּמֶּדָּה גָּסָה כְּגוֹן הַסְטוֹנוֹת
וּמוֹכְרֵי תְּבוּאָה:

ה' רַבִּי מֵאִיר אָמַר אֶת שְׂדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בַּגָּסָה וּמִדְּדוֹ
בַּדָּקָה טְפֵלָה דָּקָה לַגָּסָה אֶת שְׂדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בַּדָּקָה
וּמִדְּדוֹ בַּגָּסָה טְפֵלָה גָּסָה לַדָּקָה אִי זֶה הִיא מֶדָּה גָּסָה
בִּיבֶשׁ שְׁלֹשָׁה קַבִּין וּבִלָּח דִּינָר רַבִּי יוֹסִי אָמַר סְלִי
תֵּאֲנִים וְסְלִי עֲנָבִים וְקָפוֹת שֶׁל יָרֵק כֹּל זֶמֶן שֶׁהוּא מוֹכֵר
אֶכְסְרָה פָּטוּר:

פרק ג

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנָיִים דְּמָאִי וְאֶת הָאֶכְסֵנִיָּה דְּמָאִי רַבִּין
גְּמִלְיָאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלֵיו דְּמָאִי גְּבָאִי
צָדָקָה בֵּית שָׁמַאי אוֹמְרִים נוֹתֵנִין אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְשֹׁאֲנֵינוּ
מַעֲשֵׂר וְאֶת שֹׁאֲנֵינוּ מַעֲשֵׂר לַמַּעֲשֵׂר נִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם
אוֹכְלִין מִתּוֹקָן וְחֻכְמִים אוֹמְרִים גּוֹבִין סֵתָם וּמַחֲלִקִין
סֵתָם וְהַרוּצָה לְתֵקוֹן יִתְקוֹן:

ב' הַרוּצָה לְחִזּוּם עָלֵי יָרֵק לְהַקֵּל מִמַּשְׂאוֹ לֹא יִשְׁלִיךְ עַד
שִׁיעֵשֵׂר הַלּוֹקֵחַ יָרֵק מִן הַשּׁוּק וְנִמְלֵךְ לְהַחֲזִיר לֹא יַחֲזִיר
עַד שִׁיעֵשֵׂר שֹׁאֲנֵינוּ מְחוֹסֵר אֵלָּא מִנֵּין הִיָּה עוֹמֵד וְלוֹקֵחַ
וְרָאָה טוֹעֵן אַחֵר יָפָה מִמֶּנּוּ מוֹתֵר לְהַחֲזִיר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
מִשָּׂד:

ג המוציא פירות בדרך ונטלן לאוכלן ונמלך להצניע. לא יצניע עד שיטעשר. ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו פטור. כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי. לא ישלח לחבירו דמאי. רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שידיענו:

ד המוליך חטים לטוחן כותי או לטוחן עם הארץ בחזקתן למעשרות ולשביעית. לטוחן גברי דמאי. המפקיד פירותיו אצל הכותי או אצל עם הארץ. בחזקתן למעשרות ולשביעית. אצל הנכרי כפירותיו. רבי שמעון אומר דמאי:

ה הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה. ואת שהוא נוטל ממנה. מפני שחשודה לחלוף. אמר רבי יוסי אין אנו אחראין לרמאים. אינו מעשר. אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד:

ו הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה. ואת שהוא נוטל ממנה. מפני שהיא חשודה לחלוף את המתקלקל. אמר רבי יהודה רוצה היא בתקנת בטה ובושה מחתנה. מודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית. שאינה חשודה להחליף. להאכיל את בטה שביעית:

פרק ד

הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִמֵּי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת וְשִׁכַּח
 לַעֲשֹׂרָן וְשׂוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת יֹאכֵל עַל פִּיּוֹ חֲשֵׁכָה
 מוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר לֹא מִצָּאוֹ אָמַר לוֹ
 אַחֵר שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת מְעוֹשְׂרִין הֵן אוֹכֵל עַל
 פִּיּוֹ חֲשֵׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר תְּרוּמַת
 מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי שְׁחִזְרָה לְמִקּוּמָהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי
 אָמַר אֵף בַּחוּל שׂוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיּוֹ:

^ב הַמְדִּיר אֶת חֲבִירוֹ שִׂיאֲכֹל אֶצְלוֹ וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ עַל
 הַמַּעֲשָׂרוֹת אוֹכֵל עִמּוֹ בְּשַׁבָּת הִרְאֵשׁוּנָה אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ
 מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת וּבִלְבָד שִׂיאֲמַר לוֹ מְעוֹשְׂרִין הֵן
 וּבְשַׁבָּת שְׁנִיָּה אֵף עַל פִּי שְׁנִידָד מִמֶּנּוּ הִנִּיָּה לֹא יֹאכֵל עַד
 שְׁיַעֲשֹׂר:

^ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר אֵין אָדָם צָרִיךְ לִקְרוֹת שֵׁם לְמַעֲשֵׂר
 עָנִי שֶׁל דְּמָאֵי וְחֻכָּמִים אֹמְרִים קוֹרֵא שֵׁם וְאֵינוֹ צָרִיךְ
 לְהַפְרִישׁ:

^ד מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי וּלְמַעֲשֵׂר עָנִי
 שֶׁל וְדָאֵי לֹא יִטְלֵם בְּשַׁבָּת וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עָנִי לְמוֹדִים
 לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ יְבוֹאוּ וְיֹאכְלוּ וּבִלְבָד שְׁיֻדְעֵם:

^ה הָאֹמֵר לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת קַח לִי מִמִּי
 שֶׁהוּא נֶאֱמָן וּמִמִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר אֵינוֹ נֶאֱמָן מֵאִישׁ פְּלוֹנִי

הרי זה נאמן. הלך לקח ממנו. ואמר לו לא מצאתיו.
לקחתי לך מאחר שהוא נאמן. אינו נאמן:

¹ הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם. אמר. מי כאן נאמן.
מי כאן מעשר. אמר לו אחד אני. אינו נאמן. (אמר לו)
איש פלוני נאמן. הרי זה נאמן. הלך לקח ממנו. אמר לו
מי כאן מוכר ישן. ואמר לו מי ששלחך אצלי. אף על פי
שהן בגומלין זה את זה. הרי אלו נאמנין:

² החמרים שנכנסו לעיר. אמר אחד. שלי חדש ושל חברי
ישן. שלי אינו מתוקן. ושל חברי מתוקן. אינן נאמנין. רבי
יהודה אומר נאמנין:

פרק ה

הלוקח מן הנחתום ביצד הוא מעשר. נוטל כדי תרומת
מעשר וחלה ואומר. אחד ממאה ממה שיש
כאן. הרי (בצד) זה מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה
שעשיתי מעשר. עשוי תרומת מעשר עליו. והשאר חלה.
ומעשר שני בצפון או בדרום. ומחלל על המעות:

³ הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר באחת. נוטל
אחד משלשים ושלש ושלש. ואומר אחד ממאה ממה
שיש כאן. הרי זה בצד זה חולין. והשאר תרומה על הכל.
ומאה חולין שיש כאן. הרי זה בצד זה מעשר. ושאר

מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר
עָלָיו. וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בַצָּפוֹנוֹ אוֹ בַדְּרוֹמוֹ. וּמַחֲלָל עַל הַמַּעֲוֹת:

^ג הַלּוֹקַח מִן הַנֶּחֱתוּסִים. מַעֲשֵׂר מִן הַחֲמָה עַל הַצּוֹנְנֶת. וּמִן
הַצּוֹנְנֶת עַל הַחֲמָה. אֶפִּילוֹ מִטְּפוּסֵין הֶרְבֵּה. דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר. שְׁאֵנִי אוֹמֵר חֲטִים שֶׁל אֶמֶשׁ הָיוּ
מִשָּׁל אֶחָד. וְשֶׁל הַיּוֹם הָיוּ מִשָּׁל אֶחָד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסֵר
בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמִתִּיר בַּחֲלָה:

^ד הַלּוֹקַח מִן הַפֶּלֶטֶר. מַעֲשֵׂר מִכָּל טְפוּס וּטְפוּס דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מֵאֶחָת עַל הַכֹּל. מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה
בְּלוֹקַח מִן הַמִּנְפּוּל. שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

^ה הַלּוֹקַח מִן הָעֵנִי. וְכֵן הָעֵנִי שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פֶּתִי.
אוֹ פִּלְחֵי דְּבִילָה. מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבִתְמָרִים
וּבַגְּרוּגְרוֹת בּוֹלֵל וְנוֹטֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזֶמֶן
שֶׁמִּתְּנָה מֶרְבֵּה. אֲבָל בְּזֶמֶן שֶׁמִּתְּנָה מוּעָטָת. מַעֲשֵׂר מִכָּל
אֶחָד וְאֶחָד:

^ו הַלּוֹקַח מִן הַסִּיטוֹן וְחֹזֵר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָה לֹא יַעֲשֵׂר מִזֶּה
עַל זֶה. אֶפִּילוֹ מֵאוֹתוֹ הַסּוּג. אֶפִּילוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין. נֶאֱמַר
הַסִּיטוֹן לֹאִמַר מִשָּׁל אֶחָד הֵם:

^ז הַלּוֹקַח מִבֵּעַל הַבֵּית וְחֹזֵר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָה. מַעֲשֵׂר מִזֶּה
עַל זֶה. אֶפִּילוֹ מִשְׁתֵּי קָפוֹת. אֶפִּילוֹ מִשְׁתֵּי עֵיירוֹת. בֵּעַל
הַבֵּית שֶׁהָיָה מוֹכֵר יָרֵק בְּשׁוּק. בְּזֶמֶן שֶׁמִּבְּיָאִין לוֹ מִגְּנוֹתָיו.

מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל וּמִגִּנּוֹת אַחֲרוֹת מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד
וְאֶחָד:

ח הַלּוֹקֵחַ טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת מַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה אֶף עַל
פִּי שְׂאֵמְרוּ אֵין אָדָם רִשְׁאִי לְמִכּוֹר טָבֵל אֶלָּא לְצוּרָד:

ט מַעֲשִׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל גּוֹיִם מִשָּׁל גּוֹיִם עַל שָׁל
יִשְׂרָאֵל מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל
כּוֹתִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל כּוֹתִים:

י עֲצִיץ נָקוּב הֲרִי זֶה כְּאָרֶץ תֵּרֶם מִהָאָרֶץ עַל עֲצִיץ נָקוּב
מִעֲצִיץ נָקוּב עַל הָאָרֶץ תֵּרֹמְתוֹ תֵּרֹמְתָהּ מִשְׂאֵינוּ נָקוּב
עַל הַנָּקוּב תֵּרֹמְתָהּ וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם מִן הַנָּקוּב עַל שְׂאֵינוּ
נָקוּב תֵּרֹמְתָהּ וְלֹא תֹאכַל עַד שְׂיוֹצִיא עָלֶיהָ תֵּרֹמּוֹת
וּמַעֲשֵׂרוֹת:

יא תֵּרֶם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי מִדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי תֵּרֹמְתָהּ
וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי תֵּרֹמְתָהּ וְלֹא תֹאכַל
עַד שְׂיוֹצִיא עָלֶיהָ תֵּרֹמּוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת:

פרק ו

הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל. מִן הַנֶּכְרִי. מִן הַכּוֹתִי. יִחַלֵּק
 לַפְּנִיָּהִם. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל. תּוֹרֵם וְנוֹתֵן
 לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנֵי שְׁנוֹתָן לוֹ מֵאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה
 וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין. אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשָּׂדֶה אַחֶרֶת אוֹ מִמִּין
 אַחֵר. מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^א הַחוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַנֶּכְרִי. מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר אִף הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי. מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^ב כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל. כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בַּחוּלִין
 כִּדְ חֹלְקִין בַּתְּרוּמָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַמַּעֲשָׂרוֹת
 שָׁלֶהֶן. שֶׁעַל מִנַּת כֵּן בָּאוּ:

^ג יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי. הַמַּעֲשָׂרוֹת לַבְּעָלִים. רַבִּי
 יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר הַקֶּרְתָּנִי שֶׁקִּבְּלָה שָׂדֶה מִירוּשְׁלָמִי. מַעֲשֵׂר
 שְׁנֵי שָׁל יְרוּשְׁלָמִי. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יָכוֹל הוּא הַקֶּרְתָּנִי.
 לַעֲלוֹת וּלְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם:

^ד הַמִּקְבֵּל זֵתִים לְשֶׁמֶן. כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בַּחוּלִין כִּדְ חֹלְקִין
 בַּתְּרוּמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי
 זֵתִים לְשֶׁמֶן לְמַחְצִית שֶׁכֶּר. הַמַּעֲשָׂרוֹת לַבְּעָלִים:

^ה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים לֹא יִמְכּוֹר אָדָם זֵיתוֹ אֶלָּא לְחֶבֶר.
 בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים אִף לַמַּעֲשֵׂר. וְצִנּוּעֵי בֵּית הִלֵּל הָיוּ נוֹהֲגִין
 כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי:

י' שְׁנִים שֶׁבָּצְרוּ אֶת כְּרִמְיָהֶם לְתוֹךְ גֵּת אַחַת אֶחָד מֵעֵשֶׂר וְאֶחָד שְׁאִינוּ מֵעֵשֶׂר הַמֵּעֵשֶׂר מֵעֵשֶׂר אֶת שְׁלֹו וְחִלְקוּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא:

ח" שְׁנִים שֶׁקִּבְּלוּ שָׂדֶה בְּאַרְיִסוֹת אוֹ שִׁירְשׁוּ אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ יָכוֹל הוּא לֵאמֹר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֶתָּה יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אָבֵל לֹא יֹאמֶר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים וְאֲנִי שְׁעוֹרִים טוֹל אֶתָּה יֵין וְאֲנִי (אֶטוֹל) שְׁמֹן:

ט חֵבֶר וְעַם הָאָרֶץ שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבִיָּהֶם עִם הָאָרֶץ יָכוֹל הוּא לֵאמֹר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֶתָּה יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אָבֵל לֹא יֹאמֶר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים וְאֲנִי שְׁעוֹרִים טוֹל אֶתָּה הַלֵּחַ וְאֲנִי (אֶטוֹל אֶת) הַיֵּבֶשׁ:

י' גֵּר וְגוֹי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבִיָּהֶם גּוֹי יָכוֹל הוּא לֵאמֹר לוֹ טוֹל אֶתָּה עֲבוּדָה זָרָה וְאֲנִי מַעוֹת אֶתָּה יֵין וְאֲנִי פִירוֹת וְאִם מִשְׁבָּאוֹ לְרִשּׁוֹת הַגֵּר אֲסוּר:

יא הַמוֹכֵר פִּירוֹת בְּסוּרְיָא וְאָמַר מִשָּׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן חֵיִיב לַעֲשׂוֹר מֵעֲשָׂרִין הֵן נֶאֱמָן שֶׁהִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר מִשָּׁלִי הֵן חֵיִיב לַעֲשׂוֹר מֵעֲשָׂרִין הֵן נֶאֱמָן שֶׁהִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר וְאִם יָדוּעַ שֵׁישׁ לוֹ שָׂדֶה אַחֵר בְּסוּרְיָא חֵיִיב לַעֲשׂוֹר:

י"ב עַם הָאָרֶץ שָׁאֵמַר לְחֶבֶר. קַח לִי אֶגֻּדַּת יֶרֶק. קַח לִי גְלוּסְקָן אֶחָד. לֹוֶקַח סֶתֶם וּפָטוֹר. וְאִם אָמַר שְׁלִי זֶה. וְזֶה שֶׁל חֲבִירִי וְנִתְעַרְבוּ. חַיִּיב לַעֲשׂוֹת. וְאֶפְּלוּ הֵן מֵאָה:

פרק ז

הַמְזֻמִּין אֶת חֲבִירוֹ שִׁיאֲכַל אֶצְלוֹ. וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ
עַל הַמַּעֲשִׂוֹת. אוֹמֵר מַעֲרַב הַשָּׁבֶת. מֵה שְׁאֲנִי
עָתִיד לְהַפְרִישׁ מִחֶרֶת. הֵרִי הוּא מַעֲשִׂי. וְשָׂאֵר מַעֲשִׂי
סֶמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשִׂי. עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשִׂי עָלָיו.
וּמַעֲשִׂי שְׁנֵי בְּצֻפוֹנוֹ אוֹ בְּדֻרּוֹמוֹ. וּמְחוּלָּל עַל הַמַּעֲשִׂוֹת:

י"ג מְזֻגוֹ לוֹ אֶת הַכּוֹס. אוֹמֵר מֵה שְׁאֲנִי עָתִיד לְשַׁיֵּר בְּשׁוּלִי
הַכּוֹס. הֵרִי הוּא מַעֲשִׂי. וְשָׂאֵר מַעֲשִׂי. סֶמוּךְ לוֹ. זֶה
שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשִׂי. עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשִׂי עָלָיו. וּמַעֲשִׂי שְׁנֵי
בְּפִיו. וּמְחוּלָּל עַל הַמַּעֲשִׂוֹת:

י"ד פּוֹעֵל שְׂאִינוֹ מֵאֲמִין לְבַעַל הַבֵּית. נוֹטֵל גְּרוּגָרַת אַחַת
וְאוֹמֵר. זֶה וְחִשָּׁע הַבָּאוֹת אַחֲרֶיהָ. עֲשׂוּיוֹת מַעֲשִׂי עַל
תְּשׁוּעִים שְׁאֲנִי אוֹכֵל. זֶה עֲשׂוּיָהּ תְּרוּמַת מַעֲשִׂי עָלֶיהֶן.
וּמַעֲשִׂי שְׁנֵי בְּאַחֲרוֹנָהּ. וּמְחוּלָּל עַל הַמַּעֲשִׂוֹת. וְחוּשָׁךְ
גְּרוּגָרַת אַחַת. רֶבֶן שְׂמֵעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא יִחְשׂוֹךְ.
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַעֵט מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר לֹא יִחְשׂוֹךְ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא תִּנְאִי בֵּית דִּין:

י הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשרה מעשר (ראשון). ותשעה מעשר שני מיחל ושותה:

ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו והוא בבית המדרש או בשדה אומר שתי תאנים שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשר מעשר ראשון ותשע מעשר שני היו דמאי אומר מה שאני עתיד להפריש למחר הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר שני בצפוננו או בדרומו ומחולל על המעות:

י היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשרות זו בזו הראשונה מעשרת של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעשרת מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם:

י מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחד מאה טבל מאה מעשר נוטל מאה ואחד מאה חולין מתוקנן מאה מעשר נוטל מאה ועשר מאה טבל תשעים מעשר תשעים טבל ושמונים מעשר לא הפסיד כלום זה הכלל כל זמן שהטבל מרבה לא הפסיד כלום:

ה מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין ואמר שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל שתי חביות לוכסן חצי שורה החיצונה אחת מעשר ואין

יְדוּעַ אִי זֹה הִיא נֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיזֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת שׁוֹרָה
 אַחַת מֵעֶשֶׂר וְאֵין יְדוּעַ אִי זֹה הִיא נֹטֵל שׁוֹרָה אַחַת לֹכֶסֶן
 חֲצִי שׁוֹרָה אַחַת מֵעֶשֶׂר וְאֵין יְדוּעַ אִי זֹה הִיא נֹטֵל שְׁתֵּי
 שׁוֹרוֹת לֹכֶסֶן חֲבִית אַחַת מֵעֶשֶׂר וְאֵין יְדוּעַ אִי זֹה הִיא
 נֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחֲבִית: סליק

מסכת כלאים

פרק א

החטים והזוגין אינן כלאים זה בזה. השעורים
והשבולת שועל. הכסמים והשיפון. הפול
והספיר. הפרקדן והטופח. ופול הלבן והשעועית. אינם
כלאים זה בזה:

^ב הקשות והמלפפון. אינם כלאים זה בזה. רבי יהודה
אומר כלאים. חזרת וחזרת גלים. עולשין ועולשי שדה.
כרישין וכרישי שדה. כוסבר וכוסבר שדה. תרדל ותרדל
מצרי. ודלעת המצרי וחרמוצה. ופול מצרי והחרוב. אינם
כלאים זה בזה:

^ג הלפת והנפוץ והחרוב והתרובתור. התרדים והלעונים.
אינם כלאים זה בזה. הוסיף רבי עקיבא השום והשומנית.
הבצל והבצלצול. והתורמוס והפלסלוס. אינן כלאים זה
בזה:

^ד ובאילן האגסים והקרוסתמלין. והפרישים והעוזרדים.
אינן כלאים זה בזה. התפוח והתזרד. הפרסקים
והשקדין. השיזפין והרימין. אף על פי שדומין זה לזה
כלאים זה בזה:

ה' הַצֵּנוֹן וְהַנְּפוּץ. הַחֲרָדֵל וְהַלֶּפֶסן. וְדִלְעַת יְוֵנִית עִם
הַמַּצְרִית. וְהַרְמוּצָה. אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה. כִּלְאִים
זֶה בָּזֶה:

י' הַזֵּאב וְהַכֶּלֶב. כָּלֵב הַכּוֹפֵרִי וְהַשּׁוֹעֵל. הָעִזִּים וְהַצִּבְאִים.
הַיְעֵלִים וְהַרְחֵלִים. הַסּוֹס וְהַפֶּרֶד. הַפֶּרֶד וְהַחֲמוֹר. הַחֲמוֹר
וְהָעֶרּוֹד. אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה. כִּלְאִים זֶה בָּזֶה:

י' אִין מְבִיאִין אֵילָן בְּאֵילָן. יָרֵק בְּיָרֵק. וְלֹא אֵילָן בְּיָרֵק. וְלֹא
יָרֵק בְּאֵילָן. רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר יָרֵק בְּאֵילָן:

ח' אִין נוֹטְעִין יָרֵקוֹת בְּתוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שְׂקָמָה. אִין מַרְכִּיבִין
פִּיגָם עַל גִּבִּי קֹדֶה לְבָנָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק בְּאֵילָן. אִין
נוֹטְעִין יָחֹר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחֲצוּב שֶׁיֵּהָא מְקִירוֹ. אִין
תּוֹחֲבִין זְמוּרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבֵטִיחַ. שֶׁתֵּהָא זֹרֶקֶת
מִימֶיהָ לְתוֹכוֹ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בְּיָרֵק. אִין נוֹתְנִין זֶרַע
דִּלְעַת לְתוֹךְ הַחֲלָמִית שֶׁתֵּהָא מְשֻׁמְרָתוֹ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק
בְּיָרֵק:

ט' הַטּוֹמֵן לֶפֶת וְצִנּוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן. אִם הָיוּ מִקְצֵת
הָעֵלִין מְגוּלִין. אִינוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מְשׁוּם כִּלְאִים. וְלֹא מְשׁוּם
שְׂבִיעִית. וְלֹא מְשׁוּם מַעֲשְׂרוֹת. וְנִטְלִין בְּשֶׁבֶת. הַזֹּרֵעַ
חֹטֵה וְשֹׁעֵרָה כְּאֶחָת. הֵרִי זֶה כִּלְאִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אִינוּ כִּלְאִים עַד שֶׁיֵּהוּ שְׁתֵּי חֲטִים וְשֹׁעֵרָה. אוֹ חֹטֵה וְשְׁתֵּי
שְׁעוּרִים. אוֹ חֹטֵה וְשֹׁעֵרָה וְכוּסְמָת:

פרק ב

כָּל סָאָה שֵׁישׁ בּוֹ רוֹבַע מִמֵּין אַחֵר יִמַּעַט רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
 יְבוֹר בֵּין מִמֵּין אֶחָד בֵּין מִשְׁנֵי מִינִין רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֲלָא מִמֵּין אֶחָד וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל
 שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּסָאָה מַצְטַרֵּף לְרוֹבַע:

^א בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה וְקִטְנִית
 בְּקִטְנִית תְּבוּאָה בְּקִטְנִית וְקִטְנִית בְּתִבּוּאָה בְּאַמֶּת
 אָמְרוּ זִרְעוּנֵי גִנָּה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין מַצְטַרְפִּין אֶחָד מֵעֲשָׂרִים
 וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כֶּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ
 לְהַחֲמִיר כֶּךָ אָמְרוּ לְהַקֵּל הִפְשַׁתָּן בְּתִבּוּאָה מַצְטַרְפָּת
 אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה:

^ג הֵיטָהּ שָׂדֶהוּ זְרוּעָה חֲטִים וְנִמְלָךְ לְזוּרְעָה שְׁעוּרִין יִמָּתִין
 לָהּ עַד שֶׁתִּתְּלִיעַ וְיוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ יִזְרַע אִם צִמְחָה לֹא
 יֹאמֵר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ אֲלָא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ זוֹרַע
 בְּמָה יֵהָא חוֹרֵשׁ כְּתִלְמֵי הֶרְבִּיעָה אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר כִּדִּי
 שְׁלֹא יִשְׁייר רוֹבַע לְבֵית סָאָה:

^ד זְרוּעָה וְנִמְלָךְ לְנוֹטָעָה לֹא יֹאמֵר אָטַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ
 אֲלָא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ נוֹטַע נוֹטָעָה וְנִמְלָךְ לְזוּרְעָה לֹא
 יֹאמֵר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אֲשֶׁרֶשׁ אֲלָא מְשֶׁרֶשׁ וְאַחֵר כֶּךָ
 זוֹרַע אִם רָצָה גּוֹמֵם עַד פְּחוֹת מִטְּפַח וְזוֹרַע וְאַחֵר כֶּךָ
 מְשֶׁרֶשׁ:

ה היתה שדהו זרועה קנבוס או לוף. לא יהא זורע ובא על גביהם. שאינן עושין אלא לשלש שנים. תבואה שעלו בה ספיחי אסטים. וכן מקום הגרנות שעלו בהן מיני הרבה. וכן תלתן שהעלה מיני עשבים. אין מחיבין אותו לנכש. אם נכש או כסח. אומרים לו עקור את הכל. חוץ ממין אחד:

י הרוצה לעשות שדהו משר משר מכל מין. בית שמאי אומרים שלשה תלמים של פתיח. ובית הלל אומרים מלא העול השרוני. וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו:

י הנה ראש תור חטים. נכנס בתוך של שעורים מותר. מפני שהוא נראה בסוף שדהו. שלו חטים ושל חבירו מין אחר. מותר לסמוך לו מאותו המין. שלו חטים ושל חבירו חטים. מותר לסמוך לו תלם של פשתן. ולא תלם של מין אחר. רבי שמעון אומר אחד זרע פשתן ואחד כל המינין. רבי יוסי אומר. אף באמצע שדהו. מותר לבדוק בתלם של פשתן:

ח אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע. אבל סומכין לשדה ירקות חרדל וחריע. וסומך לבור ולגיר ולגפה ולדרדך. ולגדר שהוא גבוה עשרה טפחים. ולחרין שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה. ולאילן שהוא מסך על הארץ. ולסלע שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה:

ט הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ. קִרְחַת קִרְחַת מִכָּל מִין. עוֹשֶׂה עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה קִרְחוֹת לְבֵית סָאָה. מִקִּרְחַת לְבֵית רוּבֵעַ. וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שִׁירָצָה. הֵיתָה קִרְחַת אַחַת אוֹ שְׁתֵּים. זוֹרֵעַם חֲרָדֵל. שְׁלֹשׁ לֹא יִזְרַעם חֲרָדֵל. מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאִית כְּשִׂידָה חֲרָדֵל. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים תִּשַּׁע קִרְחוֹת מוֹתָרוֹת. עֲשֹׂר אֲסוּרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילוּ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר. לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ. חוּץ מִקִּרְחַת אַחַת:

י כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוּבֵעַ. עוֹלָה בְּמִדַּת בֵּית רוּבֵעַ. אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֵּלַע. עוֹלִין בְּמִדַּת בֵּית רוּבֵעַ. תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה בֵּית רוּבֵעַ. יָרֵק בִּירֵק שֶׁשָּׂה טַפָּחִים. תְּבוּאָה בִּירֵק. יָרֵק בְּתִבּוּאָה. בֵּית רוּבֵעַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יָרֵק בְּתִבּוּאָה שֶׁשָּׂה טַפָּחִים:

י"א תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גִּבִּי תְּבוּאָה. יָרֵק עַל גִּבִּי יָרֵק. תְּבוּאָה עַל גִּבִּי יָרֵק. יָרֵק עַל גִּבִּי תְּבוּאָה. הַכֹּל מוֹתֵר. חוּץ מִדִּלְעַת יוֹנִית. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף הַקְּשׁוֹת וּפּוֹל הַמִּצָּרִי. וְרוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵיהֶם מִדְּבָרֵי:

פרק ג

עֲרוּגָה שֶׁהִיא שֵׁשׁ טַפָּחִים עַל שֵׁשׁ טַפָּחִים זֹרְעִים
 בְּתוֹכָהּ חֲמֵשׁ זֵרְעוֹנִים אַרְבָּעָה בְּאַרְבָּעָה
 רוּחוֹת הָעֲרוּגָה וְאַחַד בְּאַמְצָע הִיא לֵה גְבוּל גְבוּל טַפַּח
 זֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גְבוּל וּגְבוּל
 וְאַחַד בְּאַמְצָע לֹא יֵטַע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ הַגְבוּל מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא מְמַלְאֵהוּ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שֵׁשׁ בְּאַמְצָע:

ב כָּל מִין זֹרְעִים אֵין זֹרְעִין בְּעֲרוּגָה וְכָל מִין יִרְקוֹת
 זֹרְעִין בְּעֲרוּגָה חֲרָדֵל וְאַפּוֹנִים הַשּׁוּפִין מִין זֹרְעִים אַפּוֹנִים
 הַגְּמָלָנִים מִין יֶרֶק גְבוּל שֶׁהִיא גְבוּל טַפַּח וְנִתְמַעֵט כָּשֶׁר
 שֶׁהִיא כָּשֶׁר מִתְחַלְתּוֹ הַתֵּלֶם וְאַמַּת הַמֵּים שֶׁהֵם עֲמוּקִים
 טַפַּח זֹרְעִים לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵרְעוֹנִין אֶחָד מִכָּאן וְאַחַד
 מִכָּאן וְאַחַד בְּאַמְצָע:

ג הִיא רֹאשׁ תּוֹר יֶרֶק נִכְנָס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מוֹתֵר
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוּף שְׂדֵהוּ הֵיטָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה יֶרֶק
 וְהוּא מִבְּקֵשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר רַבִּי
 יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיִּהְיֶה הַתֵּלֶם מְפֹלֵשׁ מִרֹאשׁ הַשְּׂדֵה
 וְעַד רֹאשׁוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲרֹךְ שֵׁשׁ טַפָּחִים וְרוֹחֵב
 מְלֹאזֵי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רוֹחֵב כְּמֵלֶא רוֹחֵב הַפְּרָסָה:

ד הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל
 דָּלוּעִים שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמְצָרִי מוֹתֵר שׁוּרָה שֶׁל
 קְשׁוּאִין שׁוּרָה שֶׁל דָּלוּעִים שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמְצָרִי אֲסוּר:

שורה של קשואין. שורה של דלועים. שורה של פול
המצרי. ושורה של קשואים. רבי אליעזר מתיר. וחכמים
אוסרין:

ה נוטע אדם קישות ודלעת לתוך גומא אחת. ובלבד
שתהא זו נוטה לצד זה. וזו נוטה לצד זה. (ונוטה שער
של זו לכאן. ושער של זו לכאן. שכל מה שאסרו חכמים
לא גזרו אלא מפני מראית העין):

י היתה שדהו זרועה בצלים. ומבקש לטע בתוכה שורות
של דלועים. רבי ישמעאל אומר עוקר שתי שורות ונוטע
שורה אחת. ומניח קמת בצלים במקום שתי שורות.
ועוקר שתי שורות. ונוטע שורה אחת. רבי עקיבא אומר
עוקר שתי שורות. ונוטע שתי שורות. ומניח קמת בצלים
במקום שתי שורות. ועוקר שתי שורות. ונוטע שתי
שורות. וחכמים אומרים אם אין בין שורה לחברתה
שתיים עשרה אמה. לא יקיים את הזרע של בנתיים:

י דלעת בירק כירק. ובתבואה נותנין לה בית רובע. היתה
שדהו זרועה תבואה. ובקש לטע לתוכה. שורה של
דלועין. נותנין לה לעבודתה ששה טפחים. ואם הגדילה
יעקור מלפניה. רבי יוסי אומר נותנין לה עבודתה ארבע
אמות. אמרו לו התחמיר זו מן הגפן. אמר להן מצינו שזו
חמורה מן הגפן. שלגפן יחידית נותנין לה עבודתה ששה
טפחים. ולדלעת יחידית נותנין לה בית רובע. רבי מאיר

אומר משום רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית סאה.
לא יביא זרע לתוך בית סאה. רבי יוסי בן החוטף אפרתי
אמר משום רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית כור.
לא יביא זרע לתוך בית כור:

פרק ד

קרחת הכרם. בית שמאי אומרים ארבע ועשרים
אמות. ובית הלל אומרים שש עשרה אמה.
מחול הכרם. בית שמאי אומרים שש עשרה אמה. ובית
הלל אומרים שתים עשרה אמה. ואיזו היא קרחת הכרם.
כרם שחרב מאמצעו. אם אין שם שש עשרה אמה. לא
יביא זרע לשם. היו שם שש עשרה אמה. נותנין לה
עבודתה. וזורע את המותר:

^ב אי זו היא מחול הכרם. בין כרם לגדר. אם אין שם
שתים עשרה אמה. לא יביא זרע לשם. היו שם שתים
עשרה אמה. נותנין לו עבודתו וזורע את המותר:

^ג רבי יהודה אומר אין זה אלא גדר הכרם. ואי זה הוא
מחול הכרם. בין שני הכרמים. ואי זה הוא גדר שהוא
גבוה עשרה טפחים. וחרץ שהוא עמוק עשרה ורחב
ארבעה:

^ד מחיצת הקנים. אם אין בין קנה לחבירו שלשה טפחים
כדי שיכנס הגדי. הרי זו כמחיצה. וגדר שנפרץ עד עשר

אֲמוֹת הָרִי הִיא כִּפְתָּח. יֵתֵר מִכֵּן כִּנְגֵד הַפְּרָצָה אָסוּר.
נִפְרָצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת הֶרְבֵּה. אִם הָעוֹמֵד מֵרֶבֶה עַל הַפְּרוּץ
מוֹתֵר. וְאִם הַפְּרוּץ מֵרֶבֶה עַל הָעוֹמֵד כִּנְגֵד הַפְּרָצָה אָסוּר:

ה' הַנוֹטֵעַ שׁוֹרָה שֶׁל חֲמֵשׁ גִּפְנִים. בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים כָּרִם.
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֵינוֹ כָּרִם. עַד שֶׁיְהִי שֵׁם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת.
לְפִיכָךְ הַזֹּרֵעַ אַרְבַּע אֲמוֹת שֶׁבְכָרִם. בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים
קֹדֶשׁ שׁוֹרָה אַחַת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים קֹדֶשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת:

י' הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּים כִּנְגֵד שְׁתֵּים. וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב. הָרִי זֶה
כָּרִם. שְׁתֵּים כִּנְגֵד שְׁתֵּים וְאַחַת בְּנִתִּים. אוֹ שְׁתֵּים כִּנְגֵד
שְׁתֵּים. וְאַחַת בְּאֻמָּצֵעַ אֵינוֹ כָּרִם. עַד שֶׁיְהִי שְׁתֵּים נֶגֶד
שְׁתֵּים. וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב:

י' הַנוֹטֵעַ שׁוֹרָה אַחַת בְּתוֹךְ שְׁלֹו. וְשׁוֹרָה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁל
חֲבִירוֹ. וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים בְּאֻמָּצֵעַ. וְגִידֵר שֶׁהוּא
נִמְוֶה מֵעֲשָׂרָה טַפָּחִים הָרִי אֵלּוֹ מִצְטַרְפוֹת. גְּבוּלָה מֵעֲשָׂרָה
טַפָּחִים אֵינָן מִצְטַרְפוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם עֶרְסָן
מִלְמַעְלָה הָרִי אֵלּוֹ מִצְטַרְפוֹת:

ה' הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. אִם אֵין בֵּינֵיהֶם שְׁמוֹנֶה אֲמוֹת לֹא
יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם. הָיוּ שְׁלֹשׁ. אִם אֵין בֵּין שׁוֹרָה לַחֲבֵרְתָּהּ
שֵׁשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה. לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשּׁוּם חֲנֻנְיָה בֶּן חֲכִינָאִי אֶפִּילוּ חֲרֶבֶה
הָאֻמָּצֵעִית. וְאֵין בֵּין שׁוֹרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שֵׁשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה. לֹא

יביא זרע לשם שאלו מתחלה נטען. הִיָּה מוֹתָר בְּשִׁמוּנָה
אֲמוֹת:

^ט הַנוֹטֵעַ אֶת כֶּרְמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה (אִמָּה) שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
אִמָּה. מוֹתָר לְהִבְיֹא זֶרַע לְשֵׁם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה
בְּצִלְמוֹן. בְּאַחַד שְׁנֵטַע אֶת כֶּרְמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה אִמָּה. וְהָיָה הוֹפֵךְ שָׁעַר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד.
וְזוֹרֵעַ אֶת הַנִּיר. וּבִשְׁנֵה הָאֲחֵרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַשָּׁעַר
לְמָקוֹם אַחֵר וְזוֹרֵעַ אֶת הַבּוּר. וּבֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים
וְהַתִּירוּ. רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים אֵף הַנוֹטֵעַ אֶת
כֶּרְמוֹ עַל (שְׁמוּנָה) שְׁמוּנָה אֲמוֹת מוֹתָר:

פרק ה

כָּרֶם שֶׁחָרַב. אִם יֵשׁ בוֹ לְלֶקֶט עֶשְׂרִי גִפְנִים לְבֵית סָאָה.
וְנִטְוָעוֹת כֹּהֲלֻכְתָּן. הָרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל. כָּרֶם
(דָּל) שֶׁהוּא נָטוּעַ עַרְבֵּבִיָּא. אִם יֵשׁ בוֹ לְכוּיִן שְׁתֵּים כִּנְגָד
שְׁלֹשׁ. הָרִי זֶה כָּרֶם. וְאִם לֹא אֵינוֹ כָּרֶם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר
הוֹאִיל וְהוּא נִרְאָה כְּתַבְנִית הַכָּרְמִים. הָרִי זֶה כָּרֶם:

^ב כָּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פְּחוֹת פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אֲמוֹת. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כָּרֶם. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּרֶם. וְרוֹאִין אֶת
הָאֻמָּצָעִיּוֹת. כָּאֵלוֹ אֵינָן:

^ג חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרֶם. עֲמוֹק עֶשְׂרֵה וָרֶחַב אַרְבָּעָה.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם הָיָה מְפֹלֵשׁ מֵרָאשׁ הַכָּרֶם

וְעַד סוּפוֹ. הָרִי זֶה נִרְאָה כְּבֵין שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ.
וְאִם לֹאוֹ הָרִי הוּא כְּגַת. וְהַגַּת שֶׁבַכְרָם עֲמוּקָה עֲשָׂרָה
וּרְחֻבָּהּ אַרְבָּעָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ.
וְחֻכְמִים אוֹסְרִים. שׁוּמִירָה שֶׁבַכְרָם גְּבוּהָה עֲשָׂרָה וּרְחֻבָּהּ
אַרְבָּעָה. זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ. וְאִם הָיָה שְׁעָר כּוֹתֵשׁ אֲסוּר:

ד' גִּפֶּן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּגַת אוֹ בְּנֻקָּע. נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ
זוֹרְעֵ אֶת הַמּוֹתָר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע
אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְהַבֵּית שֶׁבַכְרָם זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ:

ה' הַנוֹטֵעַ יָרֵק בְּכָרָם אוֹ מְקִיִּים. הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים
וְחָמֵשׁ גִּפְנִים. (אִימָתִי) בְּזִמְן שֶׁהָיוּ נְטוּעוֹת עַל אַרְבַּע
אַרְבַּע. אוֹ עַל חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ. אוֹ
עַל שִׁבְעַ שִׁבְעַ. הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה לְכָל רוּחַ.
עֲגוּלוֹת וְלֹא מִרְבָּעוֹת:

ו' הָרוּאָה יָרֵק בְּכָרָם וְאָמַר. כְּשֶׁאֲגִיעַ לוֹ אֶלְקָטָנוּ מוֹתָר.
כְּשֶׁאֲחַזֵּזוֹר אֶלְקָטָנוּ. אִם הוֹסִיף בְּמֵאֲתַים אֲסוּר:

ז' הָיָה עוֹבֵר בְּכָרָם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זֵרְעִים. אוֹ שִׁיּצְאוּ עִם
הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם. הַזֹּרֵעַ וְסִעֲרָתוֹ הָרוּחַ לֹאֲחֻזְרֵיו
מוֹתָר. סִעֲרָתוֹ הָרוּחַ לִפְנֵיו. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר אִם עֲשִׁבִים
יוֹפֵד. וְאִם אָבִיב יִנְפֹץ. וְאִם הִבִּיֵּאָה דָּגֵן תִּדְלֹק:

ח' הַמְקִיִּים קוֹצִים בְּכָרָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר קִדְשׁ. וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים לֹא קִדְשׁ. אֶלָּא דָּבָר שֶׁכְּמוֹהוּ מְקִיִּימִין. הָאִירוֹס

והקיסוס. ושושנת המלך. וכל (מיני) זרעים. אינן כלאים
בבכרם. הקנבוס רבי טרפון אומר אינו כלאים. וחכמים
אומרים כלאים. והקנרס כלאים בבכרם:

פרק ו

איזהו עריס. הנוטע שורה של חמש גפנים. בצד הגדר.
שהוא גבוה עשרה טפחים. או בצד חריץ. שהוא
עמוק עשרה טפחים ורוחב ארבע. נותנין לו עבודתו
ארבע אמות. בית שמאי אומרים מודדין ארבע אמות
מעקר הגפנים לשדה. ובית הלל אומרים מן הגדר לשדה.
אמר רבי יוחנן בן נורי. טועין כל האומרים כן. אלא
אם יש שם ארבע אמות מעקר גפנים ולגדר. נותנין לו
את עבודתו. וזורע את המותר. וכמה היא עבודת הגפן.
ששה טפחים לכל רוח. רבי עקיבא אומר שלשה:

^ב עריס שהוא יוצא מן המדרגה. רבי אליעזר בן יעקב
אומר אם עומד בארץ ובוצר את כלו. הרי זה אוסר
ארבע אמות בשדה. ואם לאו אינו אוסר אלא כנגדו. רבי
אליעזר אומר אף הנוטע אחת בארץ ואחת במדרגה. אם
גבוה מן הארץ עשרה טפחים אינה מצטרפת עמה. ואם
לאו הרי זו מצטרפת עמה:

^ג המדלה את הגפן על מקצת אפיפירות. לא יביא זרע
אל תחת המותר. ואם הביא לא קדש. ואם הלך החדש
אסור. וכן המדלה על מקצת אילן סרק:

י המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל. מתר להביא זרע אל תחת המותר. אם הלך החדש יחזירנו מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל לכפר עזיז. והראהו גפן מולדה על מקצת תאנה. אמר לו מה אני להביא זרע אל תחת המותר. אמר לו מותר. והעלהו משם לבית המגניה. והראהו גפן שהוא מולדה על מקצת הקורה. וסדן של שקמה. ובו קורות הרבה. אמר לו תחת הקורה זו אסור. והשאר מותר:

ה איזהו אילן סרק. כל שאינו עושה פירות. רבי מאיר אומר הכל אילן סרק. חוץ מן הזית והתאנה. רבי יוסי אומר כל שאין כמותו נוטעין שדות שלמות. הרי זה אילן סרק:

י פסקי ערים שמונה אמות ועוד. וכל מדות שאמרו חכמים בפרס אין בהם ועוד. חוץ מפסקי ערים. אלו הן פסקי ערים. ערים שחרב מאמצעו. ונשתירו בו חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן. אם יש שם שמונה אמות לא יביא זרע לשם. שמונה אמות ועוד. נותנין לו כדי עבודתו. וזרע את המותר:

י ערים שהוא יוצא מן הכותל מתוך הקרן וכלה. נותנין לו עבודתו וזרע את המותר. רבי יוסי אומר אם אין שם ארבע אמות. לא יביא זרע לשם:

ח הקנים היוצאים מן הערים וחס עליהם לפסקון כנגדן
מותר עשאן כדי שיהלך עליהן החדש אסור:

ט הפרח היוצא מן הערים רואין אותו כאלו מטוטלת
תלויה בו כנגדו אסור וכן בדלית המותח זמורה מאילן
לאילן תחתיה אסור ספקה בחבל או בגמי תחת הספוק
מותר עשאה כדי שיהלך עליו החדש אסור:

פרק ז

המבריד את הגפן בארץ אם אין עפר על גבה שלשה
טפחים לא יביא זרע עליה אפילו הבריקה
בדלעת או בסילון הבריקה בסלע אף על פי שאין עפר
על גבה אלא שלש אצבעות מותר להביא זרע עליה
הארבעה שבגפן אין מודדין לה אלא מן העיקר השני:

ב המבריד שלש גפנים ועקריהם נראים רבי אליעזר
בר צדוק אומר אם יש ביניהם מארבע אמות ועד
שמונה הרי אלו מצטרפות ואם לאו אינן מצטרפות
גפן שיבשה אסורה ואינה מקדשת רבי מאיר אומר אף
צמר גפן אסור ואינו מקדש רבי אליעזר בר צדוק אומר
משמו אף על גבי הגפן אסור ואינו מקדש:

ג אלו אוסרין ולא מקדשין מותר חרבן הפרס מותר
מחול הפרס מותר פסקי ערים מותר אפיירות אבל

תחת הגפן ועבודת הגפן וארבע אמות שבפרם הרי אלו
מקדשות:

ד המספך את גפנו על גבי תבואתו של חבירו הרי זה
קדש וחייב באחריותו רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין
אדם מקדש דבר שאינו שלו:

ה אמר רבי יוסי מעשה באחד שזרע את פרמו בשביעית
ובא מעשה לפני רבי עקיבא ואמר אין אדם מקדש דבר
שאינו שלו:

ו האנס שזרע את הפרם ויצא מלפניו קוצרו אפילו
במועד עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש יתר מכאן
קוצר כדרכו והולך אפילו לאחר המועד מאימתי הוא
נקרא אנס משישקע:

ז הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור
מיד אם ארעו אנס מותר תבואה שהיא נוטה תחת
הגפן וכן בירק מחזיר ואינו מקדש מאימתי תבואה
מתקדשת משתשריש וענבים משיעשו כפול הלבן
תבואה שייבשה כל צרכה וענבים שבשלו כל צרכן אינן
מתקדשות:

ח עציץ נקוב מקדש בפרם ושאינו נקוב אינו מקדש ורבי
שמעון אומר זה וזה אוסרין ולא מקדשין המעביר עציץ
נקוב בפרם אם הוסיף במאתים אסור:

פרק ח

כִּלְאֵי הַכֶּרֶם. אֲסוּרִין מִלְזָרֹעַ וּמִלְקָיִים. וְאֲסוּרִין בִּהֲנָאָה.
 כִּלְאֵי זֵרַעִים. אֲסוּרִין מִלְזָרֹעַ וּמִלְקָיִים. וּמוֹתְרִין
 בְּאֲכִילָה. וְכָל שֶׁכֶּן בִּהֲנָאָה. כִּלְאֵי בָגָדִים. מוֹתְרִין בְּכָל
 דְּבָר. וְאֵינָן אֲסוּרִין אֲלָא מִלְלַבּוֹשׁ. כִּלְאֵי בִּהְמָה מוֹתְרִים
 לְגַדֵּל וּלְקָיִים. וְאֵינָן אֲסוּרִים אֲלָא מִלְהַרְבִּיעַ. כִּלְאֵי בִּהְמָה
 אֲסוּרִים זֶה בְּזֶה:

בִּהְמָה עִם בִּהְמָה. וְחִיָּה עִם חִיָּה. בִּהְמָה עִם חִיָּה.
 וְחִיָּה עִם בִּהְמָה. טִמְאָה עִם טִמְאָה. וְטִהוֹרָה עִם טִהוֹרָה.
 טִמְאָה עִם טִהוֹרָה. וְטִהוֹרָה עִם טִמְאָה. אֲסוּרִין לְחַרוֹשׁ
 וּלְמִשׁוּךְ וּלְהִנְהִיג:

הַמְנַהִיג. סוֹפֵג אֶת הָאֲרָבָעִים. וְהַיּוֹשֵׁב בְּקֶרוֹן. סוֹפֵג אֶת
 הָאֲרָבָעִים. רַבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר. וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא קְשׁוּרָה
 לְרִצּוּעוֹת אֲסוּרָה:

אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוֹס. לֹא לְצִדֵּי הַקֶּרוֹן. וְלֹא לְאַחַר
 הַקֶּרוֹן. וְלֹא אֶת הַלְבָדָקָם לְגַמְלִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל
 הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס אֵף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהּ חֲמוֹר מִתְרִין זֶה
 עִם זֶה. וְכֵן הַנוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֵף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהּ סוֹס
 מִתְרִין זֶה עִם זֶה. אֲבָל הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס עִם הַנוֹלָדִים
 מִן הַחֲמוֹר. אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

ה הפרוטיות אסורות והרמך מתר ואדני השדה חיה רבי יוסי אומר מטמאות באהל באדם הקופד וחולדת הסננים חיה חולדת הסננים רבי יוסי אומר בית שמאי אומרים מטמא כזית במשא וכעדשה במגע:

י שור בר מין בהמה ורבי יוסי אומר מין חיה כלב מין חיה רבי מאיר אומר מין בהמה החזיר מין בהמה הערוד מין חיה הפיל והקוף מין חיה ואדם מתר עם כלם למשוך ולחרוש ולהנהיג:

פרק ט

אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים אין הכהנים לובשין לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מתר ואם רוב מן הרחלים אסור מחצה למחצה אסור וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה:

ב השירים והפלך אין בהם משום כלאים אבל אסורים מפני מראית העין הכרים והפסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהיה בשרו נוגע בהם אין עראי לכלאים ולא ילבש כלאים אפילו על גבי עשרה אפילו לגנוב את המכס:

^ג מְטַפְחוֹת הַיָּדִים. מְטַפְחוֹת הַסְּפָרִים. מְטַפְחוֹת הַסֶּפֶג. אין בהם משום כְּלָאִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וּמְטַפְחוֹת הַסְּפָרִים. אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כְּלָאִים:

^ד תַּכְרִיכֵי הַמֶּת וּמִרְדַּעַת שֶׁל חֲמוֹר. אין בהם משום כְּלָאִים. לֹא יִתֵּן הַמִּרְדַּעַת עַל כֶּתְפוֹ. אֲפִילוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ זָבֵל:

^ה מוֹכְרֵי כֶסוֹת. מוֹכְרִין בְּדֶרֶכָן. וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ. בַּחֲמָה. מִפְּנֵי הַחֲמָה. וּבִגְשָׁמִים. מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְנוּעִים מִפְּשִׁילִין בַּמָּקָל לְאַחֲרֵיהֶן:

^ו תּוֹפְרֵי כֶסוֹת. תּוֹפְרִין בְּדֶרֶכָן. וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ. בַּחֲמָה. מִפְּנֵי הַחֲמָה. וּבִגְשָׁמִים. מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְנוּעִים תּוֹפְרִין בְּאַרְץ:

^ז הַבְּרִיסִין וְהַבְּרִדְסִין. וְהַדְּלִמְטִיקִיוֹן. וּמִנְעָלוֹת הַפִּינוֹן. לֹא יִלְבַּשׁ בָּהֶן עַד שִׁיבְדוֹק. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַבָּאִים מִחוּץ הֵימָּה וּמִמְדִּינוֹת הֵימָּה. אֵינָן צָרִיכִים בְּדִיקָה. מִפְּנֵי שֶׁחֲזָקָתָן בְּקִנְבוּס. וּמִנְעָל שֶׁל זָרֵד אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּלָאִים:

^ח אין אֲסוּר מִשּׁוּם כְּלָאִים אֶלָּא טוּוּי וְאַרוּג. שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִי. דָּבָר שֶׁהוּא שׁוּעַ טוּוּי וְנוֹז. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמֵר נִלְוִי וּמִלִּיז הוּא אֶת אָבִיו שֶׁבִּשְׂמִים עָלָיו:

^ט לְבָדִים אֲסוּרִים מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוּעִים. פִּי שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פִּשְׁתָּן אֲסוּר. מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹזְרִין בְּאַרְיֵג. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר

משיחות של ארגמן אסורות מפני שהוא מולל עד שלא
קושר. לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן לחגור בו
את מתניו. אף על פי שהרצועה באמצע:

· אותות הגרדין ואותות הכובסין. אסורות משום בלאים.
· התוכף תכיפה אחת אינה חבור. ואין בה משום בלאים.
· והשומטה בשבת פטור. עשה שני ראשיה לצד אחד.
· חבור ויש בה משום בלאים. והשומטה בשבת חייב.
· רבי יהודה אומר עד שישלש השק והקפה מצטרפין
לבלאים: סליק

מסכת שביעית

פרק א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית בית
שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ובית הלל
אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות בדברי
אלו:

ב איזהו שדה האילן כל שלשה אילנות לבית סאה אם
ראויין לעשות כפר דבלה של ששים מנה באיטלקי
חורשים כל בית סאה בשבילן פחות מכאן אין חורשין
להם אלא מלא האורה וסלו חוצה לו:

ג אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל רואין אותן כאילו הם
תאנים אם ראויין לעשות כפר דבלה של ששים מנה
באיטלקי חורשין כל בית סאה בשבילן פחות מכאן
אין חורשין להן אלא לצרכן:

ד הנה אחד עושה כפר דבלה ושנים אין עושין או שנים
עושין ואחד אינו עושה אין חורשין להן אלא לצרכן עד
שיהיו משלשה ועד תשעה היו עשרה מעשרה ולמעלה
בין עושין בין שאינן עושין חורשין כל בית סאה בשבילן
שנאמר בחריש ובקציר תשבות אין צריך לומר חריש
וקציר של שביעית אלא חריש של ערב שביעית שהוא
נכנס בשביעית וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי

שְׁבִיעִית. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר מֵה חֲרִישׁ רְשׁוֹת אֶף קָצִיר
רְשׁוֹת. יֵצֵא קָצִיר הָעוֹמֵר:

ה' שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָנָּשִׁים הָרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין.
וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן. וְכַמָּה יֵהָא בֵּינֵהֶם. רַבֵּן
(שְׁמַעוֹן בֶּן) גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כְּדִי שִׁיְהָא הַבָּקָר עוֹבֵר בְּכֵלָיו:

י' עֶשֶׂר נְטִיעוֹת מְפוֹזְרוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סָאָה. חוֹרְשִׁין כָּל
בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן. עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. הָיוּ עֲשׂוּיוֹת שׁוֹרָה
וּמוֹקְפוֹת עֲטָרָה. אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֵלָא לְצָרְכָּן:

י' הַנְטִיעוֹת וְהַדְלוּעִים מִצְטָרְפִין לְתוֹךְ בֵּית סָאָה. רַבֵּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל עֲשָׂרָה דְלוּעִים לְבֵית סָאָה.
חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

ח' עַד אֵימָתִי נִקְרְאוּ נְטִיעוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר
עַד שִׁיְחוּלוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בֵּת שִׁבְעַ שָׁנִים. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נְטִיעָה כְּשִׁמָּה. אֵילָן שְׁנֵיגָמָם וְהוֹצִיא חֲלִיפִין. מְטַפֵּחַ
וּלְמִטָּה כְּנִטִיעָה. מְטַפֵּחַ וּלְמַעְלָה כְּאֵילָן. דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ב

עד אימתי חורשין בשדה לבן ערב שביעית. עד שתכלה הליחה. כל זמן שבני אדם חורשין לטע במקשאות ובמדלעות. אמר רבי שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו. אלא בשדה הלבן עד הפסח. ובשדה האילן עד עצרת:

ב מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה. וכן בבית השלחים. מיבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ראש השנה. רבי שמעון אומר אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית:

ג מסקלין עד ראש השנה. מקרסמין מזרדין מפסלין עד ראש השנה. רבי יהושע אומר בזרודה וכפסולה של חמישית כד של ששית. רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן רשאי אני בפסולו:

ד מזהמין את הנטיעות וכורכין אותן וקוטמין אותן. ועושין להם בתים. ומשקין אותן עד ראש השנה. רבי אלעזר בר צדוק אומר אף משקה הוא את הנוף בשביעית. אבל לא את העקר:

ה סכין את הפגים ומנקבים אותם עד ראש השנה. פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית. ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית. לא סכין ולא מנקבין אותן. רבי יהודה

אומר מקום שנהגו לסוד אינן סכין מפני שהיא עבודה.
מקום שנהגו שלא לסוד סכין. רבי שמעון מתיר באילן.
מפני שהוא רשאי בעבודת האילן:

י אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין. ערב שביעית.
פחות משלשים יום לפני ראש השנה ואם נטע או הבריך
או הרביב יעקור. רבי יהודה אומר כל הרבבה שאינה
קולטת לשלשה ימים. שוב אינה קולטת. רבי יוסי ורבי
שמעון אומרים לשתי שבתות:

י האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני
ראש השנה. מתעשרין לשעבר ומתירין בשביעית. ואם
לאו אסורין בשביעית. ומתעשרין לשנה הבאה:

ח רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו לזרע
בתחלה כיוצא בהן. רבי שמעון אומר אפונין הגמלונין
כיוצא בהן. רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין משתרמלו
לפני ראש השנה:

ט הבצלים הסריסים ופול המצרי. שמנע מהם מים
שלשים יום לפני ראש השנה. מתעשרין לשעבר ומתירים
בשביעית. ואם לאו אסורין בשביעית. ומתעשרין לשנה
הבאה. ושל בעל שמנע מהם מים שתי עונות דברי רבי
מאיר. וחכמים אומרים שלש:

הַדְּלוּעִין שְׁקִימָן לְזֶרַע. אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְנִפְסְלוּ מֵאֵכֶל אָדָם. מִתֵּר לְקִיּוֹם בְּשִׁבְעִית. וְאִם
לֹא אָסוּר לְקִיּוֹם בְּשִׁבְעִית. הִתְמַרּוֹת שְׁלֵהֶם אָסוּרוֹת
בְּשִׁבְעִית. וּמִרְבִּיצִין בְּעֶפֶר לֶבֶן. דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר. מִמָּרְסִין בְּאוֹרֵז בְּשִׁבְעִית. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֲבָל אֵין מִכֶּסְחִין:

פרק ג

מֵאִימַתִּי מוֹצִיאִין זְבָלִים לְאַשְׁפֹּתוֹת. מִשִּׁפְּסִיקוּ עוֹבְרֵי
עֲבִירָה. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
מִשִּׁיבֵשׁ הַמֶּתוֹק. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשִּׁיקְשׁוֹר:

ב עד כִּמָּה מְזַבְּלִין. עַד שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אֲשַׁפְּתוֹת לְבֵית סָאָה.
שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר מִשְׁפָּלוֹת. שֶׁל לֶתֶד לֶתֶד. מוֹסִיפִין עַל
הַמִּשְׁפָּלוֹת. וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאֲשַׁפְּתוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר אֵף עַל הָאֲשַׁפְּתוֹת:

ג עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אֲשַׁפְּתוֹת לְבֵית סָאָה.
יֵתֵר מִכֵּן מַחְצִיב. דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְחֻכְמִים אוֹסְרִין עַד
שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שְׁיַגְבִּיָּה שְׁלֹשָׁה. עוֹשֶׂה אָדָם אֶת
זְבָלוֹ אוֹצֵר. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר עַד שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד
שְׁיַגְבִּיָּה שְׁלֹשָׁה. הִיָּה לוֹ דָּבָר מוּעָט מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלִיד.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר עַד שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה. אוֹ עַד
שְׁיַגְבִּיָּה שְׁלֹשָׁה. אוֹ עַד שִׁיתָן עַל הַסֹּלַע:

י המדייר שדהו עושה סהר לבית סאתים עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית נמצא מדייר בית ארבע סאין רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמונה סאין היתה כל שדהו בית ארבע סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין ומוציא מן הסהר ונותן לתוך שדהו בדרך המזבלין:

ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו עד שיהיו בו שלש מרביות שהם שלש על שלש על רום שלש שיעורן עשרים ושבעה אבנים:

י גדר שיש בו עשרה אבנים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו שיעור גדר עשרה טפחים פחות מכן מחצב וגוממו עד פחות מהארץ טפח במה דברים אמורים מתוך שלו אבל מתוך של חבירו מה שהוא רוצה יטול במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל:

י אבנים שזעזעתן המחרשה או שהיו מכוסות ונתגלו אם יש בהם שתים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו המסקל את שדהו נוטל את העליונות ומניח את הנזעזעות בארץ וכן גרגר של צרורות או גל של אבנים נוטל את העליונות ומניח את הנזעזעות בארץ אם יש תחתיהן סלע או קש הרי אלו ינטלו:

ח אין בוגין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים. מפני שהוא מתקנן לשביעית. אבל בונה הוא בשביעית משפסקו גשמים. מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית. ולא יסמוך בעפר. אבל עושה הוא חייץ. כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו ולטלה. הרי זו תנטל:

ט אבני כתר באות מכל מקום. והקבלן מביא מכל מקום. ואלו הם אבני כתר. כל שאינה יכולה להנטל באחת יד. דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר אבני כתר כשמן. כל שהן נטלות שתים שלש על הכתר:

י הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים. מתר להעמיק עד הסלע. מה יעשה בעפר. צוברו ברשות הרבים ומתקנו. דברי רבי יהושע. רבי עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלין ברשות הרבים. כך לא יתקנו. מה יעשה בעפר. צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלים. וכן החופר בור ושיח ומערה:

יום ג

פרק ד

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מֶלֶקֶט אָדָם עֲצִים וְאֲבָנִים
וְעֹשֶׁבִים מִתּוֹךְ שְׁלֹוֹ כְּדָרֵךְ שֶׁהוּא מֶלֶקֶט
מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ אֶת הַגֶּס הַגֶּס מִשְׂרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבִירָה.
הִתְקִינוּ שֶׁיְהֵא זֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה וְזֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ
שֶׁל זֶה שְׁלֹא בְטוֹבָה וְאִין צָרִיד לֹאמַר שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם
מִזִּנּוֹת:

ב שָׂדֶה שֶׁנִּתְקוּצָה תִּזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית שֶׁנִּטְיִיבָה אוֹ
שֶׁנִּדְיִיבָה לֹא תִזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית שָׂדֶה שֶׁנִּטְיִיבָה.
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אִין אוֹכְלִין פִּירוֹתֶיהָ בְּשְׁבִיעִית וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אִין אוֹכְלִין
פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין בְּטוֹבָה
וְשְׁלֹא בְטוֹבָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר חֲלוּף הַדְּבָרִים זֶה מִקּוּלֵי
בֵּית שְׁמַאי וּמַחֲזִיקֵי בֵּית הֵלֵל:

ג חוֹכְרִין גִּירִין מִן הַגּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אָבֵל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל
וּמַחֲזִיקִים יְדֵי גּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אָבֵל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל.
וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמֵן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלום:

ד הַמִּדֵּל בְּזִיתִים בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יְגוֹם וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים יִשְׂרָשׁ וּמוֹדִים בְּמַחֲלִיק עַד שֶׁיִּגְזוֹם אִי זֶה הוּא
הַמִּדֵּל אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם הַמַּחֲלִיק שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצַד זֶה בְּמָה

דברים אמורים מתוך שלו. אבל מתוך של חבירו. אף
המחליק ישרש:

ה המבקיע בזית. לא יחפהו בעפר. אבל מכסה הוא
באבנים או בקש. הקוצץ קורות שקמה. לא יחפהו
בעפר. אבל מכסה הוא באבנים או בקש. אין קוצצין
בתולת שקמה בשביעית. מפני שהיא עבודה. רבי יהודה
אומר כדרך אסור. אלא או מגביה עשרה טפחים. או
גומם מעל הארץ:

י המזנב בגפנים והקוצץ קנים. רבי יוסי הגלילי אומר
ירחיק טפח. רבי עקיבא אומר קוצת כדרך בפרדוס. או
במגל ובמגירה. ובכל מה שירצה. אילן שנפשח קושרין
אותו בשביעית. לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית. הפגים
משניזריחו אוכל בהם פתו בשדה. בחלו כונים לתוך ביתו.
וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע. חייב במעשרות:

ח הבוסר משהביא מים. אוכל בו פתו בשדה. הבאיש
כונים לתוך ביתו. וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע. חייב
במעשרות:

ט זיתים משיכניסו רביעית לסאה. פוצע ואוכל בשדה.
הכניסו חצי לוג. כותש וסך בשדה. הכניסו שליש. כותש
בשדה וכוונס לתוך ביתו. וכן פוצא בהם. בשאר שני

שְׁבוּעַ חַיִּיבִים בַּמַּעֲשֵׂרוֹת וְשָׂאֵר כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן כְּעוֹנָתָן
לַמַּעֲשֵׂרוֹת כִּד עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית:

מֵאִמְתִּי אֵין קוֹצֵצִין הָאֵילָן בַּשְּׁבִיעִית בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים כָּל הָאֵילָן מְשִׁיזְצִיא בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים הַחֲרוּבִין
מְשִׁישְׁלָשְׁלוּ וְהַגָּפְנִים מְשִׁיגָרְעוּ וְהַזִּיתִים מְשִׁינָצוּ וְשָׂאֵר
כָּל אֵילָן מְשִׁיזְצִיא וְכָל אֵילָן כִּיּוֹן שֶׁבָּא לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת
מוֹתָר לְקוֹצֵצוֹ כִּמָּה יֵהָא בַּזִּית וְלֹא יְקוֹצְנוּ רוֹבַע רֶבֶן
שֶׁמֶעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל לְפִי הַזִּית:

פרק ה

בְּנוֹת שׁוּחַ שְׁבִיעִית שְׁלָהֶן שְׁנִיָּה שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁלָּשׁ
שָׁנִים רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַפְּרָסָאוֹת שְׁבִיעִית
שְׁלָהֶן מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁנֵּי שָׁנִים אָמְרוּ
לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ:

הַטּוֹמֵן אֶת הַלוֹף בַּשְּׁבִיעִית רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לֹא יִפְחוֹת
מִסָּאֲתִים עַד גּוֹבָה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לֹא יִפְחוֹת מֵאַרְבָּעָה קָבִים עַד גּוֹבָה
טַפַּח וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ וְטוֹמְנוֹ בְּמָקוֹם דְּרִיסַת אָדָם:

לוֹף שֶׁעֲבָרָה עָלָיו שְׁבִיעִית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם
לָקְטוּ הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו לָקְטוּ וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן
עִם הָעֲנָנִים רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם לָקְטוּ הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו
לָקְטוּ וְאִם לֹא אֵין לָעֲנָנִים עָלָיו חֶשְׁבּוֹן:

ד' לוף של ערב שביעית שונכנס לשביעית. וכן בצלים הקיצונים. וכן פואה של עידית. בית שמאי אומרים עוקרין אותן במארופות של עץ. ובית הלל אומרים בקרדומות של מתכת. ומודים בפואה של צלעות. שעוקרין אותה בקרדומות של מתכת:

ה' מאימתי מותר אדם לקח לוף במוצאי שביעית. רבי יהודה אומר מיד. וחכמים אומרים משירבה החדש:

ו' אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית. מחרישה וכל כליה. העול והמזרה והדקר. אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר. ועגלה וכל כליה. זה הכלל. כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור. לאסור ולהתר מותר:

ז' היוצר מוכר חמשה כדי שמן. וחמשה עשר כדי יין. שכן דרכו להביא מן ההפקר. ואם הביא יותר מכאן. מותר. ומוכר לגוי בארץ. ולישראל בחוצה לארץ:

ח' בית שמאי אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית. ובית הלל מתירין. מפני שהוא יכול לשחטה. מוכר לו פירות (אפילו) בשעת הזרע. ומשאיל לו סאתו. אף על פי שהוא יודע שיש לו גורן. ופורט לו מעות אף על פי שהוא יודע שיש לו פועלים. וכלן בפירוש אסורין:

ט' משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית. נפה. וכברה. ורחים. ותנור. אבל לא תבזר. ולא תטחן עמה.

אֵשֶׁת חֵבֶר מִשְׁאֲלָת לְאִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ. נָפֶה. וּכְבָּרָה.
וּבִוּרָת וְטוּחָנָת וּמִרְקָדָת עִמָּה. אֲבָל מִשְׁתַּטִּיל אֶת הַמִּים
לֹא תִגַּע אֲצֵלָהּ. שְׁאִין מִחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה. וְכֵלֶן
לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם. וּמִחֲזִיקִין יְדֵי גוֹיִם
בְּשִׁבְעִית. אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמֵן מִפְּנֵי
דְרָכֵי שְׁלוֹם:

פרק ו

שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְשִׁבְעִית. כָּל שֶׁחֲחִזִּיקוּ עוֹלֵי בָּבֶל מֵאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב. לֹא נֶאֱכַל וְלֹא נִעְבְּדוּ. וְכָל
שֶׁחֲחִזִּיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם מִכְּזִיב וְעַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמִנָּה. נֶאֱכַל
אֲבָל לֹא נִעְבְּדוּ. מִן הַנֶּהָר וּמֵאֲמִנָּה וְלִפְנֵים. נֶאֱכַל וְנִעְבְּדוּ:

^א עוֹשִׂין בַּתְּלוּשׁ בְּסוּרְיָא. אֲבָל לֹא בַּמַּחְבֵּר. דְּשִׁין וְזוֹרִין
וְדוֹרְכִין וּמַעֲמִרִין. אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא
מוֹסְקִין. כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל שְׂפִיזָא בּוֹ מוֹתֵר
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא:

^ב בְּצִלִּים שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצִמְחוּ. אִם הָיוּ הָעֵלִין
שָׁלְהֵן שְׁחֹרִין. אֲסוּרִין הוֹרִיקוּ. הָרִי אֵלּוּ מוֹתְרִין. רַבִּי
חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אָמַר אִם (אֵינָם) יְכוּלִין לְהַתְּלֹשׁ
בְּעֵלִין שָׁלְהֵן אֲסוּרִין. וְכִנְגֵּד בֶּן. מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מוֹתְרִין:

ד מאימתי מותר אדם לקח ירק במוצאי שביעית.
משיעשה כיוצא בו עשה הבכיר התר האפיל רבי התיר
לקח ירק במוצאי שביעית מיד:

ה אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ
לחוצה לארץ. אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש
שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוצה לארץ:

ו אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. אמר רבי
שמעון שמעתי בפירוש שמביאין מסוריא ואין מביאין
מחוצה לארץ:

פרק ז

כלל גדול אמרו בשביעית. כל שהוא מאכל אדם
ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים
בארץ. יש לו שביעית. ולדמיו שביעית. יש לו ביעור.
ולדמיו ביעור. ואיזה זה עלה הלוף השוטה ועלה
הדנדנה העולשין והכרישין והרגילה ונגז החלב ומאכל
בהמה החוחים והדרדרים וממין הצובעים ספיחי
אסטים וקוצה. יש להם שביעית. ולדמיהן שביעית. יש
להם ביעור. ולדמיהן ביעור:

ז ועוד כלל אחר אמרו. כל שאינו מאכל אדם ומאכל
בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ. יש לו שביעית.
ולדמיו שביעית. אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור. ואיזה זה

עקר הלוף השוטה ועקר הדגדגה והעקר בגין והחלבצין והבוכריא וממין הצובעין הפואה והרכפא יש להם שביעית ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור רבי מאיר אומר דמיהן מתבערין עד ראש השנה אמרו לו להן אין ביעור קל וחומר לדמיהן:

ג קליפי רמון והנץ שלו קליפי אגוזים והגרענין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית הצבע צובע לעצמו ולא יצבע בשכר שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בגבלות ולא בטרפות ולא בשקצים ולא ברמשים ולא יהיה לוקח ירקות שדה ומזכר בשוק אבל הוא לוקח ובגו מזכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למכרן:

ד לקח בכור למשטה בגו או לרגל ולא צריך לו מותר למכרו צדי חיה עופות ודגים שנודמנו להם מיני טמאין מותר למכרן רבי יהודה אומר אף מי שנתימנה לו לפי דרכו לוקח ומזכר ובלבד שלא תהא אומנותו בכך וחכמים אוסרין:

ה לולבי זרדים והחרובין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית יש להם ביעור ולדמיהן ביעור לולבי האלה והבטנה והאטדין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור אבל לעלין יש ביעור מפני שנושרין מאביהן:

י הוֹרֵד וְהַכְפִּיר וְהִקְטִף וְהִלּוּטִים יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמִיָּהּ
שְׁבִיעִית רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין לִקְטֹף שְׁבִיעִית מִפְּנֵי
שְׁאִינוּ פְּרִי:

י וְרַד חֹדֶשׁ שֶׁכֶּבֶשׂוּ בְשֶׁמֶן יֶשֶׁן יִלְקֹט אֶת הוֹרֵד וַיֶּשֶׁן
בְּחֹדֶשׁ חֵיִיב בְּבִיעוּר חֲרוּבִים חֲדָשִׁים שֶׁכֶּבֶשׂוּ בֵּין יֶשֶׁן
וַיִּשְׁנִים בְּחֹדֶשׁ חֵיִיבִין בְּבִיעוּר זֶה הַכֹּלֵל כֹּל שֶׁהוּא בְּנוֹתָן
טַעַם חֵיִיב לִבְעֹר מִן שְׁאִינוּ מִינוּ וּמִן בְּמִינוּ כֹּל שֶׁהוּא
שְׁבִיעִית אוֹסְרֶת כֹּל שֶׁהוּא בְּמִינָהּ וְשֵׁלָא בְּמִינָהּ בְּנוֹתָן
טַעַם:

פרק ח

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשְׁבִיעִית כֹּל הַמְּיוּחָד לְמֵאֵכֶל אָדָם
אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוגָמָא לְאָדָם וְאֵין צָרִיד לֹאמֹר
לְבִהְמָה וְכֹל שְׁאִינוּ מְיוּחָד לְמֵאֵכֶל אָדָם עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ
מְלוגָמָא לְאָדָם אֲבָל לֹא לְבִהְמָה וְכֹל שְׁאִינוּ מְיוּחָד לֹא
לְמֵאֵכֶל אָדָם וְלֹא לְמֵאֵכֶל בְּהֵמָה חֹשֵׁב עָלָיו לְמֵאֵכֶל אָדָם
וְלְמֵאֵכֶל בְּהֵמָה נוֹתֵנִין עָלָיו חוֹמְרֵי אָדָם וְחוֹמְרֵי בְּהֵמָה
חֹשֵׁב עָלָיו לְעֵצִים הָרִי הוּא כְּעֵצִים כְּגוֹן הַסִּיאָה וְהָאֵזוֹב
וְהַקּוֹרְנִית:

ב שְׁבִיעִית נִתְּנָה לְאֵכִילָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלִסִּיכָה לְאֵכֹל דְּבַר
שֶׁדִּרְכוֹ לְאֵכֹל (וְלִשְׁתּוֹת דְּבַר שֶׁדִּרְכוֹ לִשְׁתּוֹת) וְלִסּוּד
דְּבַר שֶׁדִּרְכוֹ לִסּוּד לֹא יִסּוּד יֵין וְחוֹמֶץ אֲבָל סָד הוּא

אֶת הַשֶּׁמֶן וְכֵן בְּתְרוּמָה וּבִמְעֶשֶׂר שְׁנִי קָל מֵהֶם שְׁבִיעִית
שֶׁנִּתְּנָה לְהַדְלִיקָה הַנֶּה:

ג אין מוכרין פירות שביעית לא במידה ולא במשקל ולא
במנין ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל בית שמאי
אומרים אף לא אגדות ובית הלל אומרים את שדרך
לאגוד אותו בבית אוגדין אותו בשוק כגון הכרישין וגן
החלב:

ד האומר לפועל הא לך איסור זה ולקט לי ירק היום שכרו
מותר לקט לי בו ירק היום שכרו אסור לקח מן הנחתום
כפר בפונדיון כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר
לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית שאין פורעין
חוב מדמי שביעית:

ה אין נותנין לא לביר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן אבל
נותן הוא לביר לשתות ולכלן הוא נותן מתנת חנם:

ו תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה אבל קוצה
הוא בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא
בעריבה ואין עושין זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא
ומכניס לבודידה רבי שמעון אומר אף טוחן הוא בבית
הבד ומכניס לבודידה:

י' אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא
יביאנו לידי פסול. רבי שמעון מתיר. ואחרון אחרון נתפש
בשביעית. והפרי עצמו אסור:

ח' אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי
שביעית. ואם לקח יאכל כנגדן. אין מביאין קיני זבים.
וקיני זבות. וקיני יולדות. מדמי שביעית. ואם הביא יאכל
כנגדן. אין סבין כלים בשמן של שביעית. ואם סד יאכל
כנגדו:

ט' עור שסכו בשמן של שביעית. רבי אליעזר אומר ידלק
וחכמים אומרים יאכל כנגדו. אמרו לפני רבי עקיבא.
אומר הִיא רבי אליעזר עור שסכו בשמן של שביעית
ידלק. אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה שרבי אליעזר
אומר בו:

י' ועוד אמרו לפניו. אומר הִיא רבי אליעזר האוכל פת
בותרים באוכל בשר חזיר. אמר להם שתוקו לא אומר
לכם מה שרבי אליעזר אומר בו:

י"י מרחץ שהסקה בתבן או בקש של שביעית מותר
לרחוץ בה. ואם מתחשב הוא הרי זה לא ירחץ:

פרק ט

הַפִּיגָם וְהִירְבּוּזִין הַשּׁוּטִים וְהַחֲלָגְלוּגוֹת כּוּסְבָּר
 שְׂבֻהָרִים וְהַכֶּרֶפֶס שְׂבֻנְהָרוֹת וְהַגֶּרְגֵּר שֶׁל
 אֶפְרָסִימוֹן מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם בְּשַׁבְעִיעִית
 שֶׁאֵין כִּיּוֹצֵא בָּהֶם נִשְׁמַר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר סְפִיחֵי חֲרָדֵל
 מוֹתְרִין שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ עָלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִין מוֹתְרִין חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוֹב שֶׁאֵין
 כִּיּוֹצֵא בָּהֶם בִּירְקוֹת שָׂדֶה וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים כָּל הַסְּפִיחִין
 אֲסוּרִין:

ב שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְבִיעוּר יְהוּדָה וְעֵבֶר הִירְדֵּן וְהַגָּלִיל
 וְשֶׁלֹּשׁ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן וְגָלִיל
 הַתְּחִתּוֹן וְהָעֵמֶק מִכֶּפֶר חֲנַנְיָה וְלַמַּעֲלֵן כָּל שְׂאִינוֹ מִגִּדֵּל
 שְׁקָמִין גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן וּמִכֶּפֶר חֲנַנְיָה וְלַמַּטָּן כָּל שֶׁהוּא מִגִּדֵּל
 שְׁקָמִין גָּלִיל הַתְּחִתּוֹן וְתַחֲסוּם טְבֵרְיָה הָעֵמֶק וּבִיהוּדָה
 הָהָר הַשְּׂפֵלָה וְהָעֵמֶק וְשִׁפְלַת לֹוד כְּשִׁפְלַת הַדְּרוֹם וְהָהָר
 שֶׁלָּה כְּהַר הַמֶּלֶךְ מִבֵּית חוּרוֹן וְעַד הַיָּם מְדִינָה אַחַת:

ג וְלָמָּה אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת שֶׁיְהִיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת
 וְאַחַת עַד שֶׁיִּכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׂבֵה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לֹא
 אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת אֲלָא בִיהוּדָה וְשֶׁאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת
 כְּהַר הַמֶּלֶךְ וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְזִיתִים וְלִתְמָרִים:

ד אוֹכְלִין עַל הַמִּפְקָר אֲבָל לֹא עַל הַשְּׁמוֹר רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר
 אֵף עַל הַשְּׁמוֹר אוֹכְלִין עַל הַטְּפִיחִין וְעַל הַדּוּפְרָא אֲבָל

לא על הסתונגיות. רבי יהודה מתיר כל זמן שבכרו עד שלא יכלה הקיץ:

ה' הכובש שלשה כבשים בחבית אחת. רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון. רבי יהושע אומר אף על האחרון. רבן גמליאל אומר כל שפלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית (והלכה כדבריו). רבי שמעון אומר כל ירק אחד לביעור. אוכלין ברגילה עד שיכלו סגירות מבקעת בית נטופה:

י' המלקט עשבים לחים עד שייבש המתוק. והמגבב ביבש עד שתירד רביעה שניה. עלי קנים. ועלי גפנים. עד שישורו מאביהן. והמגבב ביבש עד שתירד רביעה שניה. רבי עקיבא אומר בכלן עד שתירד רביעה שניה:

י' כיוצא בו המשכיר בית לחבירו עד הגשמים. עד שתירד רביעה שניה. המדר הנאה מחבירו עד הגשמים. עד שתירד רביעה שניה. עד אימתי עניים נכנסין לפרדסות עד שתירד רביעה שניה. מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית. משתירד רביעה שניה:

ה' מי שהיו לו פירות שביעית. והגיע שעת הביעור. מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. ועניים אוכלין אחר הביעור. אבל לא עשירים דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור:

ט מי שֶהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּמִתְּנָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִנָּתְנוּ לְאוֹכְלֵיהֶן. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אֵין הַחוּטָא נִשְׁכָּר אֲלָא יִמְכְּרוּ לְאוֹכְלֵיהֶן. וּדְמִיהֶם יִתְחַלְקוּ לְכָל אָדָם. הָאוֹכֵל מְעִיסֵת שְׁבִיעִית עַד שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלְתָּהּ. חֵיִיב מִיתָהּ:

פרק י

שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַמְּלוֹה בְּשֹׁטֶר וְשֹׁלָא בְּשֹׁטֶר. הַקֶּפֶת הַחֲנוּת אֵינָה מְשַׁמֶּטֶת. וְאִם עָשְׂאָה מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֶּטֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרִאשׁוֹן הָרִאשׁוֹן מְשַׁמֶּט. שְׁכָר שְׁכִיר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. וְאִם עָשְׂאוּ מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֵּט. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל מְלֹאכָה שְׁפוֹסְקָת בְּשְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת. וְשֹׁאֵינָה פּוֹסְקָת בְּשְׁבִיעִית אֵינָה מְשַׁמֶּטֶת:

ב הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּהָרָה וְחֻלְקָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם הָיָה הַחֹדֶשׁ מְעַבֵּר מְשַׁמֵּט. וְאִם לֹא אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. הָאוֹנֵס וְהַמְּפֹתָה וְהַמוֹצִיא שֵׁם רָע וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין אֵינָן מְשַׁמְטִין. הַמְּלוֹה עַל הַמִּשְׁכּוֹן וְהַמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין אֵינָן מְשַׁמְטִין:

ג פְּרוֹזְבוּל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין הַלֵּל הַזֶּקֶן. כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעָם מִלְּהֻזוֹת זֶה אֶת זֶה. וְעוֹבְרִין עַל מֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְּבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל וְגוֹמֵר. הִתְקִין הַלֵּל פְּרוֹזְבוּל:

י זהו גופו של פרוזבול מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני
הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל
זמן שארצה והדיינים חותמין למטה או העדים:

ה פרוזבול המקדם כשר והמאוחר פסול. שטרי חוב
המקדמים פסולין והמאוחרין כשרים. אחד לזה מחמשה
כותב פרוזבול לכל אחד ואחד. חמשה לזוין מאחד אינו
כותב אלא פרוזבול אחד לכלם:

י אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. אם אין לו מזכה
הוא בתוך שדהו כל שהוא. היתה לו שדהו ממשכנת
בעיר כותבים עליה פרוזבול. רבי חוצפית אומר כותבין
לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי אפוטרופין:

י כורת דבורים רבי אליעזר אומר הרי היא כקרקע.
וכותבין עליה פרוזבול. ואינה מקבלת טומאה במקומה.
והרודה ממנה בשבת חייב. וחכמים אומרים אינה
כקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול ומקבלת טומאה
במקומה. והרודה ממנה בשבת פטור:

ה המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני. אמר לו אף
על פי כן יקבל ממנו שנאמר וזה דבר השמטה. כיוצא בו
רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו. יאמר
להם רוצח אני. אמרו לו אף על פי כן יקבל מהם שנאמר
וזה דבר הרוצח:

ט המַחֲזִיר חֹבב בְּשִׁבְעֵית רֹיחַ חֲכָמִים נוֹחָה הַיִּמָּנוּ הַלוֹוָה
 מִן הַגֵּר שֶׁנִּתְגִּירוּ בָּנָיו עִמּוֹ לֹא יִחֲזִיר לְבָנָיו. וְאִם הֶחֱזִיר
 רֹיחַ חֲכָמִים נוֹחָה הַיִּמָּנוּ כָּל הַמְטִלְטָלִים נִקְנִין בְּמִשְׁכָּה
 וְכָל הַמְקַיִּים אֶת דְּבָרוֹ רֹיחַ חֲכָמִים נוֹחָה הַיִּמָּנוּ: סליק

מסכת תרומה

פרק א

חמשה לא יתרמוּוּ ואם תרמוּוּ אין תרומתן תרומה.
החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו
שלו. נכרי שתרים את של ישראל אפילו ברשות אין
תרומתו תרומה:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרים תרומתו
תרומה. חרש שדברו בו חכמים בכל מקום. שאינו לא
שומע ולא מדבר:

ג קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו
תרומה. רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים אין
תרומתו תרומה ומשפא לעונת נדרים תרומתו תרומה:

ד אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין ואם
תרמו בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם. ובית הלל
אומרים אין תרומתן תרומה:

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר. ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו) ולא מן החייב על הפטור
ולא מן הפטור על החייב. ולא מן התלוש על המחבר
ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא
מן הישן על החדש. ולא מפירות הארץ על פירות חוצה

לְאָרֶץ וְלֹא מִפִּירוֹת חוּצָה לְאָרֶץ עַל פִּירוֹת הָאָרֶץ. וְאִם
תִּרְמוּ אֵין תְּרוֹמָתָן תְּרוֹמָה:

י חֲמִשָּׁה לֹא יִתְּרוֹמוּ וְאִם תִּרְמוּ תְּרוֹמָתָן תְּרוֹמָה. הָאֵלֶם
וְהַשְּׂכֹר וְהָעֶרֶם וְהַסּוֹמֵא וּבַעַל קָרִי לֹא יִתְּרוֹמוּ וְאִם
תִּרְמוּ תְּרוֹמָתָן תְּרוֹמָה:

י אין תּוֹרְמִין לֹא בְּמִדָּה וְלֹא בְּמִשְׁקָל וְלֹא בְּמִנְיָן. אֲבָל
תּוֹרֵם הוּא אֶת הַמִּדּוּד וְאֶת הַשְּׁקוּל וְאֶת הַמִּנּוּי. אֵין
תּוֹרְמִין בְּסֵל וּבִקְפָּה שֶׁהֵם שֶׁל מִדָּה. אֲבָל תּוֹרֵם הוּא בָּהֶן
חֲצִיין וְשְׁלִישֵׁין. לֹא יִתְּרוֹם בְּסֵאָה חֲצִיָּה. שְׁחֲצִיָּה מִדָּה:

י"א אין תּוֹרְמִין שֶׁמֶן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁין וְלֹא יֵין עַל עֲנָבִים
הַנִּדְרָכוֹת. וְאִם תִּרְם תְּרוֹמָתוֹ תְּרוֹמָה וַיַּחֲזוֹר וַיִּתְּרוֹם.
הָרֵאשׁוֹנָה מִדְּמַעַת בִּפְנֵי עֲצָמָה וַחֲיִיבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ אֲבָל
לֹא שְׁנֵיָה:

י"ב וְתוֹרְמִין שֶׁמֶן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁין. וַיֵּין עַל עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן
צְמוּקִין. הָרִי שֶׁתִּרְם שֶׁמֶן עַל זֵיתִים לְאֲכִילָה וְזֵיתִים עַל
זֵיתִים לְאֲכִילָה וַיֵּין עַל עֲנָבִים לְאֲכִילָה וְעֲנָבִים עַל עֲנָבִים
לְאֲכִילָה. וְנִמְלֵךְ לְדוֹרְכָן. אֵינוֹ צָרִיךְ לְתִירוֹם:

י"ג אין תּוֹרְמִין מִדְּבַר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. עַל דְּבַר שֶׁלֹּא
נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. עַל
דְּבַר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ

עַל דְּבַר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. וְאִם תִּרְמוּ תְרוּמָתָן
תְּרוּמָה:

פרק ב

אֵין תּוֹרְמִין מִטהוֹר עַל הַטָּמֵא. וְאִם תִּרְמוּ תְרוּמָתָן
תְּרוּמָה. בְּאַמֶּת אָמְרוּ הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִילָה שֶׁנִּטְמָא
מִקְצָתוֹ. תּוֹרֵם מִן הַטהוֹר שֵׁישׁ בּוֹ עַל הַטָּמֵא שֵׁישׁ בּוֹ.
וְכֵן אֲגִידָה שֶׁל יֶרֶק וְכֵן עֵרְמָה. הָיוּ שְׁנֵי עֵגוּלִין שְׁתֵּי אֲגִדּוֹת.
שְׁתֵּי עֵרְמוֹת. אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה. לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה
עַל זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹרְמִין מִן הַטהוֹר עַל הַטָּמֵא:

^ב אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטהוֹר. וְאִם תִּרְם שׁוֹגֵג
תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וּמִזִּיד לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְכֵן בֶּן לֹוי שֶׁהָיָה
לּוֹ מַעֲשֹׂר טָבֵל הָיָה מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלִיךְ. שׁוֹגֵג מִה שֶׁעָשָׂה
עָשׂוּי. מִזִּיד לֹא עָשָׂה כְּלוּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הָיָה יוֹדֵעַ
בּוֹ בַּתְּחִלָּה. אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹגֵג לֹא עָשָׂה כְּלוּם:

^ג הַמְטָבִיל כָּלִים בְּשַׁבַּת שׁוֹגֵג יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. מִזִּיד לֹא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. הַמַּעֲשֹׂר וְהַמְבִּשֵׁל בְּשַׁבַּת. שׁוֹגֵג יֹאכֵל.
מִזִּיד לֹא יֹאכֵל. הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבַּת. שׁוֹגֵג יִקְיִים. מִזִּיד יַעֲקוֹר
וּבְשִׁבְעִית בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד יַעֲקוֹר:

^ד אֵין תּוֹרְמִין מִמֵּין עַל שְׁאִינוּ מִינוֹ. וְאִם תִּרְם אֵין תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה. כָּל מִין חֲטִים אֶחָד. כָּל מִין תְּאֵנִים וּגְרוּגְרוֹת
וְדְבִילָה אֶחָד. וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה. כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ כֶּהֱן

תוֹרֵם מִן הַיָּפָה וְכָל מְקוֹם שֶׁאֵין כֹּהֵן תוֹרֵם מִן הַמִּתְקַיִּים.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא תוֹרֵם מִן הַיָּפָה:

ה' תוֹרֵמִין בְּצֵל קָטָן שָׁלֵם וְלֹא חֲצִי בְּצֵל גָּדוֹל. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא חֲצִי בְּצֵל גָּדוֹל. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר תוֹרֵמִין בְּצֵלִים מִבְּנֵי הַמִּדִּינָה עַל הַכּוֹפְרִים. אֲבָל
לֹא מִן הַכּוֹפְרִים עַל בְּנֵי הַמִּדִּינָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֵכֶל
פּוֹלִיטִיקוֹן:

י' וְתוֹרֵמִין זֵיתֵי שֶׁמֶן עַל זֵיתֵי כֶּבֶשׂ. וְלֹא זֵיתֵי כֶּבֶשׂ עַל
זֵיתֵי שֶׁמֶן. וַיֵּין שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׁל עַל הַמִּבְשָׁל. וְלֹא מִן הַמִּבְשָׁל
עַל שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׁל. זֶה הַכֹּלֶל כֹּל שֶׁהוּא כִּלְאִים בַּחֲבִירוֹ
לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה. אֲפִילוּ מִן הַיָּפָה עַל הָרַע. וְכָל
שְׂאִינוֹ כִּלְאִים בַּחֲבִירוֹ תוֹרֵם מִן הַיָּפָה עַל הָרַע. אֲבָל לֹא
מִן הָרַע עַל הַיָּפָה. וְאִם תָּרַם מִן הָרַע עַל הַיָּפָה תִּרְוֹמָתוֹ
תִּרְוֹמָה. חוּץ מִן הַזֹּנִין עַל הַחֲטִים שֶׁאֵינָן אֲכָלִי. וְהַקִּישׁוֹת.
וְהַמִּלְפָּפּוֹן. מִין אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁנֵי מִינִין:

פרק ג

הַתּוֹרֵם קִישׁוֹת וְנִמְצְאָת מָרָה אֲבֵטִיחַ וְנִמְצְאָת
 סְרוּחָה תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם הַתּוֹרֵם חֲבִית
 שֶׁל יֵין וְנִמְצְאָת שֶׁל חוֹמֶץ אִם יָדוּעַ שֶׁהִיָּתָה שֶׁל חֶמֶץ עַד
 שֶׁלֹּא תִרְמָה אֵינָה תְּרוּמָה אִם מִשְׁתַּרְמָה הִחְמִיצָה הָרִי
 זֶה תְּרוּמָה אִם סִפֵּק תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם הָרֹאשׁוֹנָה
 אֵינָה מִדְּמַעַת בִּפְנֵי עֲצָמָה וְאֵין חִיבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ וְכֵן
 הַשְּׁנִיָּה:

^א נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מִדְּמַעַתֵּן נִפְלָה
 שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מִדְּמַעַתֵּן נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם
 אֶחָד מִדְּמַעוֹת פְּקֻטָּנָה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן:

^ג הַשְּׁתֵּפִין שֶׁתִּרְמוּ זֶה אַחֵר זֶה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
 תְּרוּמַת שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה וְחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּרוּמַת הָרֹאשׁוֹן
 תְּרוּמָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם תֵּרֵם הָרֹאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר אֵין
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה וְאִם לֹא תֵּרֵם הָרֹאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה:

^ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁלֹּא דִּבֵּר אֲבָל הִרְשָׁה אֶת בֶּן
 בֵּיתוֹ אוֹ אֶת עַבְדּוֹ אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לְתֵרוֹם תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה בָּטֹל עִם עַד שֶׁלֹּא תֵּרֵם בָּטֹל אֵין תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה וְאִם מִשְׁתַּרֵּם בָּטֹל תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה הַפּוֹעֲלִים
 אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְתֵרוֹם חוּץ מִן הַדְּרוֹכוֹת שֶׁהֵן מִטְמְאִין
 אֶת הַגֶּת מִיָּד:

ה האומר תרומת הפרי זה בתוכו. ומעשרותיו בתוכו תרומת מעשר זה בתוכו. רבי שמעון אומר קרא שם. וחכמים אומרים עד שיאמר בצפוננו או בדרומו. רבי אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הפרי ממנו עליו קרא שם. רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם:

י המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה. מעשר שני לראשון. אף על פי שהוא עובר בלא תעשה. מה שעשה עשוי. שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר:

י ומנין שיקדימו הבכורים לתרומה. זה קרוי תרומה וראשית. וזה קרוי תרומה וראשית. אלא יקדימו הבכורים שהן בכורים לכל. ותרומה לראשון שהיא ראשית. מעשר ראשון לשני שיש בו ראשית:

י המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר. מעשר ואמר תרומה. עולה ואמר שלמים. שלמים ואמר עולה. שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה. שאיני נהנה לזה ואמר לזה. לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוין:

ט הנכרי והביתאי. תרומתן תרומה. ומעשרותיהן מעשר. וחקדשן הקדש. רבי יהודה אומר אין לנכרי כרם רבעי. וחכמים אומרים יש לו. תרומת הנכרי מדמעת וחייבין עליה חמש. ורבי שמעון פוטר:

פרק ד

הַמִּפְרִישׁ מִקְצֵת תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת מוֹצִיא מִמֶּנּוּ
תְּרוּמָה עָלָיו. אָבֵל לֹא לְמָקוֹם אַחֵר. רַבִּי
מֵאִיר אוֹמֵר אֵף מוֹצִיא הוּא לְמָקוֹם אַחֵר תְּרוּמָה
וּמַעֲשֵׂרוֹת:

^ב מִי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו בַּמְּגוּרָה וְנָתַן סָאָה לְבֶן לְוִי וְסָאָה לְעַנִּי.
מִפְרִישׁ עַד שְׁמוֹנֶה סָאִין וְאוֹכֵלָן דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים אֵינוֹ מִפְרִישׁ אֲלֹא לְפִי חֶשְׁבֹּן:

^ג שִׁיעוֹר תְּרוּמָה עֵין יָפָה אֶחָד מֵאַרְבָּעִים. בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים מְשֻׁלָּשִׁים. וְהַבְּנוֹנִית מְחֻמָּשִׁים. וְהֶרְעָה מְשֻׁשִׁים.
תָּרֵם וְעָלָה בִּידוֹ אֶחָד מְשֻׁשִׁים תְּרוּמָה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְתָרוּם.
חֲזַר וְהוֹסִיף חַיִּיב בַּמַּעֲשֵׂרוֹת. עָלָה בִּידוֹ מְשֻׁשִׁים וְאֶחָד
תְּרוּמָה וַיַּחֲזוֹר וַיִּתְרוֹם. כִּמוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד בַּמָּדָה וּבַמִּשְׁקָל
וּבַמִּנְיָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף שְׁלֹא מִן הַמוֹקֵף:

^ד הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ צֵא וּתְרוֹם. תּוֹרֵם כְּדַעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבֵּית. אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית תּוֹרֵם כַּבִּינוּנִית.
אַחַת מְחֻמָּשִׁים. פָּחַת עֲשָׂרָה אוֹ הוֹסִיף עֲשָׂרָה תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה. אִם נִתְכַּוֵּן לְהוֹסִיף אֲפִילוֹ אַחַת אֵין תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה:

^ה הַמִּרְבֶּה בַּתְּרוּמָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶחָד מֵעֲשָׂרָה
כְּתוּרֹמַת מַעֲשֵׂר. יֵתֵר מִכָּאן יַעֲשֶׂנָה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר

למקום אחר. רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה. רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישיר שם חולין:

^י בשלשה פרקים משערים את הכלכלה בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ. המונה משבח והמודד משבח ממנו. והשוקל משבח משבח משלשתן:

^י רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה. רבי יהושע אומר במאה ועוד. ועוד זה אין לו שיעור. רבי יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה. שתות למדמע:

^ה רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות. והלבנות מעלות את השחורות. עגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים. העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים. רבי אליעזר אוסר. ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו. וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו:

^ט כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים לבנות. נפלה שחורה. שחורות אסורות והלבנות מתרות. נפלה לבנה. לבנות אסורות ושחורות מתרות. כשאנו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו. ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל:

י' ובזו רבי אליעזר מקל ורבי יהושע מחמיר. בדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע אי זו היא. רבי אליעזר אומר רואין אותן כאלו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות. רבי יהושע אומר לא תעלה. עד שיהיו שם מאה כדים:

י" סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה. רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי (מאה סאה) תעלה באחד ומאה. רבי יהושע אומר לא תעלה. סאה תרומה שנפלה על פי מגורה יקפאנה. ואם בן למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה בשאינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה:

י"ב שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם. ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. מעלות זו את זו. רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו:

י"ג אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגדות של ירק שנפלה אחת מהן לתוכן חציה תרומה. ואמרתי לפניו תעלה. לא שהתרומה עולה בחמשים ואחד. אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

פרק ה

סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לַפְּחוֹת מִמָּאָה חוֹלִין. אוֹ
 לְמַעַשְׂרֵי רֵאשׁוֹן. אוֹ לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי אוֹ לְהִקְדָּשׁ בֵּין
 טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִים יִרְקָבוּ. וְאִם טְהוֹרָה הֵיְתָה אוֹתָהּ
 הַסָּאָה יִמָּכְרוּ לַכֹּהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה. חוּץ מִדָּמֵי אוֹתָהּ
 סָאָה. וְאִם לְמַעַשְׂרֵי רֵאשׁוֹן נִפְלָה יִקְרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת
 מַעַשֵׁר. וְאִם לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי אוֹ לְהִקְדָּשׁ נִפְלָה הָרִי אֵלָיו יִפְדּוּ.
 וְאִם טְמֵאִים הָיוּ אוֹתָן הַחוֹלִין יֵאָכְלוּ נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת
 אוֹ יִלוּשׁוּ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
 בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^א סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מָאָה חוֹלִין טְהוֹרִין.
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תִּירוֹם וְתִשְׂרֹף שְׁאֵנִי אוֹמֵר סָאָה
 שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שֶׁעָלְתָהּ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת. אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ב סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה חוֹלִין טְמֵאִין תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת. אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ג סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה סָאָה תְּרוּמָה
 טְהוֹרָה. בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִים וּבֵית הֵלֵל מְתִירִין. אָמְרוּ בֵּית
 הֵלֵל לְבֵית שְׁמַאי הוֹאִיל וְטְהוֹרָה אֲסוּרָה לְזָרִים וְטְמֵאָה
 אֲסוּרָה לַכֹּהֲנִים. מֵה טְהוֹרָה עוֹלָה אַף טְמֵאָה תַּעֲלֶה.

אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לֹא אִם הָעָלוּ הַחֹלִין הַקָּלִים
הַמִּתְרִין לְזָרִים אֶת הַטְּהוֹרָה תַּעֲלֶה תְּרוּמָה הַחֲמוּרָה
הָאֲסוּרָה לְזָרִים אֶת הַטְּמֵאָה לְאַחַר שֶׁהוּדוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר תְּרוּם וְתִשְׂרֹף וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֲבָדָה בְּמִיעוּטָהּ:

^ה סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה לְמָקוֹם
אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת כְּתְּרוּמָה וְדָאִי וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים אֵינָה מִדְּמַעַת אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן:

^י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה וְנִדְמָעוּ וְנִפְלָה
מִן הַמְּדוּמָע לְמָקוֹם אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת
כְּתְּרוּמָה וְדָאִי וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵין הַמְּדוּמָע מִדְּמַעַת אֶלָּא
לְפִי חֲשָׁבוֹן וְאֵין הַמְּחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן וְאֵין
הַמֵּים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן:

^י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה אַחֲרֶת
הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה מִתְּרַת עַד שֶׁתִּרְבֶּה תְּרוּמָה
עַל הַחֹלִין:

^ח סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיָּהּ עַד
שֶׁנִּפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה אֲסוּרָה רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

^ט סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְטַחֲנָן וּפָחַתוּ בְּשֵׁם
שֶׁפָּחַתוּ הַחֹלִין כִּד פָּחַתָּה הַתְּרוּמָה וּמַתִּיר סָאָה תְּרוּמָה
שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה וְטַחֲנָן וְהוֹתִירוּ בְּשֵׁם שֶׁהוֹתִירוּ
הַחֹלִין כִּד הוֹתִירָה הַתְּרוּמָה וְאֲסוּר אִם יָדוּעַ שֶׁהַחֲטִים

שֶׁל חוֹלִין יָפוֹת מִשָּׁל תְּרוּמָה מִתֶּרֶם סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
לְפָחוֹת מִמָּאָה וְאַחֲרֵי כֵן נִפְלוּ שֵׁם חוֹלִין אִם שׁוּגַג מִתֶּרֶם
וְאִם מִזִּיד אָסוּר:

פרק ו

הָאוֹכֵל תְּרוּמָה שׁוּגַג מִשָּׁלִם קֶרֶן וְחוּמֶשׁ אֶחָד הָאוֹכֵל
וְאֶחָד הַשּׁוֹתֶה וְאֶחָד הַסֹּדֵף אֶחָד תְּרוּמָה טְהוֹרָה
וְאֶחָד תְּרוּמָה טְמֵאָה מִשָּׁלִם חֲמִשָּׁה וְחֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה אֵינוֹ
מִשָּׁלִם תְּרוּמָה אֲלֵא חוֹלִין מִתְּקַנִּים וְהֵם נַעֲשִׂין תְּרוּמָה
וְהַתְּשׁוּמִין תְּרוּמָה אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל אֵינוֹ מוֹחֵל:

^א בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁאַכְלָה תְּרוּמָה וְאַחֲרֵי כֵן נִשְׁאֵת לַכֹּהֵן אִם
תְּרוּמָה שְׁלֵא זָכָה בָּהּ כֹּהֵן אֲכָלָהּ מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן וְחֲמִשָּׁה
לְעֶצְמָהּ וְאִם תְּרוּמָה שֶׁזָּכָה בָּהּ כֹּהֵן אֲכָלָהּ מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן
לְבָעָלִים וְחֲמִשָּׁה לְעֶצְמָהּ מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ הָאוֹכֵל תְּרוּמָה
מִשָּׁלִם קֶרֶן לְבָעָלִים וְחֲמִשָּׁה לְכֹל מִי שִׁירָצָה:

^ב הַמֵּאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו וְאֶת אוֹרְחָיו תְּרוּמָה הוּא מִשָּׁלִם
אֶת הַקֶּרֶן וְהֵם מִשְׁלֵמִין אֶת הַחֲמִשָּׁה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים הֵם מִשְׁלֵמִין קֶרֶן וְחֲמִשָּׁה וְהוּא מִשָּׁלִם
לָהֶם דְּמֵי סְעוּדָתָן:

^ג הַגּוֹנֵב תְּרוּמָה וְלֹא אֲכָלָהּ מִשָּׁלִם תְּשְׁלוּמֵי כָּפָל דְּמֵי
תְּרוּמָה אֲכָלָהּ מִשָּׁלִם שְׁנֵי קֶרְנִים וְחֲמִשָּׁה קֶרֶן וְחֲמִשָּׁה מִן

החולין. וקרן דמי תרומה. גנב תרומת הקדש ואכלה
משלם שני חומשין וקרן. שאין בהקדש תשלומי כפל:

ה אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו). שאין הקדש פודה את
הקדש דברי רבי מאיר. וחכמים מתירין באלו:

י רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו ובלבד
שישלם מן היפה על הרע. ורבי עקיבא אומר אין משלמין
אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קשואין של ערב
שביעית. ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהם.
ממקום שרבי אליעזר מקל משם רבי עקיבא מחמיר.
שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא ראוי להיות
קדש דברי רבי אליעזר. ורבי עקיבא אומר ונתן לכהן
את הקדש קדש שאכל:

פרק ז

הַאוֹכֵל תְּרוּמָה מִזֵּיד. מִשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם
אֶת הַחֲמֵשׁ. הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין. אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מוֹחֵל:

בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׂאָת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחֵר בֶּדֶךְ אָכְלָה תְּרוּמָה.
מִשְׁלֶמֶת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָה מִשְׁלֶמֶת אֶת הַחֲמֵשׁ. וּמִיתְתָּהּ
בְּשָׂרִיפָה. נִשְׂאָת לְאַחֵד מִכָּל הַפְּסוּלִין מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן
וְחֲמֵשׁ. וּמִיתְתָּהּ בַּחֲנֹק דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
זוֹ זוֹ מִשְׁלֶמֶת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מִשְׁלֶמֶת אֶת הַחֲמֵשׁ
וּמִיתְתָּן בְּשָׂרִיפָה:

הַמֵּאֲכִיל אֶת בָּנָיו קִטְנִים וְאֵת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין
קִטְנִים. הַאוֹכֵל תְּרוּמָה חוּצָה לָאָרֶץ. וְהַאוֹכֵל פְּחוֹת מִבֵּית
תְּרוּמָה. מִשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם אֶת הַחֲמֵשׁ.
וְהַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין. אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

זֶה הַכֹּל כָּל הַמִּשְׁלֵם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ הַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה.
אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל אֵינוֹ מוֹחֵל. וְכָל הַמִּשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן
וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם אֶת הַחֲמֵשׁ. הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין. אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מוֹחֵל:

שְׁתֵּי קוֹפּוֹת. אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חוֹלִין. שֶׁנֶּפְלָה
סָאָה תְּרוּמָה. לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֶן נֶפְלָה.
הֲרִי אֲנִי אוֹמֵר לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נֶפְלָה. אֲבָל אִם אֵין יָדוּעַ

אי זו היא של תרומה ואי זו היא של חולין אכל אחת מהן
פטור והשנייה נזהג בה בתרומה וחיבת בחלה דברי
רבי מאיר רבי יוסי פוטר אכל אחר את השנייה פטור
אכל אחד את שתיהן משלם כקטנה שבשתיהן:

י נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן והשנייה
נזהג בה בתרומה וחיבת בחלה דברי רבי מאיר ורבי
יוסי פוטר נפלה שנייה למקום אחר אינה מדמעתן נפלו
שתיהן למקום אחד מדמעות כקטנה שבשתיהן:

י זרע את אחת מהן פטור והשנייה נזהג בה בתרומה
וחיבת בחלה דברי רבי מאיר ורבי יוסי פוטר זרע אחר
את השנייה פטור זרע אחד את שתיהן בדבר שזרעו
כלה מותר ובדבר שאין זרעו כלה אסור:

פרק ח

האשה שהיתה אוכלת בתרומה באו ואמרו לה
מת בעליך או גרשך וכן העבד שהיה אוכל
בתרומה ובאו ואמרו לו מת רבך או מכרך לישראל
או נתנד במתנה או עשאך בן חורין וכן כהן שהיה
אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי
אליעזר מחייב קרן וחמש ורבי יהושע פוטר היה עומד
ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן
חלוצה רבי אליעזר אומר כל הקרבנות שהקריב על גבי

הַמִּזְבֵּחַ פְּסוּלִים. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ מְכַשִּׁיר. נֹדֵעַ שֶׁהוּא בֶּעַל
מוֹם עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה:

ב' וְכֻלָּם שֶׁהֵיטָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ פִּיָּהֶם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר
יִבְלְעוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר יִפְלוּטוּ. אָמְרוּ לוֹ נִטְמָאתָ
וְנִטְמָאת תְּרוּמָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִבְלַע. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ
אוֹמֵר יִפְלוּט. טָמֵא הָיִיתָ וְטָמְאָה הֵיטָה תְּרוּמָה. אוֹ נֹדֵעַ
שֶׁהוּא טָבֵל. וְנִמְעָשָׁר רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָהּ. וְנִמְעָשָׁר
שֵׁנִי וְהַקֵּדֶשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ. אוֹ שְׁטַעַם טַעַם פֶּשֶׁשׁ לְתוֹךְ פִּיו.
הֲרִי זֶה יִפְלוּט:

ג' הִיא אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל. וְנִכְנָס מִן הַגֶּנֶה לְחֹצֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר יִגְמֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר לֹא יִגְמֹר. חֲשִׁיכָה לַיְלִי
שִׁבְתָּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִגְמֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר לֹא
יִגְמֹר:

ד' יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְגַּלָּה יִשְׁפֹּךְ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁל
חוֹלִין. שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי. הַמִּים וְהַיֵּין
וְהַחֵלֶב. וְשָׂאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין מוֹתְרִין. כִּמָּה יֵשֶׁהוּ וַיִּהְיוּ
אֲסוּרִין. כְּדִי שִׁיֵּצֵא הָרַחֵשׁ מִמָּקוֹם קְרוֹב. וַיִּשְׁתֶּה:

ה' שִׁיעוֹר הַמִּים הַמְּגוּלִין. כְּדִי שֶׁתֵּאָבֵד בָּהֶם הַמָּרָה. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר בִּבְלִים כָּל שֶׁהֵן. וּבִקְרָקְעוֹת אֲרָבָעִים סָאָה:

ו' נְקוּרֵי תֵּאֲנִים וְעֵנָבִים וְקִשּׁוּאִין וְהִדְלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים
וְהַמְּלַפְּפָנוֹת. אֶפִּילוֹ הֵם כֶּכֶר. אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן. אֶחָד

תלוש ואֶחָד מִחֶבֶר. כָּל שֵׁישׁ בּוֹ לִיחָה אָסוּר. וּנְשִׁיכַת
הַנָּחַשׁ אָסוּרָה. מִפְּנֵי סִכַּנַּת נַפְשׁוֹת:

^ז הַמְשַׁמֶּרֶת שֶׁל יֵיזֵן. אָסוּרָה מִשּׁוּם גְּלוּי. רַבִּי נַחֲמִיָּה מֵתִיר:
^ח חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנוּלָד בָּהּ סֶפֶק טוּמְאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אִם הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה. יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם
הַמְצָנֶע. וְאִם הָיְתָה מְגֵלָה יִכְסֶּנָּה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם
הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם מְצָנֶע יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה. וְאִם
הָיְתָה מְכֻסָּה יִגְלֶנָה. וְרַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵל יַחֲדָשׁ בָּהּ
דָּבָר:

^ט חֲבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּגַת הָעֲלִיזָה וְהַתְּחַתּוֹנָה טְמֵאָה. מוֹדָה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית
בְּטָהֳרָה יִצִּיל. וְאִם לֹא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִטָּמֵא.
וְאֵל יִטְמָאנָה בִּידּוֹ:

^י וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה. מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל.
וְאִם לֹא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִבָּלֵעַ. וְאֵל יִבְלַעֶנָּה
בִּידּוֹ:

^{יא} (וְעַל זֶה) וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא זֶה הִיא
תְּרוּמָה שֶׁאֲנִי מוֹזְהֵר עָלֶיהָ מִלְּטִמְאָה. אֲלֵא מְלֹאכָלָה. וּבִלְ
תִּטְמָאָה. כִּיצַד. הִיא עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְכִכְרוֹת שֶׁל
תְּרוּמָה בִּידּוֹ. אָמַר לוֹ נִכְרִי. תֵּן לִי אֶחָת מֵהֶם וְאַטְמָאָה.

וְאִם לֹאוֹ הָרִי אָנִי מְטַמֵּא אֶת כְּלֵהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר
יְטַמֵּא אֶת כְּלֵהּ וְאֵל יִתֵּן לוֹ אַחַת מֵהֶן וְיְטַמֵּא רַבִּי יְהוֹשֻעַ
אוֹמֵר יִנָּח לִפְנֵי אַחַת מֵהֶן עַל הַסֵּלַע:

^ב וְכֵן נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם תִּגְנוּ אַחַת מֵכֶם וְנִטְמָאָהּ
וְאִם לֹאוֹ הָרִי אָנִי מְטַמֵּאִים אֶת כְּלַכְכֶּם יְטַמְאוּ אֶת כָּלֶן
וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל:

פרק ט

הַזּוֹרֵעַ תְּרוּמָה שׁוֹגֵג יוֹפֵךְ וּמִזִּיד יִקְיִים אִם הִבִּיֵּאָה
שְׁלִישׁ בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד יִקְיִים וּבִפְשָׁתוֹן מִזִּיד
יוֹפֵךְ:

^ב וְחִיִּיבֵת בְּלֶקֶט וּבִשְׂכָחָהּ וּבִפְאָהּ וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כֹהֲנִים מְלַקְטִים וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלֵהֶם לְכֹהֲנִים
בְּדָמֵי תְרוּמָה וְהִדָּמִים שְׁלֵהֶם רַבִּי טְרִפּוֹן אוֹמֵר לֹא יִלְקְטוּ
אֶלָּא עֲנִי כֹהֲנִים שֶׁמָּא יִשְׁכָּחוּ וְיִתְּנוּ לְתוֹךְ פִּיהֶם אָמַר לוֹ
רַבִּי עֲקִיבָא אִם כֵּן לֹא יִלְקְטוּ אֶלָּא טְהוֹרִים:

^ג וְחִיִּיבֵת בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עֲנִי וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כֹהֲנִים נוֹטְלִים וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלֵהֶם לְכֹהֲנִים
בְּדָמֵי תְרוּמָה וְהִדָּמִים שְׁלֵהֶם הַחוּבֵט מִשֶּׁבַח וְהִדָּשׁ
כִּיצַד יַעֲשֶׂה תוֹלָה כְּפִיפּוֹת בְּצוּאָרֵי בְהֵמָה וְנוֹתֵן לְתוֹכָן
מֵאוֹתוֹ הַמִּין נִמְצָא לֹא זֶמֶס אֶת הַבְּהֵמָה וְלֹא מֵאֲכִיל
אֶת הַתְּרוּמָה:

ד גדולי תרומה תרומה וגדולי גדולין חולין אבל הטבל ומעשר ראשון וספיחי שביעית ותרומת חוצה לארץ והמדמע והבכורין גדוליהן חולין גדולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם בזמן זרעם:

ה מאה לגינה של תרומה ואחד של חולין כלן מותרים בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו מאה של חולין ואחת של תרומה כלן אסורין:

ו הטבל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גדולי גדולין אסורין איזהו דבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים רבי יהודה אומר השום כשעורים:

ז המנפש עם הנכרי בחסיות אף על פי שפירותיו טבל אוכל מהם עראי שתילי תרומה שנטמאו שתלן טהרו מלטמא ואסורין מלאכול עד שיגום את האכל רבי יהודה אומר עד שיגום וישנה:

פרק י

בְּצֵל שֶׁנִּתְּנוּ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים. אִם שָׁלֵם מוֹתֵר. וְאִם חֲתָכוּ
בְּנוֹתָן טַעַם. וְשֹׂאֵר כָּל הַתְּבָשִׁיל. בֵּין שָׁלֵם בֵּין
מִחוּתָךְ בְּנוֹטָן טַעַם. רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר בַּצִּחָנָה. שְׂאִינָה
אֵלָּא לְטוֹל אֶת הַזֹּהֶמָּא:

ב תַּפּוּחַ שֶׁרֶסְקוּ וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ עֵסָה וְחֻמְצָה. הֵרִי זֶה אֲסוּרָה.
שְׁעוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מִים. אֵף עַל פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ
מִמֵּיו. (מִמֵּיו) מוֹתְרִים:

ג הָרוּדָה פֶּת חֲמָה. וְנִתְּנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה.
רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר. וְרַבִּי יְהוּדָה מְתִיר. רַבִּי יוֹסִי מְתִיר בְּשֵׁל
חֲטִיף. וְאוֹסֵר בְּשֵׁל שְׁעוּרִים. מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁעוּרִים שׁוֹאֲבוֹת:

ד תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה. וְאַפָּה בּוֹ אֶת הַפֶּת.
הַפֶּת מוֹתֶרֶת. שְׂאִינוּ טַעַם כְּמוֹן אֵלָּא רֵיחַ כְּמוֹן:

ה תִּלְתָּן שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל יַיִן. בַּתְּרוּמָה וּבִמְעֵשֶׁר
שְׁנֵי. אִם יֵשׁ בַּזֶּרַע כְּדִי לִתֵּן טַעַם. אֲבָל לֹא בָּעֵץ. בְּשִׁבְיָעִית
וּבְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם וְהַקֹּדֶשׁ. אִם יֵשׁ בַּזֶּרַע וּבָעֵץ. כְּדִי לִתֵּן טַעַם:

ו מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם יִדְּלְקוּ. הָיוּ
לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל טָבֵל. כּוֹתֵשׁ וּמַחְשֵׁב כִּמְהָ זֶרַע יֵשׁ
בָּהֶם. וּמִפְּרִישׁ אֶת הַזֶּרַע. וְאִינוּ צָרִיד לְהַפְרִישׁ אֶת הָעֵץ.
אִם הַפְּרִישׁ לֹא יֹאמֶר אֶכְתּוֹשׁ. וְאֵטוֹל אֶת הָעֵץ. וְאֶתָּן אֶת
הַזֶּרַע. אֵלָּא נוֹתֵן הָעֵץ עִם הַזֶּרַע:

י זיתי חולין שֶׁכִּבְשָׁן עִם זִיתֵי תְּרוּמָה פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְּרוּמָה פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם שְׁלִימֵי תְּרוּמָה אוֹ בְּמֵי תְּרוּמָה אָסוּר אֲבָל שְׁלִימֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְּרוּמָה מוֹתֵר:

ח דָּג טִמָּא שֶׁכִּבְשָׁו עִם דָּג טְהוֹר כָּל גֶּרֶב שֶׁהוּא מַחֲזִיק סָאתִים אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקַל עֶשֶׂר זֶזוּ בִּיהוּדָה שֶׁהֵם חֲמֵשׁ סֵלָעִים בִּגְלִיל דָּג טִמָּא צִירוֹ אָסוּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רַבִּיעִית בְּסָאתִים וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד מִשְׁשֶׁה עֶשֶׂר בּוֹ: ט חֲגָבִים טִמָּאִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ עִם חֲגָבִים טְהוֹרִים לֹא פָּסְלוּ אֶת צִירָם הֵעִיד רַבִּי צְדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טִמָּאִים שֶׁהוּא טְהוֹר:

י כָּל הַנִּכְבְּשִׁים זֶה עִם זֶה מוֹתְרִים אֲלֹא עִם הַחֲסִית חֲסִית חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְּרוּמָה יֵרֶק שֶׁל חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְּרוּמָה אָסוּר אֲבָל חֲסִית שֶׁל חוֹלִין עִם יֵרֶק שֶׁל תְּרוּמָה מוֹתֵר:

יא רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרָדִים אָסוּרִים מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטֶּעַם רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כְּרוּב שֶׁל שְׁקִיָּא עִם כְּרוּב שֶׁל בַּעַל אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה מוֹתְרִים אֲלֹא עִם הַבָּשָׂר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֶּבֶד אוֹסְרֵת וְאֵינָה נֹאסְרֵת מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלָטֶת וְאֵינָה בּוֹלַעַת:

^ב בִּיעָה שְׁנֵתִבְלָה בַּתְּבָלִין (אֲסוּרִים) . אֲפִילוּ חֶלְמוֹן שְׁלֵה אֲסוּר . מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע . מִי שֶׁלִקוֹת . וּמִי כִבָּשִׁים שֶׁל תְּרוּמָה . אֲסוּרִים לְזָרִים :

פרק יא

אֵין נוֹתֵנִין דְּבִילָה וּגְרוּגֶרֶת לְתוֹךְ הַמּוֹרִיִּים . מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲבָדֵן . אֲבָל נוֹתֵנִין אֶת הַיֵּין לַמּוֹרִיִּים . וְאֵין מִפְּטָמִין אֶת הַשָּׁמֶן . אֲבָל עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין יִינוֹמְלִין . אֵין מְבַשְׁלִים יֵין שֶׁל תְּרוּמָה . מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעֲיטוֹ . רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבִּיחוֹ :

^ב דְּבַשׁ תְּמָרִים וַיֵּין תְּפּוּחִים וְחֶמֶץ סְתוֹנִיּוֹת . וְשֹׂאֵר כָּל מִי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה . רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֶמֶשׁ . וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר . וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה . אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא מָנוּ חֲכָמִים שְׁבָעָה מְשָׁקִין בְּמוֹנֵי פְטָמִים . אֲלֵא אָמְרוּ שְׁבָעָה מְשָׁקִין טַמְאִים . וְשֹׂאֵר כָּל הַמְשָׁקִין טְהוֹרִים :

^ג אֵין עוֹשִׂין תְּמָרִים דְּבַשׁ . וְלֹא תְּפּוּחִים יֵין . וְלֹא סְתוֹנִיּוֹת חֶמֶץ . וְשֹׂאֵר כָּל הַפִּירוֹת . אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִבְּרִייתָן בַּתְּרוּמָה וּבִמְעֶשֶׂר שְׁנִי . אֲלֵא זִיתִים וְעִנְבִּים בְּלִבָּד . אֵין סוֹפְגִין אַרְבָּעִים מִשּׁוּם עֶרְלָה . אֲלֵא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזִּיתִים וּמִן הָעִנְבִּים . וְאֵין מְבִיאִין בְּכוֹרִים מְשָׁקִין . אֲלֵא הַיּוֹצֵא מִן הַזִּיתִים וּמִן הָעִנְבִּים . וְאֵינוּ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה . אֲלֵא

הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים וְאִין מִקְרִיבִין עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים:

ד' עוֹקְצֵי תֵּאֲנִים וּגְרוּגְרוֹת הַכְּלִיסִים וְהַחֲרוּבִין שֶׁל תְּרוּמָה.
אֲסוּרִים לִזְרִים:

ה' גִּרְעִינֵי תְּרוּמָה בְּזֶמֶן שֶׁהוּא מִכְּנִסָּן אֲסוּרוֹת וְאִם
הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרוֹת וְכֵן עֲצָמוֹת הַקִּדְשִׁים בְּזֶמֶן שֶׁהוּא
מִכְּנִסָּן אֲסוּרִין וְאִם הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרִין הַמּוֹרֶסֶן מוֹתֵר.
סוֹבִין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת וְשֶׁל יִשְׁנוֹת מוֹתְרוֹת וְנוֹהֵג
בְּתְרוּמָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחוּלִין הַמְּסֻלָּת קֵב אוֹ קֵבִים
לְסָאָה לֹא יֵאבֹד אֶת הַשָּׂאֵר אֶלָּא יִנְיָחוּנוּ בַּמָּקוֹם הַמִּצָּנֵעַ:

י' מְגוּרָה שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְּרוּמָה אֵין מְחִיבִים אוֹתוֹ
לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמִלְקֹט אַחַת אַחַת אֶלָּא מְכַבֵּד כְּדֶרְכּוֹ וְנוֹתֵן
לְתוֹכָהּ חוּלִין:

י' וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת
יוֹשֵׁב וּמִטְפֹּחַ אֶלָּא נוֹהֵג בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחוּלִין:

י"ה הַמַּעֲרָה מִכֹּד לְכַד וְנוֹטָף שְׁלֹשׁ טַפִּים נוֹתֵן לְתוֹכָהּ
חוּלִין הַרְבֵּינָה וּמִצָּה הָרִי זוֹ תְּרוּמָה וְכִמָּה תִּהְיֶה בְּתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאִי וְיִוְלִיכְנָה לִכְהֵן אֶחָד מִשְׁמוֹנָה לְשְׁמִינִית:

ט' כְּרִשְׁיֵי תְּרוּמָה מֵאֲכִילִין אוֹתָם לְבִהְמָה וּלְחִיָּה
וְלִתְרַגְּוֹלִים יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֵּהֶן מֵאֲכִילָה כְּרִשְׁיֵי
תְּרוּמָה וְכֵהֶן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל אֵף עַל פִּי שְׁמִזּוֹנוֹתֶיהָ

עָלְיוֹ לֹא יֹאכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָהּ. יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ פָּרָה
מִכֶּהֶן לֹא יֹאכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָהּ. וְכֵהֶן שֵׁשׁ פָּרָה
מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה:

· מְדֻלֵּקִין שֶׁמֶן שְׂרִיפָה בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מְדַרְשׁוֹת
וּבִמְבֹאֹת הָאֶפְלִין וְעַל גְּבֵי הַחֹלִין בְּרִשְׁוֹת כֶּהֶן. בֵּית
יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לִכֶּהֶן וְהִיא לְמוֹדָה (לְבֹא) אֶצֶל אָבִיהָ.
אָבִיהָ מְדַלֵּיק בְּרִשְׁוֹתָהּ. מְדֻלֵּקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה אֲבָל לֹא
בְּבֵית הָאֶבֶל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בְּבֵית
הָאֶבֶל אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כָּאֵן
וְכֵאֵן. רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר כָּאֵן וְכֵאֵן: סליק

מסכת מעשרות

יום ד

פרק א

כָּלֵל אָמְרוּ בַּמַּעֲשֹׂרוֹת כֹּל שֶׁהוּא אָכַל וְנִשְׁמַר וְגִדּוּלֵיו
מִן הָאָרֶץ חֵיִיב בַּמַּעֲשֹׂרוֹת וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ
כֹּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ אָכַל וְסוּפוֹ אָכַל אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמְרוֹ
לְהוֹסִיף אָכַל חֵיִיב קֶטֶן וְגִדּוֹל וְכֹל שֶׁאֵין תַּחֲלָתוֹ אָכַל אֲבָל
סוּפוֹ אָכַל אֵינּוּ חֵיִיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָכַל:

ב מֵאֵימַתִּי הַפִּירוֹת חֵיִיבִין בַּמַּעֲשֹׂרוֹת הַתֵּאֲנִים
מִשִּׁיב־חִילוֹ הָעֲנָבִים וְהָאֲבִשִׁים מִשֶּׁהִבֵּאִשׁוּ הָאוֹג
וְהַתּוֹתִים מִשִּׁיאֲדִימוֹ וְכֹל הָאֲדוּמִים מִשִּׁיאֲדִימוֹ הָרְמוֹנִים
מִשִּׁימְסוֹ הַתְּמָרִים מִשִּׁיטִּילוֹ שְׁאֹר הָאֶפְרָסְקִים
מִשִּׁיטִּילוֹ גִּידִים הָאֶגְזִזִּים מִשִּׁיעֲשׂוֹ מְגוּרָה רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר הָאֶגְזִזִּים וְהַשְּׁקָדִים מִשִּׁיעֲשׂוֹ קְלִיפָה:

ג הַחֲרוּבִין מִשִּׁינְקָדוֹ וְכֹל הַשְּׁחוּרִין מִשִּׁינְקָדוֹ הָאֲגָסִים
וְהַקֶּרְסָטוּמָלִין וְהַפְּרִישִׁין וְהָעוֹזָרִדִּים מִשִּׁיקְרָחוֹ וְכֹל
הַלְבָּנִים מִשִּׁיקְרָחוֹ הַתֵּלְתָן מִשִּׁתְּצָמַח הַתְּבוּאָה וְהַזֹּתִים
מִשִּׁיכְנִיסוֹ שְׁלִישׁ:

ד וּבִיָּרֶק הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים וְהַמִּלְפָּפוֹנוֹת
הַתְּפוּחִים וְהָאֲתָרוּגִין חֵיִיבִים גְּדוֹלִים וְקֹטְנִים רַבִּי שְׁמַעוֹן

פֹּטֹר אֶת הָאֶתְרוּגִין בְּקֶטֶן. הַחַיִּיב בַּשְּׂקָדִים הַמָּרִים
פֹּטֹר בַּמֶּתוּקִים. הַחַיִּיב בַּמֶּתוּקִים פֹּטֹר בַּמָּרִים:

ה' אֵיזָהוּ גִרְנָן לַמַּעֲשֵׂרוֹת. הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים מִשִּׁיפָּקְסוּ.
וְאִם אֵינוֹ מִפָּקֶס מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה. אֲבֵטִיחַ מִשִּׁישָׁלֶק וְאִם
אֵינוֹ מִשָּׁלֶק עַד שִׁיעֵשָׁה מְקַצָּה. יֵרֶק הַנֶּאֱגָד מִשִּׁיאָגֵד.
אִם אֵינוֹ אוֹגֵד עַד שִׁימְלֵא אֶת הַכְּלִי. וְאִם אֵינוֹ מְמַלֵּא
אֶת הַכְּלִי עַד שִׁילָקֹט כָּל צָרְכוֹ. כֹּלְכָלָה עַד שִׁיחֲפָה. וְאִם
אֵינוֹ מַחֲפֶה עַד שִׁימְלֵא אֶת הַכְּלִי. וְאִם אֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת
הַכְּלִי עַד שִׁילְקוּט כָּל צָרְכוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים בְּמוֹלִיד
לְשׁוֹק. אֲבָל בְּמוֹלִיד לְבֵיתוֹ. אוֹכֵל מֵהֶם עֲרָאֵי עַד שֶׁהוּא
מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ:

י' הַפֶּרֶד וְהַצְמוּקִין וְהַחֲרוּבִין מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה. הַבְּצָלִים
מִשִּׁיפָּקֶל. וְאִם אֵינוֹ מִפָּקֶל. מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה. הַתְּבוּאָה
מִשִּׁימְרַח. וְאִם אֵינוֹ מִמְרַח עַד שִׁיעֵמִיד עֲרִימָה. הַקֶּטָּנִיּוֹת
מִשִּׁיכְבוֹר וְאִם אֵינוֹ כּוֹבֵר עַד שִׁימְרַח. אֵף עַל פִּי שִׁמְרַח
נוֹטֵל מִן הַקּוֹטְעִים וּמִן הַצֹּדְדִים. וּמִמָּה שֶׁבִּתּוֹךְ הַתֵּבָן
וְאוֹכֵל:

י' הֵיזֵן מִשִּׁיקָפָה אֵף עַל פִּי שֶׁקָּפָה קוֹלֵט מִן הַגֶּת הָעֲלִינָה.
וּמִן הַצִּנּוֹר וְשׁוֹתָהּ. הַשָּׁמֶן מִשִּׁירֵד לְעוֹקָה. אֵף עַל פִּי שִׁירֵד
נוֹטֵל מִן הָעֵקֶל וּמִבֵּין הַמָּמֶל וּמִבֵּין הַפָּצִין. וְנוֹתֵן לַחֲמָטָה
וְלַתְּמָחוּי. אֲבָל לֹא יִתֵּן לְקִדְרָה וְלִלְפָס כִּשְׁהֵן רוֹתְחִין. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר לְכָל הוּא נוֹתֵן חוּץ מִדְּבַר שִׁישׁ בּוֹ חֲמֵץ וְצִיר:

ח העגול משיחליקנו. מחליקים בתאנים ובענבים של
טבל. רבי יהודה אוסר. המחליק בענבים לא הכשר.
רבי יהודה אומר הכשר. הגרוגרות משידוש. ומגורה
משיעגל. היה דש בחבית ומעגל במגורה. נשברה החבית
ונפתחה המגורה לא יאכל מהם עראי. רבי יוסי מתיר:

פרק ב

היה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלין ופטורין.
לפיכך אם הכניסו לבתייהם מתקנים ודאי. טלו
והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי. לפיכך אם
הכניסו לבתייהם אינן מתקנין אלא דמאי:

ב היו יושבין בשער או בחנות. ואמר טלו לכם תאנים
אוכלין ופטורין. ובעל השער ובעל החנות חייבין. רבי
יהודה פוטר עד שיחזיר את פניו. או עד שישנה מקום
ישיבתו:

ג המעלה פירות מן הגליל ליהודה או עולה לירושלים.
אוכל מהם עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך. וכן
בתורה. רבי מאיר אומר עד שהוא מגיע למקום
השביתה. והרוכלין המחזרין בעירות אוכלים עד
שמגיעים למקום הלינה. רבי יהודה אומר הבית הראשון
הוא ביתו:

י פירות שתִּרְמֵן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכָתָן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 אוֹסֵר מְלֹאכֹל מֵהֶם עֲרָאִי וְחֻכְמִים מִתִּירִין חוּץ מִכֻּלְכֶּלֶת
 תְּאֵנִים. כֻּלְכֶּלֶת תְּאֵנִים שֶׁתִּרְמָה רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר
 וְחֻכְמִים אוֹסְרִין:

ה האומר לחבירו הילך איסר זה. וְתֵן לִי בּוֹ חֲמֵשׁ
 תְּאֵנִים. לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר. וְאִם צִרְף חֲזִיב. אָמַר
 רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּגִנַּת וְרָדִים שֶׁהִיְתָה בִירוּשָׁלַיִם. וְהָיוּ
 תְּאֵנִים נִמְכָּרוֹת מִשְׁלֵשׁ וּמֵאַרְבַּע בְּאִיסָר וְלֹא הוּפְרַשׁ
 מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂה מֵעוֹלָם:

ו האומר לחבירו הילך איסר זה בעֶשֶׂר תְּאֵנִים שְׁאָבוּר
 לִי. בּוֹרֵר וְאוֹכֵל. בְּאֶשְׁכּוֹל שְׁאָבוּר לִי מִגִּרְגֵר וְאוֹכֵל. בְּרִמּוֹן
 שְׁאָבוּר לִי פּוֹרֵט וְאוֹכֵל. בְּאַבְטִיחַ שְׁאָבוּר לִי סוּפֹת וְאוֹכֵל.
 אֲבָל אִם אָמַר לוֹ בְּעֶשְׂרִים תְּאֵנִים אֵלָיו. בְּשָׁנִי אֶשְׁכְּלוֹת
 אֵלָיו. בְּשָׁנִי רִמּוֹנִים אֵלָיו. בְּשָׁנִי אֲבַטִּיחִים אֵלָיו. אוֹכֵל כְּדָרְכּוֹ
 וּפְטוּר. מִפְּנֵי שֶׁקָּנָה בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע:

ז השוכר את הפועל לקצות עמו בתְּאֵנִים. אָמַר לוֹ עַל
 מְנַת שְׁאוּכֵל תְּאֵנִים אוֹכֵל וּפְטוּר. עַל מְנַת שְׁאוּכֵל אֲנִי
 (וּבְנֵי בֵיתִי) אוֹ שִׁיאֲכַל בְּנֵי בִשְׁכָרִי הוּא אוֹכֵל וּפְטוּר וּבְנֵי
 אוֹכֵל וְחֲזִיב. עַל מְנַת שְׁאוּכֵל בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה וְלֹאֲחֵר
 הַקְצִיעָה. בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה אוֹכֵל וּפְטוּר. וְלֹאֲחֵר הַקְצִיעָה

אוֹכֵל וְחַיִּיב. שְׂאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה (חַיִּיב). זֶה הַכֶּלֶל
הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה פְּטוֹר. וְשְׂאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה חַיִּיב:

^ח הָיָה עוֹשֶׂה בַלְבָּסִים לֹא יֹאכֵל בְּבָנוֹת שֶׁבַע. בְּבָנוֹת שֶׁבַע
לֹא יֹאכֵל בַּלְבָּסִים. אֲבָל מוֹנֵעַ הוּא אֶת עַצְמוֹ עַד שְׂמַגִּיעַ
לְמָקוֹם הַיְּפוֹת וְאוֹכֵל. הַמַּחְלִיף עִם חֲבִירוֹ זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה
לְאָכּוֹל. זֶה לְקָצוֹת וְזֶה לְקָצוֹת. זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה לְקָצוֹת חַיִּיב.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַמַּחְלִיף לְאָכּוֹל חַיִּיב. וְלְקָצוֹת פְּטוֹר:

פרק ג

הַמַּעֲבִיר תְּאֵנִים בַּחֲצִירוֹ לְקָצוֹת. בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין. הַפּוֹעֲלִים שְׂעָמוֹ. בְּזִמְנָן שְׂאִין לָהֶם
עָלָיו מְזוֹנוֹת אוֹכְלִין וּפְטוּרִין. אֲבָל אִם יֵשׁ לָהֶם עָלָיו
מְזוֹנוֹת. הָרִי אֵלָיו לֹא יֹאכְלוּ:

^ב הַמוֹצִיא פּוֹעֲלָיו לַשָּׂדֶה. בְּזִמְנָן שְׂאִין לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין. וְאִם יֵשׁ לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת אוֹכְלִים אַחַת
אַחַת מִן הַתְּאֵנָה. אֲבָל לֹא מִן הַסֵּל וְלֹא מִן הַקֶּפֶה וְלֹא מִן
הַמִּקְצָה:

^ג הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת בְּזִיתִים. אָמַר לוֹ עַל מְנַת
לְאָכּוֹל זִיתִים. אוֹכֵל אֶחָד אֶחָד פְּטוֹר. וְאִם צִרְף חַיִּיב.
לְנֹכַח בְּבָצָלִים. אָמַר לוֹ עַל מְנַת לְאָכּוֹל יֶרֶק. מְקָרְטִם
עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל. וְאִם צִרְף חַיִּיב:

י' מִצָּא קְצִיצוֹת בַּדֶּרֶךְ. אֲפִילוּ בְצֵד שְׂדֵה קְצִיצוֹת. וְכֵן תֵּאָנָה שֶׁהִיא נוֹטָה עַל הַדֶּרֶךְ וּמִצָּא תַּחְתֶּיהָ תֵּאָנִים. מוֹתְרוֹת מְשׁוּם גָּזֹל. וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. וּבִיּוֹתִים וּבַחֲרוּבִים חֵיִיבִים. מִצָּא גְרוּגְרוֹת אִם דָּרְסוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם חֵיִיב. וְאִם לֹא פֶטוּר. מִצָּא פִלְחֵי דְבִילָה חֵיִיב. שִׂידוּעַ שֶׁהֵם מַדְבֵּר גָּמוּר. וְהַחֲרוּבִים עַד שֶׁלֹּא כָנָסָן לִרְאֵשׁ הַגֶּגֶ. מוֹרִיד מֵהֶם לְבִהֶמָּה פֶטוּר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת הַמוֹתֵר:

ה' אִיזוֹ הִיא חֲצֵר שֶׁהִיא חֵיִיבֶת בַּמַּעֲשְׂרוֹת. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר חֲצֵר הַצּוֹרֵת שֶׁהַכֵּלִים נִשְׁמְרִים בְּתוֹכָהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתֵחַ וְאֶחָד נוֹעֵל פְּטוּרָה. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין אָדָם בּוֹשׁ מִלֵּאכּוֹל בְּתוֹכָהּ חֵיִיבֶת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּכְנַס לָהּ וְאִין אוֹמֵר לוֹ מָה אַתָּה מִבְּקֵשׁ פְּטוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה לַפְּנִים מִזֶּה הַפְּנִימִית חֵיִיבֶת וְהַחִיצוֹנָה פְּטוּרָה:

י' הַגְּגוֹת פְּטוּרִין אִף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל חֲצֵר הַחֵיִיבֶת. בֵּית שַׁעַר אֲכַסְדָּרָה וּמִרְפָּסֶת הָרִי אֵלּוּ כְּחֲצֵר אִם חֵיִיבֶת חֵיִיבִין. וְאִם פְּטוּרָה פְּטוּרִים:

י' הַצְּרִיפִים וְהַבְּרִגִּין וְהָאֱלֵקִיטִיּוֹת פְּטוּרִין. סִכַּת גְּנוֹסֶר אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רַחִים וְתִרְנַגּוּלִים פְּטוּרָה. סִכַּת הַיּוֹצְרִים הַפְּנִימִית חֵיִיבֶת. וְהַחִיצוֹנָה פְּטוּרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל

שְׁאִינָה דִּירַת הַחֲמָה וְדִירַת הַגְּשָׁמִים פְּטוּרָהּ סִכַּת הַחֶג
בְּחֶג רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב וְחֲכָמִים פּוֹטְרִין:

ח תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר
וְאִם צָרֶף חַיִּיב רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אַחַת בִּימִינוֹ וְאַחַת
בְּשְׂמָאלוֹ וְאַחַת בְּפִיו עָלָה לְרֹאשָׁה מִמֶּלֶא חִיקוֹ וְאוֹכֵל:

ט גָּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּחֶצֶר נוֹטֵל אֶת כָּל הָאֶשְׁכּוֹל וְכֵן
בְּרֵמֶזֶן וְכֵן בְּאַבְטִיחַ דְּבָרֵי רַבִּי טַרְפוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
מִגִּרְגֵר בְּאֶשְׁכּוֹל וּפּוֹרֵט בְּרֵמֶזֶן וְסוֹפֶת בְּאַבְטִיחַ כֶּסֶבֶר
שֶׁהִיא זְרוּעָה בְּחֶצֶר מְקַרְטֵם עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל וְאִם צָרֶף
חַיִּיב הַסָּאָה וְהָאֲזוּב וְהַקּוֹרְנִית שֶׁבְּחֶצֶר אִם הָיוּ נִשְׁמְרִים
חַיִּיבִין:

י תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר וְנוֹטָה לַגֶּנֶה אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ
פְּטוּר עוֹמֶדֶת בַּגֶּנֶה וְנוֹטָה לְחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת פְּטוּר
וְאִם צָרֶף חַיִּיב עוֹמֶדֶת בָּאָרֶץ וְנוֹטָה לְחוּצָה לָאָרֶץ
בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְנוֹטָה לָאָרֶץ הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר וּבִבְתִּי
עָרֵי חוּמָה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר וּבְעָרֵי מְקֻלָּט הַכֹּל
הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף:

פרק ד

הכובש השולק המולח בשדה חייב. המכמן באדמה פטור. המטבל בשדה פטור. הפוצע זיתים שיצא מהם השרף פטור. הסוחט זיתים על בשרו פטור. ואם סחט ונתן לתוך ידו חייב. המקפא לתבשיל פטור. לקדרה חייב מפני שהוא כבור קטן:

^ב תנזקות שטמנו תאנים לשבת ושכחו לעשרן. לא יאכלו למוצאי שבת עד שיעשרו. כלכלת השבת בית שמאי פוטרין. ובית הלל מחייבין. רבי יהודה אומר אף הלוקט את הכלכלה לשלוח לחבירו לא יאכל עד שיעשר:

^ג הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל. אם מלח ונתן לפניו חייב. רבי אליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב. ומן הטמא פטור. מפני שהוא מחזיר את המותר:

^ד שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן פטור. דברי רבי מאיר. רבי אליעזר ברבי צדוק מחייב. וחקמים אומרים על החמין חייב. ועל הצונן פטור:

^ה המקלף שעורים מקלף אחת אחת ואוכל. ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. המולל מלילות של חטים מנפח מיד ליד ואוכל. ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב. כסבר שזרעה לזרע. ירקה פטור. לזרע לירק מתעשרת זרע וירק. רבי

אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַשֶּׁבֶת מִתַּעֲשׂוֹר זֶרַע וַיֵּרֶק וַיִּזְרִין וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים אֵינּוּ מִתַּעֲשׂוֹר זֶרַע וַיֵּרֶק אֶלֶּא הַשְּׁחָלִים וְהַגִּרְגִּיר
בְּלֶבֶד:

י רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר תִּימְרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חֲרָדֵל וְשֶׁל
פֹּל הַלֶּבֶן חִיבוֹת בְּמַעֲשֵׁר רַבִּי אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַצֶּלֶף
מִתַּעֲשׂוֹר תִּימְרוֹת וְאַבִּינֹת וְקִפְרָס רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵין
מִתַּעֲשׂוֹר אֶלֶּא אַבִּינֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּרִי:

פרק ה

הָעוֹקֵר שְׁתָּלִים מִתּוֹךְ שָׁלוּ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוּ פָטוֹר לֶקַח
בְּמַחְבֵּר לִקְרַקַּע פָּטוֹר לֶקַט לְשִׁלּוּחַ לַחֲבִירוֹ
פָּטוֹר רַבִּי אֵלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ כִּיּוֹצֵא בָהֶם
נִמְכָּרִים בְּשׁוֹק הָרִי אֵלּוֹ חִיבִין:

ב הָעוֹקֵר לֶפֶת וְצִנּוֹנוֹת מִתּוֹךְ שָׁלוּ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוּ לְזֶרַע
חִיִּיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֶרֶן בְּצָלִים מִשֶּׁהִשְׂרִישׁוּ בְּעֵלְיָה טְהוֹר
מִלְטָמָא גִּפְלָה עֲלֵיהֶם מַפּוֹלֶת וְהֵם מְגוּלִים הָרִי אֵלּוֹ
כְּנוֹטוּעִים בַּשָּׂדֶה:

ג לֹא יִמְכּוֹר אָדָם אֶת פִּירוֹתָיו מִשְׁבָּאוֹ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת
לְמִי שֶׁאֵינּוּ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֻׂרוֹת וְלֹא בַּשְּׂבִיעִית לְמִי שֶׁהוּא
חָשׁוּד עַל הַשְּׂבִיעִית וְאִם בָּכְרוּ נוֹטֵל הַבְּכוּרוֹת וּמוֹכֵר אֶת
הַשָּׂאָר:

ד לא ימכור אדם את תבגו ואת גפתו ואת זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה שהתורם בלבד על הקטועים על הצדדים ועל מה שבתוך התבן:

ה הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב ומשבא לעונת המעשרות פטור ולוקט כדרך והולך רבי יהודה אומר אף ישכור פועלים וילקוט אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שקנה קרקע אבל בזמן שלא קנה קרקע אם עד שלא בא לעונת המעשרות פטור רבי אומר אף לפי חשבון:

ו המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור רבי יהודה מחייב מצא יותר על כדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון:

ז חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת הרי אלו חייבים שיודע שמדבר הגמור היו גוררין כל הלילה:

ח שום בעל בכי ובצל של רכפא וגריסין הקילקין והעדשים המצירות רבי מאיר אומר אף הקרקס רבי יוסי אומר אף הקטנים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית זרע לוף העליון זרע כרישים זרע בצלים זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל

אָדָם בְּשִׁבְעִיתָּ. שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאֲבִיָּהּ תְּרוּמָה הָרִי אֵלָיו
יֵאָכְלוּ: סליק

מסכת מעשר שני

פרק א

מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ. וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ. וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ. וְלֹא שׁוֹקְלִין בְּנִגְדּוֹ. וְלֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הִילָךְ יֵין וְתַן לִי שְׁמֹן. וְכֵן שְׂאֵר כָּל הַפִּירוֹת. אֲבָל נֹתְנִין זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

ב מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ תָּמִים חִי. וְלֹא בֶעַל מוֹם חִי וְשָׁחוּט. וְאֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה. הַבְּכוֹר מוֹכְרִים אוֹתוֹ תָּמִים חִי. וּבֶעַל מוֹם חִי וְשָׁחוּט. וּמְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה. אֵין מַחְלִלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל אֲסִימוֹן. וְלֹא עַל הַמִּטְבֵּעַ שְׁאִינוֹ יוֹצֵא. וְלֹא עַל הַמָּעוֹת שְׁאִינוֹ בִּרְשׁוֹתוֹ:

ג הַלּוֹקַח בְּהֵמָה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אוֹ חִיָּה לַבֶּשֶׂר תֹּאנָה. יֵצֵא הָעוֹר לַחֲזִלִין אִף עַל פִּי שֶׁהָעוֹר מְרַבֶּה עַל הַבֶּשֶׂר. כִּדֵּי יֵין סְתוּמוֹת מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכָן לְמַכֵּר סְתוּמוֹת יֵצֵא קִנְקֵן לַחֲזִלִין. הָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים יֵצְאוּ קְלִיפָהֶם לַחֲזִלִין. הַתְּמָד עַד שֶׁלֹּא הִחֲמִין אִינוֹ נִלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. וּמִשֶּׁהִחֲמִין נִלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

ד הַלּוֹקַח חִיָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים. בְּהֵמָה לַבֶּשֶׂר תֹּאנָה. לֹא יֵצֵא הָעוֹר לַחֲזִלִין. כִּדֵּי יֵין פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת. מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכָן לְמַכֵּר פְּתוּחוֹת. לֹא יֵצֵא קִנְקֵן לַחֲזִלִין. סְלִי זִיתִים וְסְלִי עֲנָבִים עִם הַכֶּלִי. לֹא יֵצְאוּ דְּמֵי הַכֶּלִי לַחֲזִלִין:

ה הלוקח מים ומלח ופירות המחברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים. לא קנה מעשר. הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומן. מזיד יעלו ויאכלו במקום. ואם אין מקדש ירקבו:

י הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמיה למקומן. מזיד תעלה ותאכל במקום. ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה:

י אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות. ובהמה טמאה מדמי מעשר שני. ואם לקח יאכל כנגדן. אין מביאין קני זבים. וקני זבות. וקני יולדות. חטאות ואשמות מדמי מעשר שני. ואם הביא יאכל כנגדם. זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני. יאכל כנגדו:

פרק ב

מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה ולסיכה. לאכול דבר שדרכו לאכול. (ולשתות דבר שדרכו לשתות. ולסוד דבר שדרכו לסוד. לא יסוד יין וחמץ. אבל סד הוא את השמן. אין מפטמין שמן של מעשר שני. ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפטם. אבל מפטם הוא את היין. נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו. השבח לפי חשבון. דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו. השבח לפי חשבון. עסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני. זה הכלל כל ששבחו

נָכַר. הַשֶּׁבַח לְפִי חֶשְׁבֹּן וְכָל שְׂאִין שֶׁבַח נָכַר הַשֶּׁבַח
לְשָׁנִי:

ב רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵין סָכִין שְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי
בִּירוּשָׁלַיִם וְחֻכָּמִים מִתִּירִין. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אִם
הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה חֲמוּרָה. לֹא נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל. אָמַר
לָהֶם מָה לֹא אִם הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה הַחֲמוּרָה מְקוֹם שֶׁהֵקֵל
בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן. נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל מְקוֹם שֶׁלֹּא
הֵקֵל בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן:

ג תְּלָתָן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי תֹאכֵל צִמְחוֹנִים וְשֵׁל תֵּרוֹמָה בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטֶהְרָה חוּץ מִחִפְיַתָּהּ. וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה חוּץ מִשְׁרִיטָתָהּ:

ד כַּרְשִׁינֵי מַעֲשֵׁר שְׁנִי יֵאָכְלוּ צִמְחוֹנִים. וְנִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם
וְיוֹצְאִין גְּטָמָא. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים יִפְדּוּ. וְשֵׁל תֵּרוֹמָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שׁוֹרִין
וְשָׁפִין בְּטֶהְרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
שׁוֹרִין בְּטֶהְרָה וְשָׁפִין וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה. שְׁמַאי אוֹמֵר
יֵאָכְלוּ צָרִיד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה:

ה מַעוֹת חוֹלִין. וּמַעוֹת מַעֲשֵׁר שְׁנִי שְׁנֵת פְּזִירוֹ. מָה שֶׁלֶקֶט
לֶקֶט לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי עַד שִׁישְׁלִים. וְהַשָּׂאָר חוֹלִין. אִם בָּלָל
וְחָפַן לְפִי חֶשְׁבֹּן. זֶה הַכֹּלל הַמְתַּלְקָטִים לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי.
וְהַנִּבְלָלִין לְפִי חֶשְׁבֹּן:

י סֵלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְשֶׁל חֹלִין שֶׁנִּתְּעַרְבוּ מִבֵּיא בְּסֵלַע מַעֲוֹת וְאוֹמֵר סֵלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִיא מְחַלֵּלֶת עַל הַמַּעֲוֹת הָאֵלּוּ וּבֹרֵר אֶת הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן וּמְחַלֵּלֵן עָלֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ מְחַלֵּלִין כֶּסֶף עַל נִחֲשֶׁת מְדֻחֶק וְלֹא שִׁיתְקִיִּים בֶּן אֶלָּא חֹזֵר וּמְחַלֵּלֵם עַל הַכֶּסֶף:

י' בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם אֶת סִלְעֵיו דִּינָרִי זָהָב וּבֵית הֵלֵל מַתִּירִין אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אֲנִי עֲשִׂיתִי לְרַבִּן גַּמְלִיאֵל וּלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶת כֶּסֶפֶן דִּינָרִי זָהָב:

ח' הַפּוֹרֵט סֵלַע מִמַּעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים בְּכָל הַסֵּלַע מַעֲוֹת וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים בְּשֶׁקֶל כֶּסֶף וּבְשֶׁקֶל מַעֲוֹת רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵין מְחַלֵּלִין כֶּסֶף וּפִירוֹת עַל הַכֶּסֶף וְחֻכָּמִים מַתִּירִין:

ט' הַפּוֹרֵט סֵלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בִירוּשָׁלַיִם בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים בְּכָל הַסֵּלַע מַעֲוֹת וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים בְּשֶׁקֶל כֶּסֶף וּבְשֶׁקֶל מַעֲוֹת הַדִּנָּים לִפְנֵי חֻכָּמִים אוֹמְרִים בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִים כֶּסֶף וּבְדִינָר מַעֲוֹת רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִים כֶּסֶף (וּבְרַבִּיעִית כֶּסֶף) וּבְרַבִּיעִית מַעֲוֹת רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אַרְבַּעָה אֶסְפָּרִי כֶסֶף שְׁמַאי אוֹמֵר יִנְיַחָנָה בְּחֻגּוֹת וַיֵּאכֹל כְּגִגְדָּה:

י' מִי שֶׁהָיוּ מְקַצֵּת בָּנָיו טֶמְאִין וּמְקַצֵּתֵן טְהוֹרִין מִנִּיחַ אֶת הַסֵּלַע וְאוֹמֵר מֵה שֶׁהִטְהוֹרִים שׁוֹתִים סֵלַע זֶה מְחַלֵּלֶת עָלָיו נִמְצְאוּ טְהוֹרִים וְטֶמְאִין שׁוֹתִין מִכָּד אֶחָד:

פרק ג

לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ. הֲעַל אֶת הַפִּירוֹת הָאֵלֹו
לִירוּשָׁלַיִם לַחֲלֹק. אֲלֹא אוֹמַר לוֹ הֲעַלְם שְׁנֵאכֻלָּם
וְנִשְׁתַּם בִּירוּשָׁלַיִם. אֲבָל נוֹתְנִים זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

^ב אֵין לוֹקַחִין תְּרוּמָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׁר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעַט
בְּאַכִּילָתוֹ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן מָה
אִם הִקְל בְּזִבְחֵי שְׁלָמִים. שֶׁהוּא מְבִיאַן לַיָּדִי פָּגוּל וְנוֹתֵר
וְטָמֵא. לֹא נִקְל בְּתְרוּמָה אָמְרוּ לוֹ מָה אִם הִקְל בְּזִבְחֵי
שְׁלָמִים שֶׁהֵן מוֹתְרִין לְזָרִים. נִקְל בְּתְרוּמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה
לְזָרִים:

^ג מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעֲוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְצָרִיד לוֹ. וְלַחֲבִירוֹ פִּירוֹת.
אוֹמַר לַחֲבִירוֹ הֲרִי הַמַּעֲוֹת הָאֵלֹו מְחַלְלִים עַל פִּירוֹתֶיךָ.
נִמְצָא זֶה אוֹכֵל פִּירוֹתָיו בְּטָהֳרָה. וְהִלָּה עוֹשֶׂה צָרְכוֹ
בְּמַעֲוֹתָיו. וְלֹא יֹאמַר כֵּן לַעַם הָאָרֶץ אֲלֹא בְדִמְאִי:

^ד פִּירוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעֲוֹת בְּמִדְיָנָה. אוֹמַר הֲרִי הַמַּעֲוֹת
הֵם מְחַלְלִין עַל פִּירוֹת הָאֵלֹו. מַעֲוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּפִירוֹת
בְּמִדְיָנָה. אוֹמַר הֲרִי הַמַּעֲוֹת הָאֵלֹו מְחַלְלִין עַל פִּירוֹת
הֵם. וּבִלְבָד שִׁיעֲלוּ הַפִּירוֹת וַיֵּאכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם:

^ה מַעֲוֹת נִכְנָסוֹת לִירוּשָׁלַיִם וַיּוֹצְאוֹת. וּפִירוֹת נִכְנָסִין וַיֵּאֲכֹלוּ
וַיּוֹצְאוֹם. רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר אֵף הַפִּירוֹת נִכְנָסִין
וַיּוֹצְאוֹן:

י פירות שנגמרה מלאכתן. ועברו בתוך ירושלים. יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ושלא נגמרה מלאכתן. סלי ענבים לגת. וסלי תאנים למוקצה. בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל. על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום. ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן. שבית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום. והדמאי נכנס ויוצא ונפדה:

י אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ. או עומד בחוץ ונוטה לפנים. מכנגד החומה ולפנים כלפנים. מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ. בתי הבדים שפתחיהן לפנים ונחללן לחוץ. או שפתחיהן לחוץ ונחללן לפנים. בית שמאי אומרים הכל כלפנים. ובית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים. מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ:

י הלשכות בנזירות בקדש ופתוחות לחול. תוכן חול וגזיתיהן קדש. בנזירות בחול ופתוחות לקדש. תוכן קדש וגזיתיהן חול. בנזירות בקדש ובחול. ופתוחות לקדש ולחול. תוכן וגזיתיהן מכנגד הקדש ולקדש קדש. מכנגד החול ולחול חול:

ט מעֵשֶׁר שְׁנֵי שָׁנִים לִירוּשָׁלַיִם וְנִטְמָא בֵּין שְׁנִטְמָא בָּאֵב
הַטּוֹמְאָה. בֵּין שְׁנִטְמָא בּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה. בֵּין בְּפָנִים בֵּין
בַּחוּץ. בֵּית שְׁמָאֵי אוֹמְרִים הַכֹּל יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בְּפָנִים. חוּץ
מִשְׁנִטְמָא בָּאֵב הַטּוֹמְאָה בַּחוּץ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים הַכֹּל
יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בַּחוּץ. חוּץ מִשְׁנִטְמָא בּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה בְּפָנִים:

י הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מִעֵשֶׁר שְׁנֵי שְׁנִטְמָא. יִפְדָּה. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר יִקְבֹּר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה. מָה אִם מִעֵשֶׁר שְׁנֵי
עֲצָמוֹ שְׁנִטְמָא. הֲרִי הוּא נִפְדָּה. הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מִעֵשֶׁר שְׁנֵי
שְׁנִטְמָא. אֵינוֹ דִּין שִׁיפְדָּה. אָמַר לָהֶם לֹא. אִם אֲמַרְתֶּם
בְּמִעֵשֶׁר שְׁנֵי עֲצָמוֹ. שָׁכַן הוּא נִפְדָּה בְּטָהוֹר בְּרַחוּק מִקּוֹם.
תֹּאמְרוּ בַּלְקוּחַ בְּכֶסֶף מִעֵשֶׁר שְׁאֵינוֹ נִפְדָּה בְּטָהוֹר בְּרַחוּק
מִקּוֹם:

יא צָבִי שְׁלִקְחוּ בְּכֶסֶף מִעֵשֶׁר וּמַת. יִקְבֹּר עַל יְדֵי עוֹרוֹ. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִפְדָּה. לְקַחוּ חֵי וּשְׁחֲטוּ. וְנִטְמָא. יִפְדָּה. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר יִקְבֹּר. לְקַחוּ שְׁחוּט וְנִטְמָא הֲרִי הוּא כְּפִירוֹת:

יב הַמִּשְׁאֵל קִנְיָנִים לְמִעֵשֶׁר שְׁנֵי. אֵף עַל פִּי שְׁגָפָן לֹא קָנָה
מִעֵשֶׁר. זֶלַף לְתוֹכָן סֵתֶם. עַד שֶׁלֹּא גָפָן לֹא קָנָה מִעֵשֶׁר.
מִשְׁגָּפָן קָנָה מִעֵשֶׁר. עַד שֶׁלֹּא גָפָן עוֹלוֹת בְּאַחַד וּמֵאָה.
וּמִשְׁגָּפָן מְקַדְּשׁוֹת בְּכֹל שֶׁהֵן. עַד שֶׁלֹּא גָפָן תוֹרֵם מֵאַחַת
עַל הַכֹּל. וּמִשְׁגָּפָן תוֹרֵם מִכָּל אַחַת וְאַחַת:

יג בֵּית שְׁמָאֵי אוֹמְרִים מִפְּתַח וּמִעֶרְהָ לַגֹּת. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים מִפְּתַח וְאֵינוֹ צָרִיד לַעֲרוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים

בְּמָקוֹם שֶׁדֶרְכָן לַמָּכּוֹר סְתוּמוֹת. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדֶרְכָן
לַמָּכּוֹר פְּתוּחוֹת. לֹא יֵצֵא קִנְקֵן לַחֲלוּלִין. אֲבָל אִם רָצָה
לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ לַמָּכּוֹר בְּמִדָּה יֵצֵא קִנְקֵן לַחֲלוּלִין. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אִף הָאוֹמֵר לְחַבִּירוֹ חֲבִית זֶה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ.
חוּץ מִקִּנְקָנִים. יֵצֵא קִנְקֵן לַחֲלוּלִין:

פרק ד

הַמוֹלֵלִיךְ פִּירוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִמָּקוֹם הֵיכָר לַמָּקוֹם הַזֹּל.
אוּ מִמָּקוֹם הַזֹּל לַמָּקוֹם הֵיכָר. פּוֹדָהוּ כְּשַׁעַר
מִקְוָמוֹ. הַמְּבִיא פִירוֹת מִן הַגֶּרֶן לָעִיר. וְכַדֵּי יֵין מִן הַגֶּת
לָעִיר. הַשֹּׁבֵחַ לְשֵׁנִי. וְיִצְיָאוֹת מִבֵּיתוֹ:

^א פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי כְּשַׁעַר הַזֹּל. כְּמוֹת שֶׁהַחֲנֻנִי לֹקַח.
לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר. כְּמוֹת שֶׁשְׁלַחְנִי פּוֹרֵט וְלֹא כְּמוֹת
שֶׁהוּא מִצְרֵף. וְאֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֶכְסָרָה. אֶת שְׁדָמִיו
יְדוּעִים. יִפְדָּה עַל פִּי עַד אֶחָד. וְאֶת שְׁאֵין דָּמִיו יְדוּעִים.
יִפְדָּה עַל פִּי שְׁלֹשָׁה. כְּגוֹן הַיֵּין שֶׁקָּרַם. וּפִירוֹת שֶׁהִרְקִיבוּ.
וּמַעוֹת שֶׁהִחֲלִיאוּ:

^א בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסָלַע וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסָלַע. בַּעַל הַבֵּית
קוֹדֵם. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמֵשׁ. בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסָלַע.
וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסָלַע וְאִיסָר. אֶת סָלַע וְאִיסָר קוֹדֵם.
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן. הַפּוֹדָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁלוֹשׁ.

מוסיף עליו חמישית בין שהוא שלו ובין שנתן לו
במתנה:

ד מערימין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ולבתו
הגדולים לעבדו ולשפחתו העבדים הילך מעות אלו
ופדה לך מעשר שני זה אבל לא יאמר בן לבנו ולבתו
הקטנים לעבדו ולשפחתו הפנענים מפני שיידן כידו:

ה הנה עומד בגורן ואין בידו מעות אומר לחבירו הרי
הפרות האלו נתונים לך במתנה חוזר ואומר הרי אלו
מחללין על מעות שבבית:

ו משך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד
שעמד בשתיים נותן לו סלע ומשתכר בסלע ומעשר שני
שלו משך ממנו מעשר בשתיים ולא הספיק לפדותו עד
שעמד בסלע נותן לו סלע מחולין וסלע של מעשר שני
שלו אם היה עם הארץ נותן לו מדמאי:

ז הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר דיו
רבי יהודה אומר צריך לפרש היה מדבר עם האשה על
עסקי גטה וקדושיה ונתן לה גטה וקדושיה ולא פירש
רבי יוסי אומר דיו רבי יהודה אומר צריך לפרש:

ח המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי
הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר המניח פונדיון
ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא

בְּאִיסָר־אוֹכֵל עָלָיו עוֹד פֶּלֶג־הַמִּנְיָח אִיסָר שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי־
אוֹכֵל עָלָיו אֶחָד עֶשֶׂר בְּאִיסָר־וְאֶחָד מִמָּאָה בְּאִיסָר־בֵּית
שָׁמַי אוֹמְרִים הַכֹּל עֲשָׂרָה־וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בְּוָדָאִי־
אֶחָד עֶשֶׂר־וּבִדְמָאִי עֲשָׂרָה:

^ט כָּל הַמַּעֲוֹת הַנִּמְצָאִים־הָרִי אֵלּוּ חוֹלִין־אֲפִילוֹ דִּינָר זָהָב
עִם הַכֶּסֶף־וְעִם הַמַּעֲוֹת־מִצָּא בְּתוֹכָן חֶרֶס וְכָתוּב עָלָיו
מַעֲשֵׂר־הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר:

^י הַמוֹצֵא כָּלִי־וְכָתוּב עָלָיו קֶרֶבֶן־רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם
הָיָה שֶׁל חֶרֶס־הוּא חוֹלִין וּמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ קֶרֶבֶן־וְאִם הָיָה
שֶׁל מִתְּכֶת־הוּא קֶרֶבֶן־וּמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ חוֹלִין־אָמְרוּ לוֹ אֵין
דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִהְיוֹת כּוֹנְסִין חוֹלִין לְקֶרֶבֶן:

^{יא} הַמוֹצֵא כָּלִי־וְכָתוּב עָלָיו ק' קֶרֶבֶן־מ' מַעֲשֵׂר־ד' דְּמָאִי־
^{טז} טָבֵל־ת' תְּרוּמָה־שְׁבַשְׁעַת סָבְנָה הָיוּ כּוֹתְבִין ת' תַּחַת
תְּרוּמָה־רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּלֶם שְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם הֵם־אָמַר
רַבִּי יוֹסִי אֲפִילוֹ מִצָּא חֲבִית וְהִיא מְלִיאָה פִּירוֹת־וְכָתוּב
עָלֶיהָ תְּרוּמָה הָרִי אֵלּוּ חוֹלִין־שְׁאֲנִי אוֹמֵר אֲשַׁתְּקֵד הֵיתָה
מְלֵאָה פִּירוֹת תְּרוּמָה וּפְנָה:

^{יב} הָאוֹמֵר לִבְנוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָזוּיִת זוֹ־וּמִצָּא בָזוּיִת אַחֲרֵת־
הָרִי אֵלּוּ חוֹלִין־הָיָה שֵׁם מְנָה וּמִצָּא מֵאֲתִים־הַשָּׂאֵר חוֹלִין־
מֵאֲתִים וּמִצָּא מְנָה־הַכֹּל מַעֲשֵׂר:

פרק ה

כָּרֶם רְבָעִי מְצִינִין אוֹתוֹ בְּקוֹזוֹזוֹת אֲדָמָה וְשֵׁל עֶרְלָה
בַּחֲרִסִּית וְשֵׁל קִבְרוֹת בְּסִיד וּמִמָּחָה וְשׁוֹפֵךְ אָמַר
רַבִּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים בְּשִׁבְיעִית
וְהַצְנוּעִים מִנִּיחִין אֶת הַמַּעוֹת וְאוֹמְרִים כָּל הַנִּלְקָט מִזֶּה
יְהֵא מְחָלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלּוּ:

ב כָּרֶם רְבָעִי הָיָה עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם מִהַלֵּךְ יוֹם אֶחָד לְכָל
צֵד וְאִיזוֹ הִיא תְּחוּמָּה אֵילַת מִן הַדְּרוֹם וְעַקְרֶבֶת מִן
הַצָּפוֹן לֹד מִן הַמַּעְרָב וְהִירְדֵּן מִן הַמְּזָרָח וּמִשְׁרָבוֹ
הַפִּירוֹת הַתְּקִינוּ שֶׁיְהֵא נִפְדָּה סָמוּךְ לְחוּמָּה וּתְנָאִי הָיָה
הַדָּבָר שְׁאִימְתִי שֶׁיִּרְצוּ יַחְזוֹר הַדָּבָר לְכֻמוֹת שֶׁהָיָה רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה הַתְּנָאִי הַזֶּה וּתְנָאִי
הָיָה אִימְתִי שֶׁיִּבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ יַחְזוֹר הַדָּבָר לְכֻמוֹת
שֶׁהָיָה:

ג כָּרֶם רְבָעִי בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֶמֶשׁ וְאֵין לוֹ
בִיעוֹר וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים יֵשׁ
לוֹ פָּרֶט וְיֵשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת וְהָעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעַצְמָן וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים כֻּלּוֹ לָגַת:

ד בִּיצֵד פּוֹדִין גָּטָע רְבָעִי מִנִּיחִין אֶת הַסֵּל עַל פִּי שְׁלֶשָׁה
וְאוֹמֵר בְּמָה אָדָם רוֹצֶה לִפְדוֹת לוֹ בְּסָלַע עַל מִנַּת לְהוֹצִיא
יְצִיאֹת מִבֵּיתוֹ וּמִנִּיחִין אֶת הַמַּעוֹת וְאוֹמֵר כָּל הַנִּלְקָט מִזֶּה
מְחָלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלּוּ בְּכַךְ וּבְכַךְ סָלִים בְּסָלַע:

ה בְּשִׁבְעֵית פֹּדֶהוּ בְּשׁוּיֹזִי וְאִם הָיָה הַכֹּל מוֹפָקָר אֵין לוֹ
אֵלָא שְׂכָר לְקִיטָהּ הַפֹּדֶה נֹטַע רְבָעִי שְׁלוֹ מוֹסִיף עָלָיו
חֲמִישִׁיתוֹ בֵּין שֶׁהוּא שְׁלוֹ וּבֵין שֶׁנֶּתַן לוֹ בְּמִתְנָה:

י עֶרֶב יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח שֶׁל רְבִיעִית וְשֶׁל
שְׁבִיעִית הָיָה בִיעוֹר בִּיצָד (הָיָה בִיעוֹר) נוֹתְנִים תְּרוּמָה
וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְבָעֲלִים וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְבָעֲלִיו וּמַעֲשֵׂר
עֲנִי לְבָעֲלִיו וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַבְּכוֹרִים מִתְּבַעְרִים בְּכָל מָקוֹם
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַבְּכוֹרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים בְּתְרוּמָה
הַתְּבָשִׁיל בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים צִרְיָךְ לְבָעַר וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים הָרִי הוּא כַּמְבוּעַר:

י מי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת בְּזֶמֶן הַזֶּה וְהִגִּיעָה שַׁעַת הַבִּיעוֹר בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים צִרְיָךְ לְחַלֵּל עַל הַכֶּסֶף וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
אַחַד שֶׁהֵן כֶּסֶף וְאַחַד שֶׁהֵן פִּירוֹת:

ח אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ שׁוֹלְחִין אֶצֶל בַּעֲלֵי בָתִּים
שֶׁבַּמְדִּינוֹת מִהֲרוּ וְהִתְקִינוּ אֶת פִּירוֹתֵיכֶם עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ
שַׁעַת הַבִּיעוֹר עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד שְׁכָל הַפִּירוֹת
שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת פְּטוּרִים מִן הַבִּיעוֹר:

ט מי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו רְחוּקִים מִמֶּנּוּ צִרְיָךְ לִקְרוֹת לָהֶם
שֵׁם מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גְּמְלִיאֵל וְהַזְקָנִים שֶׁהָיוּ בָּאִין בִּסְפִינָה
אָמַר רַבָּן גְּמְלִיאֵל עֲשׂוֹר שְׁאֲנִי עֲתִיד לָמוּד נָתַן לִיהוֹשֻׁעַ
וּמִקוֹמוֹ מִשְׁכָּר לוֹ עֲשׂוֹר אַחֵר שְׁאֲנִי עֲתִיד לָמוּד נָתַן
לְעֲקִיבָא בֶן יוֹסֵף שִׁיזְכָּה בּוֹ לַעֲנִיִּים וּמִקוֹמוֹ מִשְׁכָּר לוֹ:

אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לא לעזר
בן עזריה ומקומו משכר לו ונתקבלו זה מזה שכר:

במנחה ביום טוב האחרון היו מתודין ביצד היה הודוי
בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי
נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת
מעשר לגר ליתום ולא למנה זה מעשר עני הלקט
והשכחה והפאה אף על פי שאינו מעבבין את הודוי
מן הבית זו חלה:

כ" ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר
שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותך
לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על
המחבר ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על
הישן ולא מן הישן על החדש ולא שכחתי ולא שכחתי
מלברכך ומלהזכיר שמך עליו:

כ" לא אכלתי באני ממנו הא אם אכלו באנינות אינו
יכול להתודות ולא בערתי ממנו בטמא הא אם הפרישו
בטומאה אינו יכול להתודות ולא נתתי ממנו למת לא
לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת ולא נתתיו לאוננים
אחרים שמעתי בקול יי אלהי הבאתיו לבית הבחירה
עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי ושמחתי בו:

כ" השקיפה ממעון קדשך מן השמים עשינו מה שגזרת
עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון

קִדְשָׁךְ מִן הַשָּׁמַיִם. וּבִרְךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּבָנִים
וּבְבָנוֹת. וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ בְּטָל וּבְמָטָר
וּבְזֵדוֹת בְּהֶמָּה. כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב
וּדְבַשׁ. כִּדִּי שֶׁתֵּתֶן טַעַם בִּפְּירוֹת:

י"ד מִכָּאֵן אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל וּמִמְזֵרִים מִתּוֹדִים. אָבֵל לֹא גֵרִים.
וְלֹא עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים שְׂאִין לָהֶם חֶלֶק בָּאֶרֶץ. רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר אֵף לֹא כֹהֲנִים וְלוֹיִים שְׂלֹא נָטְלוּ חֶלֶק בָּאֶרֶץ. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר יֵשׁ לָהֶם עָרֵי מִגְרָשׁ:

טו' יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָעֵבֶיר הוֹדִיתָ הַמַּעֲשֶׂר. אֵף הוּא בְּטָל
אֶת הַמַּעֲזָרִים וְאֵת הַנוֹקְפִים. וְעַד יָמָיו הָיָה פָּטִישׁ מִכָּה
בִּירוּשָׁלַיִם וּבִיָּמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמָאִי: סליק

מסכת חלה

פרק א

חמשה דברים חייבין בחלה. החטים והשעורים.
והבסמים. ושבולת שועל. ושיפון. הרי אלו
חייבין בחלה. ומצטרפין זה עם זה ואסורין בחדש מלפני
הפסח ומלקצור מלפני העומר. ואם השרישו קודם
לעמר העמר מתירן. ואם לאו. אסורין עד שיבא העמר
הבא:

ב האוכל מהם כזית מצה בפסח. יצא ידי חובתו. כזית
חמץ. חייב בהפרת. נתערב אחד מהם בכל המינים. הרי
זה עובר בפסח. הנודר מן הפת ומן התבואה. אסור בהם
(אבל הנודר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ מפירות
האילן) דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים הנודר מן הדגן
אינו אסור אלא מהן. וחייבין בחלה ובמעשרות:

ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות. הלקט
והשכחה. והפאה. וההפקר ומעשר ראשון שנטלה
תרומתו ומעשר שני. והקדש שנפדו. ומותר העמר.
ותבואה שלא הביאה שליש. רבי אליעזר אומר תבואה
שלא הביאה שליש פטורה מן החלה:

ד אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה. האורז והדוחן.
והפרגים והשומשמין. והקטניות. ופחות מחמשת

רביעיים בתבואה. הסופגנין. והדבשנין והאסקריטין.
וחלת המשרת והמדמע פטורין מן החלה:

ה עסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין. פטורה מן
החלה. תחלתה עסה וסופה סופגנין. תחלתה סופגנין.
וסופה עסה. חייבת בחלה. וכן הקנבקאות חייבות:

י המעסה בית שמאי פטורין. ובית הלל מחייבין. החליטה
בית שמאי מחייבין. ובית הלל פטורים. חלות תודה
ורקיקי נזיר עשאן לעצמו פטור. למכור בשוק חייב:

י נחתום שעשה שאור לחלק. חייב בחלה. נשים שנתנו
לנחתום לעשות להם שאור. אם אין בשל אחת מהן
כשעור. פטורה מן החלה:

ח עסת הכלבים. בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת
בחלה. ומערבין בה. ומשתתפין בה. ומברכין עליה.
ומזמנין עליה. ונעשית ביום טוב ויוצא בה אדם ידי חובתו
בפסח. אם אין הרועין אוכלין ממנה. אינה חייבת בחלה.
ואין מערבין עליה. ואין מזמנין עליה ואינה נעשית ביום
טוב ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. בין כך ובין כך
מטמאה טומאת אוכלין:

ט החלה והתרומה חייבין עליה מיתה וחמש. ואסורים
לזרים. והם נכסי כהן. ועולין באחד ומאה. וטעונין רחיצת
ידים. והערב שמש. ואין נוטלין מן הטהור על הטמא.

אֵלָא מִן הַמֶּקֶף. וּמִן הַדְּבָר הַגָּמוּר. הָאוֹמֵר כֹּל גֶּרְנִי
תְּרוּמָה. וְכֹל עֲסוֹתֵי חֻלָּה. לֹא אָמַר בָּלוּם. עַד שִׁישִׁיר
מִקְצַת:

פרק ב

**פִּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ. חִיִּיבִים בַּחֻלָּה. יֵצְאוּ
מִכָּאן לְשֵׁם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב. וְרַבִּי עֲקִיבָא
פּוֹטֵר:**

^ב עֵפֶר חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁבָּא בְּסָפִינָה לָאָרֶץ. חִיִּיבֵת
בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבִשְׂבִיעִית. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזֶמֶן
שֶׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת. עֶסֶה שְׁנֹלוֹשָׁה בְּמֵי פִירוֹת חִיִּיבֵת
בַּחֻלָּה וְנֶאֱכֶלֶת בְּיָדַיִם מְסוּאָבוֹת:

^ג הָאִשָּׁה יּוֹשֶׁבֶת וְקוֹצֶה חֻלָּתָה עֲרוּמָה. מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוּלָּה
לְכַסּוֹת אֶת עֲצָמָהּ אָבֵל לֹא הָאִישׁ. מִי שֶׁאִינוּ יְכוּלִּים לַעֲשׂוֹת
עֲסָתוֹ בְּטֶהֱרָה יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין. וְאֵל יַעֲשֶׂנָּה בְּטִמְאָה. וְרַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר יַעֲשֶׂנָּה בְּטִמְאָה. וְאֵל יַעֲשֶׂנָּה קִבִּים. שְׁכָשֶׁם
שֶׁהוּא קוֹרֵא לְטְהוּרָה. כִּדּוּם הוּא קוֹרֵא לְטִמְאָה. לִזּוֹ קוֹרֵא
חֻלָּה בְּשֵׁם. וְלִזּוֹ קוֹרֵא חֻלָּה בְּשֵׁם. אָבֵל קִבִּיִּים אֵין לָהֶם
חֻלָּק בְּשֵׁם:

^ד הָעוֹשֶׂה עֲסָתוֹ קִבִּים. וְנִגְעוּ זֶה בָּזֶה. פְּטוּרִים מִן הַחֻלָּה
עַד שִׁישׁוּכּוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַרוּדָה וְנוֹתֵן לִסֵּל.
הִסֵּל מְצָרְפֵן לְחֻלָּה:

ה' המפריש חלתו קמח אינו חלה. וגזל ביד כהן. העסה עצמה חייבת בחלה. והקמח אם יש בו פשיעור. חייבת בחלה. ואסורה לזרים. דברי רבי יהושע. אמרו לו מעשה וקפשה זמן זר. אמר להם אף הוא קלקל לעצמו ותקן לאחרים:

י' תמשה רביעים קמח (ועוד) חייבים בחלה. הם ושארן וסבן ומרסנן תמשה רביעים חייבים. נטל מרסנן מתוכן. וחזר לתוכן. הרי אלו פטורין:

י' שיעור החלה. אחד מעשרים וארבעה. העושה עסה לעצמו. והעושה למשתה בנו. אחד מעשרים וארבעה. נחתום שהוא עושה למכור בשוק. וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק. אחד מארבעים ושמנה. נטמאת עסתה שוגגת או אנוסה. אחד מארבעים ושמנה. נטמאת מזידה. אחד מעשרים וארבעה. כדי שלא יהא חוטא נשכר:

ה' רבי אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא. ביצד. עסה טהורה ועסה טמאה. נוטל כדי חלה מעסה שלא הורמה חלתה. ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המקף. וחכמים אוסרין:

פרק ג

אוֹכְלִין עֲרָאֵי מִן הָעֶסָה עַד שֶׁתִּגְלַגֵּל בַּחֲטִים וְתִטְמָטֵם
 בַּשְּׁעוּרִים גְּלִגְלָה בַּחֲטִים וְטִמְטָמָה בַּשְּׁעוּרִים
 הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חַיִּיב מִיתָה כִּיּוֹן שֶׁהִיא נֹתֶנֶת אֶת הַמִּים
 מִגְבֶּהֶת חֲלָתָהּ וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שֵׁם חֲמֶשֶׁה רְבִיעִים
 קָמַח:

^ב נִדְמָעָה עֲסָתָה עַד שֶׁלֹּא גְלִגְלָה פְּטוּרָה שֶׁהִמְדָּמַע
 פְּטוּר וּמִשְׁגִּלְגָּלָה חַיִּיבָתָה נֹלֵד לָהּ סֶפֶק טוּמְאָה עַד שֶׁלֹּא
 גְּלִגְלָה תַעֲשֶׂה בְּטוּמְאָה וּמִשְׁגִּלְגָּלָה תַעֲשֶׂה בְּטָהֳרָה:

^ג הַקְדִּישָׁה עֲסָתָה עַד שֶׁלֹּא גְלִגְלָה וּפְדָאָתָה חַיִּיבָתָה
 מִשְׁגִּלְגָּלָה וּפְדָאָתָה חַיִּיבָתָה הַקְדִּישָׁתָה עַד שֶׁלֹּא גְלִגְלָה
 וּגְלִגְלָה הַגִּזְבֵּר וְאַחֲרֵי כֵן פְּדָאָתָה פְּטוּרָה שְׁבִשְׁעַת
 חֹבֶתָה הִיתָה פְּטוּרָה:

^ד כִּיּוֹצֵא בּוֹ הַמְקַדִּישׁ פִּירוֹתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעֹנֶת
 הַמַּעֲשֻׂרוֹת וּפְדָאֵן חַיִּיבִין וּמִשְׁבָּאוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת
 חַיִּיבִין הַקְדִּישׁ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וְנִגְמְרָן הַגִּזְבֵּר וְאַחֲרֵי כֵן
 פְּדָאֵן פְּטוּרִין שְׁבִשְׁעַת חֹבֶתָן הָיוּ פְּטוּרִין:

^ה נִכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה
 נִתְּנָה לוֹ בְּמִתְּנָה עַד שֶׁלֹּא גְלַגֵּל חַיִּיב וּמִשְׁגִּלְגֵּל פְּטוּר
 הָעוֹשֶׂה עֶסָה עִם הַנִּכְרִי אִם אֵין בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיעוֹר
 חֲלָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה:

י גר שנתגזיר והיתה לו עסה. נעשית עד שלא נתגזיר פטור. ומשנתגזיר חייב. ואם ספק חייב. ואין חייבין עליה חמש. רבי עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור:

י העושה עסה מן החטים ומן האורז. אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח. ואם אין בה טעם דגן. אינה חייבת בחלה. ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח:

י"ה הנוטל שאור מעסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עסה שהורמה חלתה. אם יש לו פרנסה ממקום אחר. מוציא לפי חשבון. ואם לאו. מוציא חלה אחת על הכל:

ט כיוצא בו. זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי נקוף. ענבי בציר עם ענבי עוללות. אם יש לו פרנסה ממקום אחר. מוציא לפי חשבון. ואם לאו. מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל. והשאר מעשר ומעשר שני לפי חשבון:

י הנוטל שאור מעסת חטים. ונותן לתוך עסת אורז. אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. ואם לאו פטורה. אם כן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא. מין במינו. ושלא במינו בנותן טעם:

פרק ד

שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קָבִים וְנִגְעוּ זֶה בָּזֶה אֶפִּילוּ הֵם
מִמֵּין אֶחָד פְּטוּרִים וּבְזֶמֶן שֶׁהֵם שָׁל אִשָּׁה אַחַת
מִן בְּמִינוֹ חַיִּיב וְשָׁלָא בְּמִינוֹ פְּטוּר:

ב אִי זֶה הוּא מִן בְּמִינוֹ הַחֲטִים אֵינָן מַצְטַרְפוֹת עִם הַכֹּל
אֲלָא עִם הַכֶּסָּמִים הַשְּׁעוּרִים מַצְטַרְפוֹת עִם הַכֹּל חוּץ מִן
הַחֲטִים רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר שָׂאֵר הַמֵּינִים מַצְטַרְפִּין
זֶה עִם זֶה:

ג שְׁנֵי קָבִין וְקָב אוֹרְזוֹ אוֹ קָב תְּרוּמָה בְּאֻמָּצֵעַ אֵינָן
מַצְטַרְפִּין דָּבָר שֶׁנֶּטְלָה חֲלָתוֹ בְּאֻמָּצֵעַ מַצְטַרְפִּין שְׁכָבָר
נִתְחַיֵּיב בַּחֲלָה:

ד קָב חֲדָשׁ וְקָב יָשָׁן שֶׁנִּשְׁכּוּ זֶה בָּזֶה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר
יִטּוֹל מִן הָאֻמָּצֵעַ וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים הַנּוֹטֵל חֲלָה מִן הַקָּב
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲלָה וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה חֲלָה:

ה שְׁנֵי קָבִין שֶׁנֶּטְלָה חֲלָתוֹ שֶׁל זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְשֶׁל זֶה בְּפָנָי
עֲצָמוֹ חֲזָר וְעָשָׂאן עֶסֶה אַחַת רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר וְחֻכָּמִים
מַחֲיִיבִין נִמְצָא חֲמָרוֹ קוּלוֹ:

ו נּוֹטֵל אָדָם כִּדֵּי חֲלָה מֵעֶסֶה שָׁלָא הוֹרָמָה חֲלָתָה
לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטִהְרָה לִהְיוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלִךְ חֲלָת
דְּמָאֵי עַד שֶׁתִּסְרַח שֶׁחֲלָת דְּמָאֵי נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטְּמֵא וְשָׁלָא מִן הַמֶּקֶף:

י' ישראל שהיו אריסין לגזים בסוריא. רבי אליעזר מחייב פירותיהם במעשרות ובשביעית. ורבן גמליאל פטר. רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא. ורבי אליעזר אומר חלה אחת. אחזו קולו של רבן גמליאל. וקולו של רבי אליעזר. חזרו לנהוג כדברי רבן גמליאל בשתי דרכים:

ח רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה. מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת. מכזיב עד הנָהָר ועד אַמְנָה שתי חלות. אחת לאור ואחת לפהן. של אור יש לה שיעור. ושל פהן אין לה שיעור. מן הנָהָר ומן אַמְנָה ולפנים שתי חלות. אחת לאור ואחת לפהן. של אור אין לה שיעור. ושל פהן יש לה שיעור. וטבול יום אוכלה. רבי יוסי אומר אינו צריך טבילה. ואסורה לזבים ולזבות לגדות ולילדות. ונאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן:

ט ואלו נתנין לכל כהן. החרמים והבכורות. ופדיון הבן. ופדיון פטר חמור. הזרוע והלחיים והקבה. וראשית הגז. ושמן שרפה. וקדשי המקדש. והבכורים. רבי יהודה אוסר בבכורים. פרשיני תרומה. רבי עקיבא מתיר. וחכמים אוסרים:

י' נתאי איש תקוע הביא חלות מבתר. ולא קבלו ממנו. אנשי אלכסנדריא הביאו חלותיהן מאלכסנדריא. ולא קבלו מהם. אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם

עֲצָרְתָּ וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם מִפְּנֵי הַכְּתוּב שֶׁבִּתְּוֹרָה וְחֵג הַקָּצִיר
בְּבוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶה:

י"א בֶּן אֲנָטִינוּס הֵעֲלָה בְּכוֹרוֹת מִבֶּבֶל וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ.
יוֹסֵף הַכֹּהֵן הֵבִיא בְּבוּרֵי יֵין וְשֶׁמֶן. וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ.
אֵף הוּא הֵעֲלָה אֶת בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח קָטָן
בִּירוּשָׁלַיִם וְהִחְזִירוּהוּ שְׁלֹא יִקְבַּע הַדָּבָר חוֹבָה. אֲרִיסְטוֹן
הֵבִיא בְּבוּרָיו מֵאַפְמָיָא וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ. מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ הַקּוֹנֶה
בְּסוּרֵיָא כְּקוֹנֶה בַּפְּרוֹר שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם: סליק

מסכת ערלה

פרק א

הַנוֹטֵעַ לְסִיגָא וְלִקְזוֹרוֹת פֶּטוּר מֵהַעֲרֵלָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
אֲפִילוּ אָמַר הַפְּנִימִי לְמֵאכָל וְהַחִיצוֹן לְסִיגָא
הַפְּנִימִי חַיִּיב וְהַחִיצוֹן פֶּטוּר:

בַּעֲת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לָאָרֶץ מִצָּאוּ נְטוּעַ פֶּטוּר נִטְעוּ אֶף
עַל פִּי שֶׁלֹּא כִּבְשׁוּ חַיִּיב הַנוֹטֵעַ לְרַבִּים חַיִּיב רַבִּי יְהוּדָה
פּוֹטֵר הַנוֹטֵעַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהַנֶּכְרִי שֶׁנִּטְעַע וְהַגִּזְלָן
שֶׁנִּטְעַע וְהַנוֹטֵעַ בְּסִפִּינָה וְהַעוֹלָה מֵאֵלִיו חַיִּיב בְּעֵרְלָה:

ג אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וְהִסְלַע עֲמוּ שִׁטְפוּ נָהָר וְהִסְלַע עֲמוּ אִם
יָכוֹל לַחֲיוֹת פֶּטוּר וְאִם לֹא חַיִּיב נֶעְקַר הִסְלַע מִצְדּוֹ אוֹ
שִׁזְעֻזְעָתוֹ הַמַּחְרִישָׁה אוֹ שִׁזְעֻזְעוּ וְעָשְׂאוּ בַּעֲפָר אִם יָכוֹל
לַחֲיוֹת פֶּטוּר וְאִם לֹא חַיִּיב:

ד אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ שֶׁרֶשׁ פֶּטוּר וְכַמָּה יֵהָא
הַשֶּׁרֶשׁ רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא כְּמַחֲטָא שֶׁל מִתּוּחַ:

ה אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וּבּוֹ בְּרִיכָה וְהוּא חֵיה מִמָּנָה חֲזָרָה הִזְקָנָה
לְהִיּוֹת כְּבָרִיכָה הַבְּרִיכָה שָׁנָה אַחֵר שָׁנָה וְנִפְסְקָה מוֹנָה
מִשְׁעָה שֶׁנִּפְסְקָה סְפּוּק הַגִּפְנִים וְסְפּוּק עַל גִּבִּי סְפּוּק
אֶף עַל פִּי שֶׁהַבְּרִיכָן בְּאֶרֶץ מוֹתֵר רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מְקוּם

שְׂכַחָה יָפָה מוֹתֵר וּמִקּוֹם שְׂכַחָה רָע אָסוּר. (וְכֵן) בְּרִיכָה
שֶׁנִּפְסְקָה וְהִיא מְלֵאָה פִּירוֹת. אִם הוֹסִיף בְּמֵאֲתִים אָסוּר:

י גְּטִיעָה שֶׁל עֵרְלָה. וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּגִטִּיעוֹת.
הֲרִי זֶה לֹא יִלְקוּט. וְאִם לָקַט יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתִים. וּבִלְבָּד
שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֵף יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט
וַיַּעֲלוּ בְּאַחַד וּמֵאֲתִים.

י הָעֵלִים וְהַלּוּלָבִים. וּמִי גִפְנִים. וּסְמָדֵר מוֹתָרִים בְּעֵרְלָה.
וּבִרְבָּעִי. וּבִנְזִיר. וְאָסוּרִים בְּאַשְׁרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַסְּמָדֵר
אָסוּר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַמַּעֲמִיד
בְּשֶׁרֶף הָעֵרְלָה אָסוּר. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁמַּעֲתִי בִּפְּירוּשׁ.
שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵלִים. בְּשֶׁרֶף הָעֵקָרִים מוֹתֵר. בְּשֶׁרֶף
הַפָּגִים אָסוּר. מִפְּנֵי שֶׁהֵם פְּרִי:

י"ג עֲגוּקָלוֹת וְהַחֲרָצִנִּים וְהַזִּגִּים. וְהַתָּמָד שֶׁלָּהֶם. קְלִיפֵי
רְמוֹן וְהַנֶּץ שֶׁלּוֹ. קְלִיפֵי אֶגְזוֹזִים וְהַגִּרְעִינִים. אָסוּרִים
בְּעֵרְלָה. וּבְאַשְׁרָה. וּבִנְזִיר. וּמוֹתָרִין בִּרְבָּעִי וְהַנּוֹבְלוֹת כָּלֶם
אָסוּרוֹת:

ט רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹטְעִין יְחוּר שֶׁל עֵרְלָה. וְאִין נוֹטְעִין אֶגְזוֹז
שֶׁל עֵרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי. וְאִין מְרַכִּיבִין בְּכַפְּיוֹת שֶׁל
עֵרְלָה:

פרק ב

הַתְּרוּמָה • (וּתְרוּמַת מַעֲשֹׂר שֶׁל וְדָאִי •) וּתְרוּמַת
מַעֲשֹׂר שֶׁל דָּמָאִי • הַחֲלָה וְהַבְּכוּרִים • עוֹלִים
בְּאֶחָד וּמֵאָה • וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה • וְצָרִיד לְהָרִים • הָעֶרְלָה
וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם • עוֹלִים בְּאֶחָד וּמֵאֲתִים • וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה •
וְאִין צָרִיד לְהָרִים • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינֶן מִצְטָרְפִין • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִצְטָרְפִין בְּנוֹתָן טַעַם • אֲבָל לֹא לְאַסּוּר:

בַּתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה • וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה •
כִּי־צִד • סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה • וְאַחֵר כֶּךָ נִפְלוּ
שְׁלֹשָׁה קַבִּין עֶרְלָה • אוֹ שְׁלֹשָׁה קַבִּין כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם • זֶה הִיא
שֶׁהַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה • וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה:

גַּ הָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת הַכֻּלָּאִים • וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה •
וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה • כִּי־צִד • סָאָה עֶרְלָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאֲתִים •
וְאַחֵר כֶּךָ נִפְלָה סָאָה וְעוֹד עֶרְלָה • אוֹ סָאָה וְעוֹד שֶׁל כֻּלָּאֵי
הַכֶּרֶם • זֶה הִיא שֶׁהָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת הַכֻּלָּאִים • וְהַכֻּלָּאִים
אֶת הָעֶרְלָה • וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה:

דַּ כָּל הַמְּחֻמָּץ • וְהַמִּתְבַּל • וְהַמְדַּמֵּעַ • בַּתְּרוּמָה וּבָעֶרְלָה •
וּבְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּר • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף מְטֵמֵא •
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֵינֹו מְטֵמֵא עַד שֶׁיֵּהָא בֹו
כְּבִיצָה:

ה דוֹסְתָאֵי אִישׁ כֶּפֶר יִתְמָהּ הִיא מִתְלַמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי.
וְאָמַר שְׁמַעְתִּי מִשְׁמַאי הַזֶּקֶן שֶׁאָמַר לְעוֹלָם אֵינוֹ מְטִמָּא
עַד שִׁיְהֶא בּוֹ כִּבְיָצָה:

י וּלְמָה אָמְרוּ כָּל הַמַּחֲמֵץ וְהַמֶּתֶבֶל וְהַמְדַּמֶּעַ לְהַחֲמִיר.
מִן בְּמִינוֹ לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאֵינוֹ מִינוֹ כִּיצַד שְׁאוֹר
שֶׁל חֲטִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֵיסַת חֲטִים וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ.
בֵּין שֵׁשׁ בּוֹ לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה וּבֵין שֵׁאֵינוֹ בּוֹ לַעֲלוֹת
בְּאֶחָד וּמֵאָה אֲסוּר אֵין בּוֹ לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה בֵּין שֵׁשׁ
בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ בֵּין שֵׁאֵין בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ אֲסוּר:

יז לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאֵינוֹ מִינוֹ כִּיצַד כְּגוֹן גְּרִיסִין
שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם עֲדָשִׁים וַיֵּשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם בֵּין שֵׁשׁ
בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה וּבֵין שֵׁאֵין בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה אֲסוּר אֵין בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם בֵּין שֵׁשׁ בָּהֶם לַעֲלוֹת
בְּאֶחָד וּמֵאָה וּבֵין שֵׁאֵין בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה מוֹתֵר:

יח שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֶסֶה וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ.
וְאַחֵר כֶּךָ נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי
הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ אֲסוּר:

ט שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ עֶסֶה וְחֻמְצָה וְאַחֵר כֶּךָ
נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ
בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ אֲסוּר רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

י תְּבַלִּין שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת מִמֵּין אֶחָד אוֹ מְשֻׁלָּשָׁה אֲסוּר וּמִצְטָרְפִין רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת מִמֵּין אֶחָד אוֹ שְׁנֵי מִיָּנִין מִשֵּׁם אֶחָד אֵינָן מִצְטָרְפִין:

יא שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ עֶסֶה לֹא בָּזָה כְּדִי לְחַמֵּץ וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחַמֵּץ נִצְטָרְפוּ וְחִמְצוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֲרֵי הָאֲחֵרוֹן אֲנִי בָּא וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים בֵּין שֶׁנִּפְּלָה (שְׁאוּר) בְּתַחֲלָה בֵּין בְּסוֹף לְעוֹלָם אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיָּהָא בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ:

יב יוֹעֶזֶר אִישׁ הַבִּירָה הָיָה מִתְלַמֵּיד בֵּית שְׁמַאי וְאָמַר שְׁאַלְתִּי אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֵּקֵן עוֹמֵד בְּשַׁעַר הַמְּזֻרָח וְאָמַר לְעוֹלָם אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיָּהָא בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ:

יג כָּלִים שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר אוֹ שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֲרֵי הָרֵאשׁוֹן אֲנִי בָּא וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אַחֲרֵי הָאֲחֵרוֹן:

יד שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל כֹּלֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ עֶסֶה לֹא בָּזָה כְּדִי לְחַמֵּץ וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחַמֵּץ וְנִצְטָרְפוּ וְחִמְצוּ אֲסוּר לְזָרִים וּמוֹתֵר לְכֹהֲנִים רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

טו תְּבַלִּין שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל כֹּלֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְּלוּ בְּקִדְרָה לֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל וְלֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל וְנִצְטָרְפוּ וְתַבְּלוּ:

אָסור לְזָרִים. וּמוֹתֵר לִכְהֻנִּים. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר לְזָרִים
וּלְכַהֲנִים:

^{טו} חֲתִיכָה שֶׁל קֹדֶשִׁי קֳדָשִׁים. שֶׁל פָּגוּל. וְשֶׁל נֹתֵר. (וְשֶׁל
טָמֵא.) שְׁנֵת־בְּשָׁלוֹ עִם הַחֲתִיכוֹת. אָסור לְזָרִים. וּמוֹתֵר
לִכְהֻנִּים. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר לְזָרִים וּלְכַהֲנִים:

^{טז} בֶּשֶׂר קֹדֶשִׁי קֳדָשִׁים. וּבֶשֶׂר קֹדֶשִׁים קָלִים שְׁנֵת־בְּשָׁלוֹ עִם
בֶּשֶׂר הַתְּאֻוָּה. אָסור לְטָמֵאִים. וּמוֹתֵר לְטְהוֹרִים:

פרק ג

בְּגָד שֶׁצָּבְעוּ בְּקִלְפֵי עֵרְלָה. יִדְלַק. נִתְעַרַּב בְּאַחֲרִים. כָּלם
יִדְלְקוּ. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים יַעֲלֶה
בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

^ב הַצּוֹבֵעַ מֵלֹא הִסִּיט בְּקִלְפֵי עֵרְלָה וְאַרְגּוֹ בְּבֶגֶד. וְאִין יָדוּעַ
אֵיזָה הוּא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יִדְלַק הַבֶּגֶד. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

^ג הָאוֹרֵג מֵלֹא הִסִּיט מִצֶּמֶר הַבְּכוּר בְּבֶגֶד. יִדְלַק
הַבֶּגֶד. וּמִשְׁעַר הַנְּזִיר. וּמִפֶּטֶר חֲמוּר. בִּשְׁק. יִדְלַק הַשֶּׁק.
וּבִמְקַדְשֵׁין מְקַדְשֵׁין כָּל שֶׁהוּן:

^ד תִּבְשִׁיל שֶׁבְּשָׁלוֹ בְּקִלְפֵי עֵרְלָה. יִדְלַק. נִתְעַרַּב בְּאַחֲרִים.
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ה' תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת
תדלק הפת נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים:

י' מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו
באחרים (ואחרים באחרים) כלם ידלקו דברי רבי מאיר
וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים:

י' שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש
וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד
ורבי עקיבא אומר שבעה ואלו הם אגוזי פרך ורמוני
בדן וחביות סתומות וחולפות תרדין וקלסי כרוב
ודלעת יננית רבי עקיבא אומר אף בכרות של בעל
הבית הראוי לערלה ערלה לכלאי הכרם כלאי הכרם:

ח' (ביצד) נתפצעו האגוזים נתפרדו הרמונים נתפתחו
החביות נתחתכו הדלועים נתפרסו הכפרות יעלו
באחד ומאתים:

ט' ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר
ובחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט
כרם נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ ישראל אסור
ובסוריא מותר ובחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא
ילקוט ביד החדש אסור מן התורה בכל מקום והערלה
הלכה והכלאים מדברי סופרים: סליק

מסכת בכורים

פרק א

י"ש מביאין בכורים וקורין מביאין ולא קורין ויש
שאינן מביאין אלו שאינן מביאין הנזטע לתוך שלו.
והבריד לתוך של יחיד או לתוך של רבים וכן המבריד
מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו הנזטע
לתוך שלו והבריד לתוך שלו ודרד היחיד ודרד הרבים
באמצע הרי זה אינו מביא רבי יהודה אומר כזה מביא:

ב מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר ראשית בכורי
אדמתך עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך האריסין
והחכורות והסקריקון והגזלן אין מביאין מאותו הטעם.
משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך:

ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים
שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינן
מן המובחר אין מביאין בכורים קודם לעצרת אנשי הר
צבועים הביאו בכוריהם קודם לעצרת ולא קבלו מהם.
מפני הכתוב שבתורה וחג הקציר בכורי מעשיך אשר
תזרע בשדה:

ד אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו
יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו ואם היתה
אמו מישראל מביא וקורא וכשהוא מתפלל בינו לבין

עֲצָמוּ. אֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹת יִשְׂרָאֵל. וְכָשֶׁהוּא בְּבֵית הַכְּנָסֶת.
אֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם. וְאִם הִיתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֹמֵר
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:

ה' רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר. אִשָּׁה בֵּת גֵּרִים לֹא תִנָּשֵׂא
לְכַהֲנָה עַד שֶׁתֵּהָא אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל. אֶחָד גֵּרִים. וְאֶחָד
עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים. וְאֶפְּלוּ עַד עֲשָׂרָה דֹּרוֹת. עַד שֶׁתֵּהָא
אִמָּן מִיִּשְׂרָאֵל. הָאֶפֹּטְרוֹפּוֹס וְהַשְּׁלִיחַ. וְהָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה.
וְטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס. מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין. שְׂאִינָן יִכּוּלִין
לֵאמֹר. אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי הַשֵּׁם:

י' הַקּוֹנֶה שְׁתֵּי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירָיו. מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא.
רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא. יָבֵשׁ הַמַּעֲיָן. נִקְצֵץ הָאֵילָן.
מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא. מַעְצֶרֶת
וְעַד הַחֵג מְבִיא וְקוֹרֵא. מִן הַחֵג וְעַד חֲנֻכָּה. מְבִיא וְאִינוּ
קוֹרֵא. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא:

י' הַפְּרִישׁ בְּכוֹרָיו. וּמִכֹּר שְׂדֵהוּ. מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא. וְהַשְּׁנִי.
מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִינוּ מְבִיא. מִמֵּין אַחֵר מְבִיא וְקוֹרֵא. רַבִּי
יְהוּדָה אֹמֵר אֵף מֵאוֹתוֹ הַמִּין מְבִיא וְקוֹרֵא:

ה' הַפְּרִישׁ בְּכוֹרָיו. גִּבְזָזוּ. גִּמְזָזוּ. גִּנְגְּבוּ. גִּנְאָבְדוּ. אוֹ שְׁנִטְמָאוּ.
מְבִיא אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם וְאִינוּ קוֹרֵא. וְהַשְּׁנִיִּים אֵינָן חֲזִיבִין
עֲלֵיהֶם חֲמֵשׁ. נְטִמָּאוּ בְּעֶזְרָה נּוֹפֵץ וְאִינוּ קוֹרֵא:

^ט ומנִין שֶׁהוּא חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן עַד שֶׁיָּבִיֵּאֻם לְהַר הַבַּיִת.
שֶׁנֶּאֱמַר רֹאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יי אֱלֹהֶיךָ.
מִלֵּמַד שֶׁחַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן עַד שֶׁיָּבִיֵּאֻם לְהַר הַבַּיִת. הָרִי
שֶׁהֵבִיא מִמֵּין אֶחָד וְקָרָא: וְחָזַר וְהֵבִיא מִמֵּין אַחֵר אֵינוֹ
קוֹרָא:

^י וְאֵלּוּ מְבִיאִין וְקוֹרִין: מִן הָעֶצֶרֶת וְעַד הַחֵג. מִשְׁבַּעַת
הַמִּינִים. מִפִּירוֹת שְׂבָהָרִים. מִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים. וּמִזִּיתֵי
שֶׁמֶן. מִעֵבֶר הַיָּרְדֵּן. רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אֵין מְבִיאִין
בְּכוּרִים מִעֵבֶר הַיָּרְדֵּן שְׁאִינָה אֶרֶץ זֹבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

^{יא} הַקּוֹנֶה שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירוֹ מְבִיא וְקוֹרָא.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶפִּילוֹ שְׁנַיִם. קָנָה אֵילָן וְקִרְקָעוּ מְבִיא
וְקוֹרָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף בְּעָלֵי אַרְיסוֹת וְחִכִּירוֹת
מְבִיאִין וְקוֹרִין:

יום ה

פרק ב

הַתְּרוּמָה וְהַבְּכוּרִים חִיבִים עָלֵיהֶם מִיתָה וְחֻמֶּשׁ.
וְאֲסוּרִים לְזָרִים וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן וְעוֹלִין בְּאֶחָד
וּמֵאָה וּטְעוֹנִים רְחִיצַת יָדִים וְהַעֲרַב הַשֶּׁמֶשׁ הָרִי אֵלּוּ
בַּתְּרוּמָה וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּמַּעֲשֵׂר:

^ב יֵשׁ בַּמַּעֲשֵׂר וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה שֶׁהַמַּעֲשֵׂר
וְהַבְּכוּרִים טְעוֹנִים הֵבֵאתָ מְקוֹם וּטְעוֹנִים וְדוּי וְאֲסוּרִין
לְאוֹנֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר וְחִיבִין בְּבִיעוּר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן
פוֹטֵר וְאֲסוּרִין כָּל שֶׁהֵן מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם וְגִדּוּלֵיהֶן
אֲסוּרִים מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם אִף לְזָרִים וְלִבְהֶמָּה רַבִּי
שִׁמְעוֹן מִתִּיר הָרִי אֵלּוּ בַּמַּעֲשֵׂר וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן
בַּתְּרוּמָה:

^ג יֵשׁ בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֵׂר מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים.
שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר אוֹסְרִין אֶת הַגּוֹרֵן וְיֵשׁ לָהֶם שִׁיעוּר.
וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפִּירוֹת בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשִׁלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת.
וּבְאַרְיִסִין וּבַחֲכוּרוֹת וּבַסְקָרְקוֹן וּבַגּוֹזְלֵן הָרִי אֵלּוּ בַּתְּרוּמָה
וּבַמַּעֲשֵׂר מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים:

^ד וְיֵשׁ בַּבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֵׂר.
שֶׁהַבְּכוּרִים נִקְנִין בְּמַחְבֵּר לְקִרְקַע וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שִׁדְּהוּ

בבֹּרִים. וְחֵיב בְּאַחֲרֵי־וְתָם. וְטֻעֲוָנִים קָרְבָּן. וְשִׁיר. וְתִנּוּפָה.
וְלִינָה:

ה' תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁוה לַבְּכוֹרִים בְּשִׁתֵּי דָרְכִים. וְלַתְּרוּמָה
בְּשִׁתֵּי דָרְכִים. נְטִלַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא. וְשֵׁלֹא מִן
הַמֶּקֶף כַּבְּכוֹרִים. וְאוֹסֶרֶת אֶת הַגּוֹרֵן. וְיֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר
בַּתְּרוּמָה:

י' אֶתְרוּג שָׁוה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דָרְכִים. וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד.
שָׁוה לְאֵילָן בְּעֶרְלָה. וּבְרִבְעִי וּבְשִׁבְעִית. וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ
אֶחָד שְׁבַעֲשַׁע לְקִיטָתוֹ עֲשׂוֹרוֹ דְּבָרֵי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שָׁוה לְאֵילָן בְּכָל דָּבָר:

י' דָּם מִהֲלָכֵי שְׁתִּים שָׁוה לְדָם בְּהֵמָה. לְהַכְשִׁיר אֶת
הַזֵּרְעִים. וְדָם הַשֶּׁרֶץ אֵין חֵיבִין עָלָיו:

ח' כּוֹי יֵשׁ בּוֹ דָרְכִים שָׁוה לַחֲתִיהָ. וְיֵשׁ בּוֹ דָרְכִים שָׁוה
לְבֵהֶמָה. וְיֵשׁ בּוֹ דָרְכִים שָׁוה לְבֵהֶמָה וְלַחֲתִיהָ. וְיֵשׁ בּוֹ
דָרְכִים שְׂאִינוֹ שָׁוה. לֹא לְבֵהֶמָה. וְלֹא לַחֲתִיהָ:

ט' כִּיצַד שָׁוה לַחֲתִיהָ. דָּמוֹ טָעוֹן כֶּסֶּי בְּדָם חֲתִיהָ. וְאֵין שׁוֹחֲטִין
אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב. וְאִם שְׁחָטוּ אֵין מַכְסִין אֶת דָּמוֹ. וְחִלְבּוֹ
מִטָּמֵא בְּטוֹמֵאֶת נִבְלָה כַּחֲתִיהָ. וְטוֹמֵאֶתוֹ בְּסָפֵק. וְאֵין פּוֹדִין
בּוֹ פֶטֶר חֲמוֹר:

י' כִּיצַד שָׁוה לְבֵהֶמָה. חִלְבּוֹ אֲסוּר כְּחִלְבּ בְּהֵמָה. וְאֵין חֵיבִין
עָלָיו כֶּרֶת. וְאִינוֹ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לֶאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם.

וּחִיב בְּזֵרוּעַ וּלְחַיִּים וְקִבָּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר שֶׁהַמוֹצִיא
מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרָאִיָּה:

א"כ כִּיצַד אֵינוֹ שָׁוה לֹא לַחֲתִיה וְלֹא לַבֵּהמָה אָסוּר מִשּׁוּם
כָּלֵאִים עִם הַחֲתִיה וְעִם הַבֵּהמָה הַכּוֹתֵב חֲתָנוֹ וּבִהמָתוֹ
לִבְנוֹ לֹא כָּתֵב לוֹ אֶת הַכּוֹי אִם אָמַר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
חֲתִיה אוֹ בֵּהמָה הָרִי הוּא נָזִיר וְשֶׁאֵר כָּל דְּרָכָיו שׁוּיִם לַחֲתִיה
וְלַבֵּהמָה וְטָעוֹן שְׁחִיטָה כְּזֶה וְכִזֶּה וּמִטְמֵא מִשּׁוּם גְּבֻלָּה
וּמִשּׁוּם אָבֵר מִן הַחֵי כְּזֶה וְכִזֶּה:

פרק ג

כִּיצַד מִפְּרִישֵׁין הַבְּכוּרִים יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְרוֹאֶה
תָּאנָה שֶׁבִּכְרָה אֲשָׁכּוּל שֶׁבִּכְרִי רִמּוֹן שֶׁבִּכְרִי
קוֹשְׁרוֹ בְּגָמִי וְאוֹמֵר הָרִי אֵלּוֹ בְּכוּרִים רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר
אֵף עַל פִּי כֵן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוּרִים מֵאַחֵר שֶׁיִּתְּלָשׁוּ
מִן הַקֶּרֶקֶע:

ב כִּיצַד מַעֲלִין אֶת הַבְּכוּרִים כָּל הָעִירוֹת שֶׁבִּמְעַמָּד
מִתְכַּנְסוֹת לָעִיר שֶׁל מַעֲמָד וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר וְלֹא
הָיוּ נִכְנָסִין לְבֵתִים וְלִמְשָׁכִים הָיָה הַמְמוֹנָה אוֹמֵר קוֹמוּ
וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל (בֵּית) יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

ג הַקְּרוֹבִים מְבִיאִין הַתָּאֲנִים וְהָעֲנָבִים וְהַרְחוֹקִים מְבִיאִין
גְּרוֹגְרוֹת וְצִמּוּקִים וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וְקִרְנָיו מְצַפּוֹת
זֶהָב וְעֵטְרֶת שֶׁל זֵית בְּרָאשׁוֹ הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם עַד

שְׁמַגִּיעִים קָרֹב לִירוּשָׁלַיִם. הִגִּיעוּ קָרֹב לִירוּשָׁלַיִם. שָׁלְחוּ
 לַפְּנִיָּהֶם וְעָטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם. הַפְּחוֹת הַסָּגָנִים וְהַגִּזְבָּרִים.
 יוֹצְאִים לִקְרֹאתָם. לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים הָיוּ יוֹצְאִים. וְכָל
 בַּעֲלֵי אוֹמְנִיּוֹת שִׁבְרוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים לַפְּנִיָּהֶם. וְשׂוֹאֲלִין
 בְּשִׁלּוֹמָם. אַחֲיָנוּ. אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי בָאתָם לְשָׁלוֹם:

ד' הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנִיָּהֶם עַד שְׁמַגִּיעִין לָהֶר הַבֵּית. הִגִּיעוּ לָהֶר
 הַבֵּית. אֶפִּילוּ אֲגָרִיפַס הַמֶּלֶךְ. נוֹטֵל הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ. וְנִכְנָס
 עַד שְׁמַגִּיעַ לַעֲזָרָה. הִגִּיעַ לַעֲזָרָה וְדָבְרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר.
 אַרְוֹמָמָךְ יי כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אֲבִי לִי:

ה' הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים הָיוּ עוֹלוֹת. וּמָה שֶׁבִּידָם
 נוֹתְנִים לַכֹּהֲנִים:

י' עוֹדְהוּ הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ קוֹרֵא מִהֲגִדְתִּי הַיּוֹם לַיְי אֱלֹהֶיךָ
 עַד שֶׁגֹּמֵר כָּל הַפֶּרֶשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אֲרָמִי עוֹבֵד
 אָבִי. הִגִּיעַ לְאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי. מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כְּתָפוֹ.
 וְאוֹחֲזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו. וְכֵהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו וּמְנִיפוֹ. וְקוֹרֵא
 מֵאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי. עַד שֶׁהוּא גֹמֵר כָּל הַפֶּרֶשָׁה. וּמְנִיחוֹ
 בְּצַד הַמִּזְבֵּחַ וְהַשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא:

י' בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל מִי שִׁיּוֹדֵעַ לְקִרּוֹת קוֹרֵא. וְכָל מִי שֶׁאִינוֹ
 יוֹדֵעַ לְקִרּוֹת. מִקְרִין אוֹתוֹ. נִמְנָעוּ מִלְּהִבִּיא. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהִי
 מִקְרִין אֶת מִי שִׁיּוֹדֵעַ. וְאֶת מִי שֶׁאִינוֹ יוֹדֵעַ:

ח העשירים מביאין בבוריהם בקלותות של כסף וזהב.
והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה.
והסלים והבורים נתנים לכהנים:

ט רבי שמעון (בן ננס) אומר מעטרין את הבורים.
חוץ משבעת המינים. רבי עקיבא אומר אין מעטרין את
הבורים אלא משבעת המינים:

י רבי שמעון אומר שלשה מדות בבורים. הבורים.
ותוספת הבורים. ועטור הבורים. תוספת הבורים
מין במינו. ועטור הבורים מין בשאינו מינו. תוספת
הבורים נאכלת בטהרה. ופטורה מן הדמאי. ועטור
הבורים חייב בדמאי:

יא אימתי אמרו תוספת הבורים בבורים. בזמן שהיא
מן הארץ. ואם אינה באה מן הארץ. אינה בבורים:

יב למה אמרו הבורים כגכסי כהן שהוא קונה מהם
עבדים וקרקעות. ובהמה טמאה. ובעל חוב נוטלן בחובו.
ואשה בכתובתה כספר תורה. ורבי יהודה אומר אין
נותנין אותם אלא לחבר בטובה. וחכמים אומרים נותנין
אותם לאנשי משמר. והם מחלקין ביניהם. כקדשי
המקדש:

ברייתא

אֲנֵדְרוּגִינוֹס יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וַיֵּשׁ בּוֹ דְּרָכִים
 שְׁוֶה לְנָשִׁים וַיֵּשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים
 וְלְנָשִׁים וַיֵּשׁ בּוֹ דְּרָכִים אֵינּוּ שְׁוֶה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא
 לְנָשִׁים:

ב כִּיצַד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים מְטֵמָא בְּלוֹבֵן כְּאֲנָשִׁים וְנוֹשֵׂא אָבֶל
 לֹא נִשָּׂא כְּאֲנָשִׁים וְאֵינּוּ מְתִיחַד עִם הַנָּשִׁים כְּאֲנָשִׁים וְאֵינּוּ
 נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת כְּאֲנָשִׁים וּמִתְעַטֵּף וּמִסְתַּפֵּר כְּאֲנָשִׁים
 וְעוֹבֵר עַל בֵּל תְּקִיף וְעַל בֵּל תִּשְׁחִית וְעַל בֵּל תִּטְמָא
 לְמֵתִים כְּאֲנָשִׁים וְחֵיב בְּכָל מִצְוֹת הָאֲמֹרֹת בַּתּוֹרָה
 כְּאֲנָשִׁים:

ג כִּיצַד שְׁוֶה לְנָשִׁים מְטֵמָא בְּאֹדֶם כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ מְתִיחַד
 עִם הָאֲנָשִׁים כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ זוֹקֵק לִיְבוֹם כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ חוֹלֵק
 עִם הַבָּנִים כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ חוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים כְּנָשִׁים
 וְאֵינּוּ מֵאֲכִיל בַּתְּרוּמָה כְּנָשִׁים וּפְסוּל לְכָל יְעֻדוֹת שְׁבִתוֹרָה
 כְּנָשִׁים וְאֵם גִּבְעֵל בַּעֲבִירָה כְּנָשִׁים וְנִפְסָל מִן הַכֹּהֲנָה
 כְּנָשִׁים:

ד כִּיצַד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים חֵיבִים עַל מִכְתּוֹ וְעַל
 קִלְלָתוֹ וְעַל נִזְקוֹ כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וְהַהוֹרְגוֹ שׁוֹגֵג גּוֹלָה
 וּמִיָּד נִהָרֵג כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וְאִמּוֹ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו דָּם טָמֵא
 וְדָם טָהוֹר כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וּמִבִּיאָה עָלָיו קֶרֶבֶן כְּאֲנָשִׁים
 וְכְנָשִׁים וְחוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי הַגָּבוֹל כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וְנוֹחַל

בְּכֹל הַנְּחָלוֹת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר:

ה' כִּיצַד אֵינוֹ שְׁזָה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא לְנָשִׁים אֵין חִיבִין
עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וּקְדָשָׁיו לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים וְלֹא
שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים וְאֵינוֹ
נִעְרָךְ לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים וְאֵינוֹ גִּמְכָּר לְעֶבֶד עֲבָרִי
לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה לֹא אִישׁ
וְלֹא אִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֲנִדְרוֹגִינוֹס בְּרִיָּה
בְּפָנֶי עֲצָמָה הוּא וְלֹא יִכְלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו אִם הוּא
אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אָבֵל טוֹמְטוֹם אֵינוֹ בֶּן פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִישׁ
פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִשָּׁה: סליק

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך.

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן דעתן עלך מסכת (פלוני) ודעתך
עלן לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין
ולא בעלמא דאתי:

ואחר כל יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנניה בר פפא רמי בר פפא
נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרס בר פפא
רכיש בר פפא סרחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו כלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שםך ולומדי תורתך:

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי:

יהי לבי תמים בחקידך למען לא אבוש:

לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתי:

ברוך אתה יהוה למדי חקידך:

חתימת חלק ראשון מהמשנה

לְהוֹדוֹת לְהִלָּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדָּר וּלְנִצָּחַ עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת
וּתְשַׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשְׁי עֲבָדְךָ מְשִׁיחְךָ: בַּעֲצָתְךָ תִּנָּחֲנִי וְאַחֵר כְּבוֹד
תִּקְחָנִי: וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עֲוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אָפּוֹ וְלֹא
יַעִיר כָּל חַמְתּוֹ: אֲשֶׁרִי הִגֵּבֶר אֲשֶׁר תִּיִסְרְנֵנוּ יְיָ וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמָדְנוּ:
וְאֲנִי בַחֲסִדְךָ בְּטַחְתִּי יִגַּל לִבִּי בִישׁוּעָתְךָ אֲשִׁירָה לִי כִי גָמַל עָלַי: שׁוֹשׁ
אֲשִׁישׁ בֵּי תִגְלַת נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי יֵשַׁע מַעֲלֵל צִדְקָה
יַעֲטֵנִי כְּחַתָּן יִכְהֶן פָּאֵר וְכַכְּלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה: וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ
כִּי לֹא עֲזָבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְהוָה: שְׁמַחוּ בִיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים וְהִרְנִינוּ כָּל
יִשְׂרָאֵל לֵב: גֵּר לְרִגְלֵי דְבָרְךָ וְאֹזֶר לְנִתְיָבְתִּי: אֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וְתָהִי לִי
לִישׁוּעָה:

ואומר השיר שהיו הלויים אומרים על הדוכן בכל יום

ביציאתו מבית המדרש אומר

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי שְׁשֻׁמַּתַּת חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא
שְׁמַתַּת חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנֹת שְׁאֲנִי מְשֻׁכִּים וְהֵם מְשֻׁכִּימִים אֲנִי מְשֻׁכִּים
לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁכִּימִים לְדַבְּרִים בְּטָלִים אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים
אֲנִי עֹמֵל וּמִקְבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר אֲנִי רֵץ וְהֵם
רָצִים אֲנִי רֵץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לְבָאֵר שַׁחַת שְׁנֶאֱמַר וְאַתָּה
אֱלֹהִים תוֹרְדֵם לְבָאֵר שַׁחַת אֲנִשִּׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי
אֶבְטַח בְּךָ:

תם ונשלם ספר ראשון
שבחי תודה לאל עליון

